

Nr 38

Lagutskottets betänkande i anledning av propositionen 1974:142 med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m. jämte motioner.

Propositionen

I propositionen 1974:142 har Kungl. Maj:t (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i giftermålsbalken,
4. lag om avveckling av äldre godmanskap,
5. lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar,
6. lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård,
7. lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad utskottet anför på s. 44–45.

Med anledning av propositionen har väckts fyra *motioner*. I ärendet behandlas vidare tre vid början av 1974 års riksdag väckta fristående motioner. Samtliga motionsyrkanden redovisas nedan på s. 41–42.

I ärendet har inkommit skrivelse från Svenska bankföreningen.

Lagförslagen

1 Förslag till

Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas i fråga om föräldrabalken

dels att 13 kap. 3 §, 15 kap. 16 §, 17 kap. 7§, 19 kap. 3, 4 och 6 §§ samt 21 kap. 14§ skall upphöra att gälla.

dels att 9 kap. 5 §, 10 kap. 1 och 8 §§, 11 kap. 4, 5 och 8 §§, 12 kap. 1 och 6 §§, 13 kap. 1, 4 och 8 §§, 14 kap. 2, 7, 8 och 11 §§, 15 kap. 4, 5, 8, 9, 12, 14, 15, 17 och 19 §§, 16 kap. 6 och 7 §§, 17 kap. 1 och 2 §§, 18 kap. 3, 5, 7, 10 och 11 §§, 19 kap. 2, 5 och 7 – 16 §§ samt 20 kap. 2, 16–19, 21, 28–30, 33, 35, 37 och 38 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i balken skall införas fyra nya paragrafer, 12 kap. 7§, 19 kap. 17 och 18 §§ samt 20 kap. 24 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

5 §

Idkar underårig, som fyllt sexton år, näring med tillstånd varom i 15 kap. 13 § sägs, äge han ingå sådana rättshandlingar, som falla inom området för rörelsen. Vad nu är stadgat gälle dock ej i fråga om rättshandling som avses i 15 kap. 15 eller 16§.

Idkar underårig, som fyllt sexton år, näring med tillstånd varom i 15 kap. 13 § sägs, äge han ingå sådana rättshandlingar, som falla inom området för rörelsen. Vad nu är stadgat gälle dock ej i fråga om rättshandling som avses i 15 kap. 15 §.

10 kap.

1 §¹

Den som fyllt aderton år skall av rätten förklaras omyndig:

1. om han på grund av *sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av sjuksvemsamheten* är ur stånd att vårda sig eller sin egendom;
2. om han genom *slöseri eller annan grov vanvård av sin egendom eller eljest genom otillbörligt förfarande med avseende å egendomen* äventyrar sin eller sin familjs välfärd;
3. om han är hemfallen åt *missbruk av rusgivande medel och i följd därav icke kan vårda sig eller sin egendom*; eller
4. om han på grund av *sjukdom, försvagat hälsotillstånd, lyte, oerfarenhet eller annan orsak* behöver

Den som fyllt aderton år skall av rätten förklaras omyndig, om han på grund av *psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag* är ur stånd att vårda sig eller sin egendom och det icke är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter.

¹ Senaste lydelse 1974: 236.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

annans bistånd i vården av sina angelägenheter och av sådan anledning själv begär att bli förklarad omyndig eller samtycker därtill.

8 §

Omyndighetsförklaring skall av rätten hävas, om den omyndige finnes vara i stånd att själv taga vård om sina angelägenheter.

Omyndighetsförklaring skall av rätten hävas, om skäl för omyndighetsförklaring icke längre föreligger.

11 kap.

4 §

Den som själv är omyndig må ej vara förmyndare; och upphöre därför förmyndares befattning, om han varder förklarad omyndig.

Har förmyndare förordnats enligt 3 § första stycket på grund av att fader eller moder är underårig, gäller förordnandet till dess fadern eller modern har uppnått myndig ålder.

5 §

När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna, helst någon som är med den omyndige besläktad eller besvägrad eller eljest står honom nära.

När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

För underåriga syskon bör gemensam förmyndare förordnas, såvida icke särskilda skäl tala däremot.

8 §

Ej må någon undandraga sig att på grund av förordnande vara förmyndare i andra än följande fall:

- 1. om han uppnått en ålder av sextio år;*
- 2. om han på grund av sjukdom eller försvagat hälsotillstånd icke utan avsevärd olägenhet kan utöva förmynderskapet;*
- 3. om han till följd av befattning i statens eller kommuns tjänst skulle av förmynderskapet oskäligt betungas;*
- 4. om han redan förut innehar två förmynderskap för andra än egna barn eller ett sådant förmynderskap av vidlyftig beskaffenhet, därvid förmynderskap för flera underåriga syskon räknas såsom ett;*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5. om han genom förmynderskapet skulle bli nödsakad att eftersätta egna angelägenheter av synnerlig vikt;

6. om han skall tillsammans med annan utöva förmynderskapet eller vårdnaden om den omyndige skall tillkomma annan;

7. om han förpliktas att ställa säkerhet för den omyndiges egendom.

Utövas förmynderskapet för underårig av föräldrarna eller en av dem, äge förmyndaren på begäran bli entledigad från förmynderskapet allenast om annan förordnas till medförmyndare eller han förpliktas att ställa säkerhet för den omyndiges egendom.

Förmyndare äger på begäran bli entledigad från förmynderskapet. Vad nu sagts gäller dock ej, om förmynderskapet för underårig utövas av föräldrarna eller en av dem och särskilda skäl tala mot att förmyndaren entledigas.

12 kap.

1 §²

Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då fader eller moder avlider eller då dessförinnan egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, annorledes än genom upptagande av lån tillfaller den underårige eller någon rättens åtgärd vidtages i fråga som rör förmynderskapet.

Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då

1. särskild förmyndare förordnas för den underårige,

2. den underårige annorledes än genom upptagande av lån har förvärvat egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning och som till sitt värde överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. rätten av annan särskild anledning finner att inskrivning bör ske.

Inskrivningen skall ske hos rätten i den ort, där den som utövar förmynderskapet har hemvist inom riket eller, om inskrivningen föranledes av att fader eller moder som ensam utövat förmynderskapet avlidit, där denne senast haft sådant hemvist. Hava föräldrar till barn i äktenskap, som utöva förmynderskapet gemensamt, skilda hemvist, skall inskrivningen ske där fadern har hemvist eller, om den föranledes av fråga om moderns entledigande från förmynderskapet, där hon har hemvist. Finnes ej domstol som efter vad ovan stadgas är behörig att verkställa inskrivningen, skall denna ske vid Stockholms tingsrätt.

² Senaste lydelse 1971:870.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Då rätten meddelat beslut om inskrivning av förmynderskap, skall anteckning därom ske i förmynderskapsbok, som föres vid rätten.

Närmare bestämmelser om förmynderskapsbokens förande så ock om vissa åtgärder som åligga rätten med avseende å förmyndarvården givas av Konungen.

7 §

Finner rätten sedan förmynderskap inskrivits att grund för inskrivning icke längre föreligger, kan rätten besluta att inskrivningen skall upphöra.

13 kap.

1 §

Förmyndaren har, såvitt ej annat skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva eller testamente, att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som röra denna.

Förmyndaren har att sörja för myndlingens person samt att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som röra denna.

Vad i första stycket sagts om förmyndarens befattning med myndlingens förmögenhet gäller ej, om annat föreskrives i lag, och ej heller i den mån fråga är om egendom som förvärvats genom gåva, testamente eller förmånstagareförordnande angående försäkring och det som villkor för förvärvet föreskrivits att egendomen skall stå under särskild förvaltning av annan än förmyndaren, utan medbestämmanderätt för denne, samt det tillika angivits av vem förvaltningen skall utövas. Är sådan särskild förvaltning anordnad, skall förvaltaren årligen till förmyndaren lämna redovisning över den förvaltade egendomen.

I fråga om vårdnaden om underårig finnas bestämmelser i 6 kap.

3 §

Det åligger förmyndaren för den som är förklarad omyndig att sörja för myndlingens person, i den mån

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

det med hänsyn till grunden för omyndighetsförklaringen eller eljest finnes nödigt.

Med avseende å vårdnaden om underårig stadgas i 6 kap.

4 §

Förmyndaren skall med omsorg och nit vårda myndlingens rätt och främja hans bästa.

Förmyndaren skall med omsorg och nit vårda myndlingens rätt och främja hans bästa. *Han skall därvid se till att myndlingens medel i skäligen omfattning användas till hans nytta.*

8 §

Har omyndig flera förmyndare, skola de, såvitt rör egendomen, handhåva förmynderskapet gemensamt; dock må rätten förordna, att tillgångarna skola för förvaltning på visst sätt dem emellan fördelas, eller att, med bibehållande i övrigt av gemensam förvaltning, vissa tillgångar skola förvaltas av en förmyndare ensam. Den som skall ensam råda över vissa tillgångar må ock ikläda den omyndige sådana förbindelser som falla inom området för dessa tillgångars förvaltning.

Tillkommer ej vårdnaden om underårig föräldrarna eller en av dem, skall vårdnaden, om flera förmyndare förordnas, utövas av den bland förmyndarna som rätten utser därtill. Denne må, om det finnes lämpligt, av rätten befrias från skyldigheten att deltaga i handhavandet av den omyndiges övriga angelägenheter. Har den som är förklarad omyndig flera förmyndare, förordne rätten en av dem att hava den omsorg om myndlingens person, varom i 3 § sägs.

Kunna, där den omyndige har flera förmyndare, dessa ej enas i ärendet, vari avgörandet tillkommer dem, gälle den mening som överförmyndaren finner sig kunna biträda. Är fråga om åtgärd, vartill överförmyndarens *eller rätterns* samtycke erfordras, må samtycke till åtgärden givas utan hinder av meningsskiljaktighet mellan förmyndarna. Innan i dessa fall beslut meddelas, skall överförmyndaren *eller rätten* bereda medförmyndare tillfälle att yttra sig.

Tillkommer ej vårdnaden om underårig föräldrarna eller en av dem, skall vårdnaden, om flera förmyndare förordnas, utövas av den bland förmyndarna som rätten utser därtill. Denne må, om det finnes lämpligt, av rätten befrias från skyldigheten att deltaga i handhavandet av den omyndiges övriga angelägenheter. Har den som är förklarad omyndig flera förmyndare, förordne rätten en av dem att hava den omsorg om myndlingens person, varom i 1 § sägs.

Kunna, där den omyndige har flera förmyndare, dessa ej enas i ärendet, vari avgörandet tillkommer dem, gälle den mening som överförmyndaren finner sig kunna biträda. Är fråga om åtgärd, vartill överförmyndarens samtycke erfordras, må samtycke till åtgärden givas utan hinder av meningsskiljaktighet mellan förmyndarna. Innan i dessa fall beslut meddelas, skall överförmyndaren bereda medförmyndare tillfälle att yttra sig.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 kap.

2 §¹

Förmyndare, som för omyndig delägare i oskiftat dödsbo deltagar i rättshandling vid förvaltningen av den dödes egendom, vare pliktig att till rättshandlingen inhämta överförmyndarens *eller rättens* samtycke, såframt sådant samtycke erfordras för giltigheten av dylik rättshandling vid förvaltningen av omyndigs egendom.

Förmyndare, som för omyndig delägare i oskiftat dödsbo deltagar i rättshandling vid förvaltningen av den dödes egendom, vare pliktig att till rättshandlingen inhämta överförmyndarens samtycke, såframt sådant samtycke erfordras för giltigheten av dylik rättshandling vid förvaltningen av omyndigs egendom.

Mot borgenär i dödsboet eller annan, vars rätt är beroende av utredningen, står förmyndaren, såvitt angår skada genom hans åtgärd eller försumelse, i ansvar efter vad i ärvdabalken stadgas.

7 §

Inhämtas ej överförmyndarens *eller rättens* samtycke, då detta enligt 2, 3, 5 eller 6 § bort ske, skall vad för sådant fall är stadgat beträffande förvaltning av omyndigs egendom äga motsvarande tillämpning.

Inhämtas ej överförmyndarens samtycke, då detta enligt 2, 3, 5 eller 6 § bort ske, skall vad för sådant fall är stadgat beträffande förvaltning av omyndigs egendom äga motsvarande tillämpning.

8 §

Äger omyndig del i dödsbo, skall förmyndaren, så snart ske kan efter det bouppteckning inregistrerats hos rätten, ingiva avskrift av bouppteckningen till överförmyndaren.

Skall av annan anledning än dödsfall bodelning ske för omyndig, vare förmyndaren pliktig att tillse, att bouppteckning förrättas så snart ske kan, samt att därefter ofördröjligen ingiva avskrift av bouppteckningen till överförmyndaren.

Skall av annan anledning än dödsfall bodelning ske för omyndig, vare förmyndaren pliktig att tillse, att bouppteckning förrättas så snart ske kan, samt att därefter ofördröjligen ingiva avskrift av bouppteckningen till överförmyndaren. *Är bouppteckningen av vidlyftig beskaffenhet, må avskrift lämnas endast i erforderliga delar.*

Är i fall, varom i första eller andra stycket sägs, bouppteckningen av vidlyftig beskaffenhet, må avskrift av handlingen lämnas allenast i erforderliga delar.

¹ Senaste lydelse 1958:640.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Förmyndaren äge för vård av omyndigs rätt i oskiftat dödsbo åtnjuta skäligt arvode. Träffas avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, skall arvodet utgå årligen *och må ej, med mindre rätten annorlunda förordnar, överstiga för år räknat ett belopp motsvarande fem för hundra av så stor del av boets inkomst som enligt årsuppgift rörande boet belöper på den omyndige*. Arvodet skall förskjutas av boet.

Fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, äge ej uppbära arvode efter vad i första stycket sägs, med mindre *rätten* med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill.

Förmyndaren äge för vård av omyndigs rätt i oskiftat dödsbo åtnjuta skäligt arvode. Träffas avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, skall arvodet utgå årligen. Arvodet *bestämmas av överförmyndaren och* skall förskjutas av boet.

Fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, äge ej uppbära arvode efter vad i första stycket sägs, med mindre *överförmyndaren* med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill.

15 kap.

4 §⁴

Den omyndiges penningmedel skola göras räntebärande, och äge förmyndaren för sådant ändamål inköpa obligationer eller förvärva fordran, som inskrives eller inskrivits i statsskuldboken, eller utlåna medlen mot säkerhet av panträtt i fast egendom eller ock i myndlingens namn insätta dem hos *postsparbanken eller sparbank eller för längre tid hos annan bank*. Närmare bestämmelser om de obligationer som må inköpas, om beskaffenheten av den säkerhet, varemot utlåning må ske, samt om de räkningar, å vilka *insättning* hos bank må äga rum, meddelas av *Konungen*.

Med bank avses jämväl centralkassa för jordbrukskredit.

Den omyndiges penningmedel skola göras räntebärande, och äge förmyndaren för sådant ändamål inköpa obligationer eller förvärva fordran, som inskrives eller inskrivits i statsskuldboken, eller utlåna medlen mot säkerhet av panträtt i fast egendom eller ock i myndlingens namn insätta dem hos bank *eller låta dem kvarstå hos försäkringsbolag efter därom med bolaget träffad överenskommelse*. Närmare bestämmelser om de obligationer som må inköpas, om beskaffenheten av den säkerhet, varemot utlåning må ske, samt om de räkningar, å vilka *medel må insättas* hos bank *eller kvarstå hos försäkringsbolag*, meddelas av *regeringen*.

5 §

Vill förmyndaren göra den omyndiges penningmedel räntebärande på annat sätt än i 4 § avses, eller vill

Vill förmyndaren göra den omyndiges penningmedel räntebärande på annat sätt än i 4 § avses, eller vill

⁴ Senaste lydelse 1970:1000.

Nuvarande lydelse

han använda dem till inköp av aktier eller därmed jämförliga värdepapper eller eljest göra dem fruktbärande, tage han därtill överförmyndarens samtycke. *Ej må sådant samtycke givas, med mindre särskilda skäl äro därtill.*

Föreslagen lydelse

han använda dem till inköp av aktier eller därmed jämförliga värdepapper eller eljest göra dem fruktbärande, tage han därtill överförmyndarens samtycke.

8 §⁵

Aktier, obligationer, pantbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skola, såframt sammanlagda värdet överstiger *femtusen kronor*, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Vill förmyndaren uttaga nedsatt värdehandling, söke han överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen allenast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skola under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad om dylik vård av omyndigs värdehandlingar särskilt stadgas.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som *Konungen* bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Aktier, obligationer, pantbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skola, såframt sammanlagda värdet överstiger *ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring*, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Vill förmyndaren uttaga nedsatt värdehandling, söke han överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen allenast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skola under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad om dylik vård av omyndigs värdehandlingar särskilt stadgas.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som *regeringen* bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

⁵ Senaste lydelse 1970:1000.

Nuvarande lydelse

Obligationer, vilka utfärdats av staten eller Sveriges allmänna hypoteksbank eller annan inrättning, som Konungen bestämmer, skola, såframt ej obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medgiver undantag, inskrivas i statsskuldboken eller bankens eller inrättningens skuldbok med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Hava underåriga syskon gemensam förmyndare, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet syskonens värdehandlingar sammanräknas.

Finnas omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt bestämmelse i detta kapitel, skall å dem tillämpas vad i denna balk är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

Föreslagen lydelse

Premieobligationer, vilka utfärdats av staten, skola, såframt ej obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medgiver undantag, inskrivas i statsskuldboken med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Utövar en förmyndare förmyndarskap för flera omyndiga, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet de omyndigas värdehandlingar sammanräknas.

9 §

Omyndigs medel, som innestå hos bank, må ej uttagas utan överförmyndarens tillstånd efter vad därom särskilt är stadgat. Vad nu sagts gäller ej ränta, som innestått kortare tid än ett år. Överförmyndarens tillstånd vare ej heller erforderligt, där medlen allenast skola genom bankens försorg överföras till annan bank.

Omyndigs medel, som innestå hos bank eller enligt 4 § kvarstå hos försäkringsbolag, må ej uttagas utan överförmyndarens tillstånd efter vad därom särskilt är stadgat. Vad nu sagts gäller ej ränta, som innestått kortare tid än ett år. Överförmyndarens tillstånd vare ej heller erforderligt, där medel som innestå hos bank allenast skola genom bankens försorg överföras till annan bank eller där medel som kvarstå hos försäkringsbolag skola genom bolagets försorg överföras till bank.

Medel, som böra hållas tillgängliga för ändamål, varom i 6 § sägs, må insättas med förbehåll att medlen må uttagas utan överförmyndarens tillstånd.

När skäl äro därtill, äger överförmyndaren förordna, att förbehåll, varom i andra stycket sägs, ej skall gälla.

12 §⁶

Förvärvar omyndig värdehandling som avses i 8 §, eller äger omyndig eljest att av annan utfå sådan värdehandling, må den som skall utgiva handlingen fullgöra sin förpliktelse genom att i den omyndiges namn nedsätta handlingen i öppet förvar hos bank, såvida ej den omyndige äger att själv förvalta handlingen. Förpliktelse att utgiva penningbelopp må ock fullgöras hos bank, ändå att den ej grundas å nedsatt värdehandling; och

⁶ Senaste lydelse 1958:640.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

skola medlen av banken insättas för den omyndiges räkning enligt vad om betalning, som uppbäres å nedsatt värdehandling, är särskilt stadgat.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt 8 kap. ärvdabalken, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om *pension eller livränta eller om försäkringsbelopp*, som den omyndige äger att själv förvalta. I andra fall äge överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt 8 kap. ärvdabalken, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. *I fråga om pension, livränta eller annan på grund av försäkring utgående periodisk förmån gäller att inbetalning hos bank skall ske i den mån förmånen för kalenderår överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällt vid årets början.*

I andra fall än som avses i andra stycket äge överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Den som nedsätter värdehandling eller inbetalar penningar hos bank enligt vad i denna paragraf är stadgat vare pliktig att ofördröjligen underrätta förmyndaren därom.

14 §⁷

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren å den omyndiges vägnar upptaga lån eller ingå växelförbindelse. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, om åtgärden faller inom området för rörelse som av förmyndaren med överförmyndarens samtycke drives

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren å den omyndiges vägnar upptaga lån, ingå växelförbindelse eller låta återköpa livförsäkring. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, om åtgärden faller inom området för rörelse som av förmyndaren med över-

⁷ Senaste lydelse 1970:1000.

Nuvarande lydelse

för den omyndiges räkning. Överförmyndarens samtycke vare ej heller erforderligt i fråga om sådant statligt lån som upptages för att bereda omyndig hjälp till utbildning eller bosättning.

Föreslagen lydelse

förmyndarens samtycke drives för den omyndiges räkning. Överförmyndarens samtycke vare ej heller erforderligt i fråga om sådant statligt lån som upptages för att bereda omyndig hjälp till utbildning eller bosättning.

Förmyndaren äge ej heller utan överförmyndarens samtycke å den omyndiges vägnar ingå borgen eller ställa den omyndiges gods såsom säkerhet för annans förbindelse. Till sådan rättshandling må samtycke ej givas, med mindre särskilda skäl äro därtill.

Ej må förmyndaren bortgiva den omyndige tillhörig egendom, såvitt ej fråga är om sedvanliga skänker, vilkas värde ej står i missförhållande till myndlingens villkor. Dock äge förmyndaren, med samtycke av överförmyndaren, av den omyndiges inkomster giva understöd åt anhöriga eller andra den omyndige närstående personer, då detta på grund av omständigheterna må anses tillbörligt.

15 §^s

Förmyndaren må ej utan överförmyndarens samtycke upplåta nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft i *den omyndiges fasta egendom eller tomträtt*. Utan sådant samtycke äger förmyndaren dock upplåta rätt att för egendomens behov avverka skog eller upplåta annan nyttjanderätt, om den avser viss tid, längst fem år.

Förmyndaren må ej utan överförmyndarens samtycke *överbåta eller låta in-teckna den omyndiges fasta egendom eller tomträtt* eller upplåta nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft i *sådan egendom*. Utan sådant samtycke äger förmyndaren dock upplåta rätt att för egendomens behov avverka skog eller upplåta annan nyttjanderätt, om den avser viss tid, längst fem år.

Före besluts fattande skall överförmyndaren, såframt det utan märklig omgång eller tidsutdräkt kan ske, bereda den omyndige, om han fyllt sexton år, ävensom hans make och närmaste fränder tillfälle att yttra sig.

Bestämmelserna i första stycket om servitut äga ej tillämpning i fråga om servitut som bildas vid fastighetsbildningsförrättning.

Tillstånd att överbåta eller låta in-teckna fast egendom eller tomträtt gäller under sex månader från det tillståndet meddelades. Erinran här-om skall göras i beslutet.

16 §ⁿ

Vill förmyndaren överbåta eller låta in-teckna den omyndiges fasta egendom eller tomträtt, tåge han till överbåtelsen eller in-teckningen rättens tillstånd. Ej må sådant tillstånd givas, med mindre viktiga skål äro därtill.

Det åligger råtten att före besluts

^s Senaste lydelse 1970:1000.

ⁿ Senaste lydelse 1970:1000.

Nuvarande lydelse

fattande inhämta yttrande från överförmyndaren samt, såframt det utan märklig omgång eller tidsutdräkt kan ske, bereda den omyndige, om han fyllt sexton år, ävensom hans make och närmaste fränder tillfälle att yttra sig.

Tillstånd, varom i första stycket sägs, gälle under sex månader från det tillståndet meddelades. Erinran härom skall göras i rättens beslut.

Föreslagen lydelse

17 §

Har förmyndaren i fall, då enligt vad ovan i detta kapitel är stadgat överförmyndarens eller rättens samtycke bort inhämtas, å den omyndiges vägnar ingått avtal utan sådant samtycke, må den, med vilken avtalet slöts, där ej annat förbehåll gjorts, icke frånträda avtalet, såframt förmyndaren söker godkännande inom en månad från det avtalet slöts. Varder ansökan avslagen av den myndighet, av vilken den först skall prövas, äge den, med vilken avtalet slöts, härefter frånträda avtalet, såframt ej annan överenskommelse träffats.

Har förmyndaren i fall, då enligt vad ovan i detta kapitel är stadgat överförmyndarens samtycke bort inhämtas, å den omyndiges vägnar ingått avtal utan sådant samtycke, må den, med vilken avtalet slöts, där ej annat förbehåll gjorts, icke frånträda avtalet, såframt förmyndaren söker godkännande inom en månad från det avtalet slöts. Varder ansökan avslagen av överförmyndaren, äge den, med vilken avtalet slöts, härefter frånträda avtalet, såframt ej annan överenskommelse träffats.

19 §

Förmyndaren äge årligen uppbära arvode med belopp, som kan anses skäligt med hänsyn till förvaltningens omfattning. Arvodet må icke, med mindre rätten annorlunda förordnar, överstiga för år räknat ett belopp, motsvarande fem för hundra av den omyndiges behållna inkomst enligt årsräkning eller sluträkning, med avdrag likväl för avgift, som erlagts för vård av den omyndiges värdehandlingar efter vad särskilt är stadgat. Avdraget må dock ej uppgå till mer än två för hundra av inkomsten av nämnda värdehandlingar.

Förmyndaren äge årligen uppbära skäligt arvode för förvaltningen av den omyndiges egendom och arbetet med den personliga omvårdnaden om myndlingen. Arvodet bestämes av överförmyndaren med ledning av grunder som fastställas för varje överförmyndardistrikt av vederbörande kommun.

Förmyndaren har även rätt till ersättning för de utgifter som varit

Nuvarande lydelse

Arvode, varom nu är sagt, tillkomme ej fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, med mindre rätten med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill.

Föreslagen lydelse

skäligen påkallade för uppdragets behöriga fullgörande. Beslut härom fattas av överförmyndaren.

Arvode och ersättning för utgifter skola efter överförmyndarens bestämmande utgå av den omyndiges medel i den mån hans beräknade inkomst det år förmyndaruppdraget avser överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällt under årets sista månad eller, om ej särskilda skäl föranleda annat, i den mån den omyndige har tillgångar till ett värde överstigande fyra gånger nämnda basbelopp. I övrigt skola arvode och ersättning för utgifter utgivas av kommunen.

Arvode, varom nu är sagt, tillkomme ej fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, med mindre överförmyndaren med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill. Sådan förmyndare har rätt till ersättning för utgifter endast om dessa hänföra sig till förvaltningen av den omyndiges egendom. Arvode och ersättning som nu nämnts skola utgå av den omyndiges medel.

16 kap.

6 §

Har förmyndaren till överförmyndaren ingivit anmälan eller annan handling, enligt vilken den omyndige saknar tillgångar eller icke har andra tillgångar än lösören, som ej lämna inkomst, vare förmyndaren fri från skyldighet att avgiva räkning, intill dess genom föryttring av sådana lösören eller eljest tillgångar av annan beskaffenhet tillfalla den omyndige.

Överförmyndaren må i annat fall för visst år eller tills vidare befria förmyndare från att avgiva räkning eller medgiva att sådan upprättas i förenklad form, där det med hänsyn till tillgångarnas ringa värde eller beskaffenhet finnes kunna ske utan fara för den omyndige.

7 §¹⁰

I förteckning över omyndigs

I förteckning över omyndigs

¹⁰Senaste lydelse 1970:1000.

Nuvarande lydelse

egendom så ock i årsräkning och sluträkning skola tillgångar och skulder fullständigt angivas med uppgift å de särskilda tillgångarnas värde. Finnes hos den omyndige pantbrev som avser honom tillhörig fastighet eller tomträtt, skall detta särskilt angivas. Äro medel insatta hos bank, skall uppgift lämnas om den räkning, varå medlen innestå. I fråga om värdepapper, som ej äro nedsatta hos bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall nummer eller annan beteckning anmärkas. Finnas tillgångar som stå under den omyndiges eller annans särskilda förvaltning, skall förmyndaren jämväl lämna uppgift därom, så ock om dessa tillgångars värde, såframt det är honom kunnigt. Skola i årsräkning eller sluträkning upptagas tillgångar eller skulder, för vilkas fullständiga angivande erfordras utförlig uppräknig, må beträffande den hänvisning göras till förut avgiven förteckning eller årsräkning, där det lämpligen kan ske.

Förteckning och räkning skola innehålla fullständig uppgift å förmyndarens och den omyndiges namn och hemvist samt förmyndarens postadress.

17 kap.

1 §

Förmyndarens förvaltning av den omyndiges egendom skall med ledning av ingiven förteckning samt års- och sluträkningar granskas av överförmyndaren. Vid granskningen skall särskilt tillses, att omyndigs tillgångar äro anbragta sålunda, att erforderlig trygghet finnes för deras bestånd och skälig avkastning erhålles, *så ock att utgifter na för den omyndige icke överstigit vad med hänsyn till hans förmögenhetsförhållanden och omständigheterna i övrigt må anses skäligt.*

Föreslagen lydelse

egendom så ock i årsräkning och sluträkning skola tillgångar och skulder fullständigt angivas med uppgift å de särskilda tillgångarnas värde. Finnes hos den omyndige pantbrev som avser honom tillhörig fastighet eller tomträtt, skall detta särskilt angivas. Äro medel insatta hos bank *eller kvarstå medel hos försäkringsbolag*, skall uppgift lämnas om den räkning, varå medlen innestå. I fråga om värdepapper, som ej äro nedsatta hos bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall nummer eller annan beteckning anmärkas. Finnas tillgångar som stå under den omyndiges eller annans särskilda förvaltning, skall förmyndaren jämväl lämna uppgift därom, så ock om dessa tillgångars värde, såframt det är honom kunnigt. Skola i årsräkning eller sluträkning upptagas tillgångar eller skulder, för vilkas fullständiga angivande erfordras utförlig uppräknig, må beträffande dem hänvisning göras till förut avgiven förteckning eller årsräkning, där det lämpligen kan ske.

Förmyndarens förvaltning av den omyndiges egendom skall med ledning av ingiven förteckning samt års- och sluträkningar granskas av överförmyndaren. Vid granskningen skall särskilt tillses, att omyndigs tillgångar *ha i skälig omfattning använts till hans nytta och att tillgångarna i övrigt* äro anbragta sålunda, att erforderlig trygghet finnes för deras bestånd och skälig avkastning erhålles.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Överförmyndaren äge själv eller genom någon, som av honom utses därtill, genomgå de av förmyndaren förda räkenskaperna ävensom de betalningsbevis och andra handlingar som finnas förvarade till styrkande av särskilda poster i räkenskaperna så ock hos förmyndaren förvarade värdehandlingar. Dessa räkenskaper och handlingar skola av förmyndaren hållas tillgängliga å tid och ort som bestämmas av överförmyndaren.

Är förmyndaren icke bosatt i det distrikt, där tillsynen utövas, vare överförmyndaren i det distrikt, där förmyndaren bor, pliktig att, på anmodan av den överförmyndare som det tillkommer att utöva tillsynen, verkställa den granskning som avses i första stycket.

Medför åtgärd, varom i första stycket sägs, särskilda kostnader eller avsevärt besvär, äge rätten förordna, att särskild ersättning skall gäldas av den omyndiges medel.

7 §

Överförmyndaren skall varje år, i enlighet med de närmare bestämmelser som meddelas av Konungen, till rätten överlämna uppgift rörande tillsynen över förmyndares förvaltning under föregående år.

18 kap.

3 §

Är någon för sjukdom, som kan antagas vara övergående, ur stånd att bevaka sin rätt eller förvalta sin egendom, skall rätten, där så erfordras, förordna god man att bevaka hans rätt eller förvalta egendomen; dock må sådant förordnande ej givas utan den sjukes samtycke, med mindre sjukdomen medför hinder mot samtyckes inhämtande.

Om någon på grund av sjukdom, hämmad förståndsutveckling, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver bistånd med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, där så erfordras, förordna god man för honom. Förordnande som nu nämnts må ej givas utan samtycke från den för vilken god man skall utses, med mindre hans tillstånd medför hinder mot inhämtande av samtycke eller eljest särskilda skäl föreligga.

5 §

Till god man skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna. Skall god man förordnas att bevaka omyndigs eller bortovarandes rätt i dödsbo, och har den avlidne nämnt, vem han önskar till god man, varde denne därtill förordnad, såframt han ej finnes olämplig.

När omständigheterna sådant påkalla, må flera gode män förordnas.

Vad i 11 kap. 4, 8, 9 och 10 §§ stadgas om hinder att vara förmyndare, skyldighet att övertaga för-

Vad i 11 kap. 4, 8, 9 och 10 §§ stadgas om hinder att vara förmyndare, förmyndares entledigande och

Nuvarande lydelse

mynderskap, förmyndares entledigande och skyldighet att anmäla förmyndares död skall äga motsvarande tillämpning i fråga om god man eller godmanskap.

7 §

Godmanskap varde genast inskrivet hos den rätt som meddelat förordnandet. Anteckning om inskrivningen skall ske i förmynderskapsboken.

Vad i 12 kap. 3 och 4 §§ stadgas om överflyttning av tillsynen å förmynderskap och om rättens skyldighet att angiva, vilken överförmyndare det tillkommer att utöva tillsyn över förmynderskap, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om godmanskap. Överflyttning av godmanskap som avses i 1 eller 2 § må ej ske annat än i samband med överflyttning av förmynderskapet.

10 §

Är behov av god man ej längre för handen, skall han av rätten entledigas. Har god man förordnats enligt 3 § eller 4 § 1–5, skall han entledigas, så snart den, för vilken han förordnats, begär det.

Då god man slutfört sitt uppdrag, skall det av honom ofördröjligen anmälas hos rätten.

11 §

God man vare, *såframt han ej äger uppbära årligt arvode*, berättigad att efter uppdragets slutförande erhålla skäligt arvode för uppdraget så ock ersättning för *sina kostnader*.

Föreslagen lydelse

skyldighet att anmäla förmyndares död skall äga motsvarande tillämpning i fråga om god man eller godmanskap.

Vad i 12 kap. 3 och 4 §§ stadgas om överflyttning av tillsynen å förmynderskap och om rättens skyldighet att angiva, vilken överförmyndare det tillkommer att utöva tillsyn över förmynderskap, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om godmanskap. Överflyttning av godmanskap som avses i 1 eller 2 § må, *om jämväl förmynderskapet är inskrivet*, ej ske annat än i samband med överflyttning av förmynderskapet.

Är behov av god man ej längre för handen, skall han av rätten entledigas. Har god man förordnats enligt 4 § 1–5, skall han entledigas, så snart den, för vilken han förordnats, begär det.

God man vare berättigad att efter uppdragets slutförande *eller, om uppdraget varar längre tid än ett år, årligen* erhålla skäligt arvode för uppdraget så ock ersättning för *de utgifter som varit skäligen påkallade för uppdragets behöriga fullgörande*.

Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren. Överförmyndaren bestämmer dessutom i vad mån arvode och ersättning för utgifter skola utgå av medel som tillkomma den för vilken den gode mannen har förordnats. Arvode och ersättning som ej skola betalas enligt vad nu har sagts skola utgivas av kommunen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

2 §¹¹

I Stockholms stad skall i stället för överförmyndare finnas en stadens nämnd, kallad överförmyndarnämnden.

Kommun kan bestämma att det i stället för överförmyndare skall finnas en överförmyndarnämnd. Vad som annorstädes än i detta kapitel är föreskrivet om överförmyndare skall äga motsvarande tillämpning på sådan nämnd.

3 §¹²

Två eller flera kommuner, som lyda under samma tingsrätt, må, då val av överförmyndare förestår, efter förslag av rätten förena sig till ett överförmyndardistrikt.

Kommun, som ingått i sådant överförmyndardistrikt, må ej utträda förrän den tid, för vilken överförmyndaren blivit utsedd, gått till ända.

4 §

Kan i stad eller annan kommun tillsynen icke utövas av en överförmyndare ensam, må rätten på framställning av kommunen förordna, att flera överförmyndare skola väljas. I sådant fall äge rätten indela kommunen i distrikt, ett för varje överförmyndare, eller ock bestämma annan lämplig grund för förmynderskapens fördelning mellan överförmyndarna.

5 §

Överförmyndare väljes i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga samt på landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, om sådana finnas. Valet skall förrättas inom utgången av oktober månad året före det, med vilket överförmyndarens tjänstgöringstid begynner.

Överförmyndare väljes av kommunfullmäktige. För varje överförmyndare väljes en ersättare.

Ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter får dock ej understiga tre.

Sker ej val av ersättare i överförmyndarnämnd proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning i vilken ersättarna skola inkallas till tjänstgöring.

¹¹ Senaste lydelse 1955:409.

¹² Senaste lydelse 1969:799.

Nuvarande lydelse

Då val av överförmyndare förrättats, skall det genast anmälas till rätten. Har val ej skett i behörig tid, skall rätten göra anmälan därom hos länsstyrelsen, som tillser att valet hålles så snart ske kan.

Äro flera kommuner förenade till ett distrikt för val av överförmyndare, och kunna kommunerna icke enas i valet av överförmyndare, skall rätten till överförmyndare utse den av de valde som finnes därtill lämpligast.

Föreslagen lydelse

Då val av överförmyndare, ledamot av överförmyndarnämnd eller ersättare förrättats, skall det genast anmälas till rätten. Har val ej skett i behörig tid, skall rätten göra anmälan därom hos länsstyrelsen, som tillser att valet hålles så snart ske kan.

6 §

Till överförmyndare må i stad eller annan kommun eller i distrikt av flera kommuner väljas den som blivit därtill vald inom annan kommun eller annat distrikt.

7 §

Överförmyndare väljes för en tid av fyra år. Avgår överförmyndare, innan tiden för hans uppdrag är ute, skall i hans ställe annan väljas att tjänstgöra under den tid som återstår.

Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige ägt rum.

Avgår sådan ledamot i överförmyndarnämnd som har utsetts vid proportionellt val under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, inkallas till ledamot den ersättare som enligt den mellan ersättarna bestämda ordningen bör inträda. Den ersättare som sålunda har inkallats tjänstgör under den tid som återstår för den avgångne. Avgår överförmyndare, ersättare för överförmyndare eller ledamot som ej har utsetts vid proportionellt val, anställs fyllnadsval för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

8 §¹³

Till överförmyndare skall väljas en i praktiska värv väl förfaren, myndig svensk medborgare. Över-

Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare skola vara myndiga och kyrkobokförda

¹³ Senaste lydelse 1969:799.

Nuvarande lydelse

förmyndare kan ej den vara som är i konkurstillstånd eller är förklarad ommyndig.

Lagfaren tjänsteman vid tingsrätt får ej vara överförmyndare inom domsagan, om ej *Konungen* för särskilt fall meddelat tillstånd därtill.

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara överförmyndare än den som icke är hosatt inom den kommun eller någon av de kommuner, för vilka valet förrättas, ämbets- eller tjänsteman som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget, den som efter de fyra sistförflutna årens tjänstgöring såsom överförmyndare är i tur att avgå från befattningen, den som uppnått sextio års ålder samt den som eljest uppgiver förhinder, vilket godkännes av valmyndigheten.

9 §

Överförmyndare kan när som helst av rätten entledigas, om han finnes icke vara lämplig.

10 §

För varje överförmyndare skall finnas en ersättare. Vad i 5–9 §§ stadgas om överförmyndare skall äga motsvarande tillämpning å ersättare för honom.

Äro såväl överförmyndaren som ersättaren förhindrade att uppehålla befattningen eller bestrida därtill hörande åliggande, äge rätten förordna tillfällig vikarie.

11 §

Överförmyndaren vare skyldig att föra bok angående de förmynderskap och godmanskap som inskrivits och stå under hans tillsyn. Över ärenden rörande förmynderskap, vilka ej inskrivits, skall särskild förteckning föras.

Föreslagen lydelse

i kommunen och få ej vara i konkurstillstånd.

Lagfaren tjänsteman vid tingsrätt får ej vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare inom domsagan, om ej regeringen för särskilt fall meddelat tillstånd därtill.

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare än den som under de tre senast förflutna åren fullgjort sådant uppdrag, den som uppnått sextio års ålder eller den som eljest uppgiver förhinder, vilket godkännes av kommunfullmäktige.

Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare kan av rätten entledigas, om han finnes icke vara lämplig.

Äro såväl överförmyndare som hans ersättare förhindrade att fullgöra sitt uppdrag, äge rätten förordna tillfällig vikarie.

Bland ledamöterna i överförmyndarnämnd utse kommunfullmäktige en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra under den tid för vilken de blivit valda som ledamöter.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig till sammanträde med överförmyndarnämnden, skall nämnden utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Överförmyndaren äge uppbära arvode till belopp, motsvarande ett för hundra av den omyndiges behållna årsinkomst, där denna icke överstigit tvåhundra kronor, och eljest två för hundra därav, dock äge överförmyndaren icke av en omyndig i arvode uppbära mera än ettusen kronor för år. Inkomsten skall beräknas enligt årsräkning eller sluträkning eller, såvitt fråga är om omyndigs andel av inkomst från dödsbo, däri delägarna sammanleva i oskiftat bo, enligt årsuppgift rörande boet. Arvodet skall av förmyndaren inbetalas vid räkningens eller årsuppgiftens avgivande, och äge förmyndare ur dödsbo, däri den omyndige har del, förskottsvis utbekomma det belopp som skall utgå i arvode. Avlämnas gemensam årsuppgift för underåriga syskon, skall vid beräkning av arvodets belopp hänsyn tagas till vad av boets inkomst belöper på syskonen samfällt.

Skall ej räkning eller årsuppgift avgivas, äger rätten, om särskilda skäl äro därtill, tillägga överförmyndaren skäligt arvode att gäldas av den omyndiges medel.

Vad nu sagts med avseende å arvode för förmynderskap skall äga motsvarande tillämpning i fråga om godmanskap.

Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971:290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd.

13 §

Stad eller annan kommun äger, om det finnes lämpligt, lämna bidrag till arvode åt överförmyndaren och till bestridande av de med hans verksamhet förenade kostnaderna. Kommunen äger ock att i ordning, som av Konungen godkännes, bestrida samtliga utgifter för dessa ändamål, och äger i sådant fall kommunen uppbära belopp som avses i 12 §.

Vid omröstning i överförmyndarnämnd i ärende enligt denna balk gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i 16 kap. rättegångsbalken. Om ledamot eller föredragande har skiljaktig mening, skall denna antecknas i protokoll eller annan handling.

I fråga om varje beslut av överförmyndare eller överförmyndarnämnd i ärende enligt denna balk skall finnas handling av vilken framgår vem som har fattat beslutet, vem som har varit föredragande samt beslutets dag och

Nuvarande lydelse

Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden.

Överförmyndaren är med avseende å sin befattning underkastad ämbetsansvar.

Närmare bestämmelser om överförmyndarens verksamhet samt om förande av den bok och den förteckning, varom i 11 § förmäles, meddelas av Konungen.

Överförmyndarnämnden i Stockholm skall bestå av tre ledamöter. Bestämmelserna i 5 §, 7–10 §§ och 14 § andra stycket i detta kapitel skola i tillämpliga delar gälla ledamot av

Föreslagen lydelse

dess innehåll. Föreskrifter om i vilken utsträckning beslut skall innehålla de skäl som bestämt utgången finnas i 17 § förvaltningslagen (1971:290).

Protokoll hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i annat ärende än enligt denna balk behöver ej upptaga annat än förteckning över dem som har deltagit i handläggningen samt beslutet i varje ärende.

14 §¹⁴

Överförmyndarnämnd får, om kommunfullmäktige så besluta, uppdraga åt ledamot, ersättare som har inkallats till tjänstgöring eller tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar besluta i ärende hos nämnden. Framställning eller yttrande till kommunfullmäktige får dock ej beslutas annorledes än av nämnden samfällt.

Finner den som erhållit uppdrag som avses i första stycket, att samtycke, tillstånd eller förordnande i visst fall ej hör meddelas, eller anser han frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till nämnden. Beslut som har fattats på grund av uppdrag som avses i första stycket behöver ej anmälas inför nämnden.

15 §

I fråga om ersättning till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare äger vad som föreskrives i 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen (1953:753) om ersättning till kommunfullmäktig motsvarande tillämpning. I Stockholms kommun tillämpas dock vad som föreskrives i 29 § 1 och 2 mom. kommunallagen (1957:50) för Stockholm.

16 §¹⁵

Vad som föreskrives i kommunallagen (1953:753) om nämnd som avses i 44 § andra stycket kommunallagen gäller, med de avvikelser som följa av detta kapitel, i fråga om

¹⁴ Senaste lydelse 1955:409.

¹⁵ Senaste lydelse 1955:409.

Nuvarande lydelse

nämnden. I övrigt skall vad om överförmyndare stadgas äga motsvarande tillämpning å nämnden: dock må frågor som ankomma på nämnden, i den mån Konungen därom förordnar, å nämndens vägnar avgöras av någon dess ledamot eller tjänsteman.

Staden äger uppbära arvode som avses i 12 §. Sådant arvode må, då särskilda skäl föranleda därtill, eftergivnas av staden.

Föreslagen lydelse

överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar beträffande överförmyndare. I Stockholms kommun tillämpas dock, med de avvikelser som nu angivits, vad som föreskrives i kommunallagen (1957:50) för Stockholm om nämnd som avses i 49 § andra stycket nämnda lag.

17 §

Överförmyndare och överförmyndarnämnd äro skyldiga att föra bok angående de förmynderskap och godmanskap som inskrivits och stå under deras tillsyn. Över ärenden rörande förmynderskap, vilka ej inskrivits, skall särskild förteckning föras.

18 §

Rätten skall vaka över att överförmyndare och överförmyndarnämnd fullgöra sina åligganden enligt denna balk.

20 kap.

2 §

Är part imålsomavses i 1 § underårig, sinnessjuk eller sinnesslö, äge förmyndaren eller god man, där sådan enligt 18 kap. skall förordnas, föra talan för honom.

Modern varde i målet hörd, om det kan ske.

Är part i mål som avses i 1 § underårig, äge förmyndaren eller god man, där sådan enligt 18 kap. skall förordnas, föra talan för honom.

Modern skall höras i målet, om det kan ske.

16 §

Ansökan om omyndighetsförklaring må göras, förutom av den som avses med ansökningsen, jämväl av hans make och närmaste fränder så ock av överförmyndaren samt i fall, varom i 10 kap. 2 § sägs, av förmyndaren. Sinnessjuk som är för vård intagen å sinnessjukhus må ock förklaras omyndig på anmälan av den

Ansökan om omyndighetsförklaring må göras, förutom av den som avses med ansökningsen, jämväl av hans make och närmaste fränder så ock av överförmyndaren samt i fall, varom i 10 kap. 2 § sägs, av förmyndaren.

Nuvarande lydelse

*som, enligt bestämmelser vilka meddelas av Konungen, äger att be-
träffande där intagen göra sådan
anmälan.*

*Omyndighetsförklarings hävande
må sökas av den omyndige själv
eller hans förmyndare.*

Föreslagen lydelse

*Omyndighetsförklarings hävande
må sökas av den omyndige själv,
hans förmyndare eller överförmyndaren.*

17 §

Har ansökan om omyndighetsförklaring gjorts av den, om vars försättande i omyndighet är fråga, eller har denne eljest medgivit, att omyndighetsförklaring må meddelas, äge rätten utan huvudförhandling omedelbart företaga målet till avgörande. *Vad nu sagts äge ock tillämpning, då fråga är att någon skall förklaras omyndig på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, såframt det må antagas att hans hörande skulle vara utan gagn.*

I annat fall än som avses i första stycket skall rätten utfärda föreläggande för den, om vars försättande i omyndighet är fråga, att svara i målet. Angående sådant föreläggande gälle vad om stämning är stadgat.

Har ansökan om omyndighetsförklaring gjorts av den, om vars försättande i omyndighet är fråga, eller har denne eljest medgivit, att omyndighetsförklaring må meddelas, äge rätten utan huvudförhandling omedelbart företaga målet till avgörande.

Om den, vars försättande i omyndighet har satts i fråga, uppenbarligen ej förstår vad saken gäller eller skulle lida allvarlig skada av att få del av ansökningen om omyndighetsförklaring, skall rätten förordna god man varom i 18 kap. sägs att i målet företräda honom och bevaka hans rätt. I fråga om ersättning till sådan god man äga bestämmelserna i 19 § andra stycket om ersättning till biträde motsvarande tillämpning.

18 §

Ansökan av den som försatts i omyndighet att bli förklarad myndig må, om den finnes uppenbart ogrundad, utan huvudförhandling omedelbart avslås. Har ansökan om hävande av omyndighetsförklaring gjorts eller tillstyrkts av förmyndaren, må målet ock utan huvudförhandling omedelbart företagas till

Ansökan av den som försatts i omyndighet att bli förklarad myndig må, om den finnes uppenbart ogrundad, utan huvudförhandling omedelbart avslås. Har ansökan om hävande av omyndighetsförklaring gjorts eller tillstyrkts av såväl förmyndaren som överförmyndaren, må målet ock utan huvudförhand-

Nuvarande lydelse

avgörande, såvida förmyndarens inställelse ej finnes vara behövlig för målets utredning.

I annat fall än som avses i första stycket skall rätten utfärda föreläggande för förmyndaren att svara i målet. Angående sådant föreläggande gälle vad om stämning är stadgat.

Föreslagen lydelse

ling omedelbart företagas till avgörande, såvida förmyndarens eller överförmyndarens inställelse ej finnes vara behövlig för målets utredning.

I annat fall än som avses i första stycket skall rätten utfärda föreläggande för *den som ansöknings* avser, förmyndaren och överförmyndaren att svara i målet, *allt i den mån de ej gjort eller tillstyrkt ansöknings*. Angående sådant föreläggande gälle vad om stämning är stadgat.

19 §¹⁶

Har ansökan gjorts, att någon skall förklaras omyndig *på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten*, förordne rätten biträde att bevaka hans rätt i målet, *om han begär det eller om det eljest med hänsyn till omständigheterna finnes lämpligt*. Begär den som *på sådan grund* försatts i omyndighet att förklaras åter myndig, *må* ock rättegångsbiträde förordnas, *om det finnes erforderligt*.

Har ansökan gjorts, att någon skall förklaras omyndig *och föreligger ej fall som avses i 17 § tredje stycket*, förordne rätten biträde att bevaka hans rätt i målet, *om det ej är uppenbart att biträde ej erfordras*. Begär den som försatts i omyndighet att förklaras åter myndig, *skall* ock rättegångsbiträde förordnas, *om det ej är uppenbart att biträde ej erfordras*.

Den som förordnats till rättegångsbiträde åtnjute av allmänna medel efter rättens prövning skäligen ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget krävt. Ersättningen skall stanna på statsverket, såframt ej motparten till den, för vilken rättegångsbiträde förordnats, finnes böra åläggas att gottgöra statsverket kostnaden.

21 §

Ej må någon förklaras omyndig *på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten*, ej heller den som *på sådan grund* försatts i omyndighet förklaras myndig, med mindre läkarintyg angående hans sinnessillstånd blivit företett. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av *Konungen*.

Ej må någon förklaras omyndig eller den som försatts i omyndighet förklaras myndig, med mindre läkarintyg angående hans sinnessillstånd blivit företett. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av *regeringen*.

24 a §

I ärende om förordnande av förmyndare skall rätten bereda överför-

¹⁶ Senaste lydelse 1973:120.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

myndaren tillfälle att lämna förslag på person som är lämplig för uppdraget.

28 §¹⁷

Ansökan om förmyndares förordnande eller entledigande eller om annan rättens åtgärd med avseende å förmynderskap må, såframt fråga ej är om ärende, varom i 9 kap. 2 a § eller i 29 § stadgas, göras, förutom av överförmyndaren och förmyndare, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år, så ock av hans make och närmaste fränder. Förmyndare, som gjort sig skyldig till försummelse i vårdnaden om underårig, må entledigas jämväl på ansökan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd. Frågor som avses i denna paragraf skall ock rätten, när anledning är därtill, upptaga utan att särskild ansökan blivit gjord.

Ansökan om förmyndares förordnande eller entledigande eller om annan rättens åtgärd med avseende å förmynderskap må, såframt fråga ej är om ärende, varom i 9 kap. 2 a § stadgas, göras, förutom av överförmyndaren och förmyndare, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år, så ock av hans make och närmaste fränder. Förmyndare, som gjort sig skyldig till försummelse i vårdnaden om underårig, må entledigas jämväl på ansökan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd. Frågor som avses i denna paragraf skall ock rätten, när anledning är därtill, upptaga utan att särskild ansökan blivit gjord.

Ärende som avses i första stycket skall rätten, när det rör omyndig som fyllt sexton år, bereda denne tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Mot rättens beslut i ärende, varom i första stycket sägs, må talan fullföljas, förutom av den som beslutet särskilt rör, av envar som äger göra ansökan efter vad nyss är sagt.

Mot beslut, varigenom det förelagts förmyndare att vid vite fullgöra visst åliggande, må talan fullföljas allenast i samband med klagan över rättens beslut om utdömande av vitet.

29 §

Överförmyndarens eller rättens tillstånd till åtgärd beträffande omyndigs egendom må sökas allenast av förmyndaren. Mot överförmyndarens eller rättens beslut med avseende å sådant tillstånd så ock mot överförmyndarens förordnande, att förbehåll, varom i 15 kap. 9 § andra stycket sägs, ej skall gälla, må talan föras allenast av förmyndaren samt, såframt ärendet angår omhändertagande av egendom, varöver den omyndige äger råda, eller

Överförmyndarens tillstånd till åtgärd beträffande omyndigs egendom må sökas allenast av förmyndaren. Mot överförmyndarens beslut med avseende å sådant tillstånd så ock mot överförmyndarens förordnande, att förbehåll, varom i 15 kap. 9 § andra stycket sägs, ej skall gälla, må talan föras allenast av förmyndaren samt, såframt ärendet angår omhändertagande av egendom, varöver den omyndige äger råda, eller återkallelse av

¹⁷ Senaste lydelse 1973:802.

Nuvarande lydelse

återkallelse av förmyndarens eller överförmyndarens tillstånd för omyndig att driva näring, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år.

Mot överförmyndarens *eller rätts* beslut i fall, varom i 13 kap. 8 § tredje stycket sägs, må talan ej föras.

Föreslagen lydelse

förmyndarens eller överförmyndarens tillstånd för omyndig att driva näring, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år.

Mot överförmyndarens beslut i fall, varom i 13 kap. 8 § tredje stycket sägs, må talan ej föras.

30 §

Fråga om förordnande eller entledigande av god man som avses i 18 kap. 1 eller 2 § skall upptagas av den rätt, där förmynderskapet för den omyndige är inskrivet eller skall inskrivas.

Fråga om förordnande eller entledigande av god man som avses i 18 kap. 1 eller 2 § skall upptagas av den rätt, där förmynderskapet för den omyndige är inskrivet eller skall inskrivas. *Skall förmynderskapet ej vara inskrivet, avgöres frågan om behörig domstol med motsvarande tillämpning av 12 kap. 1 § andra stycket.*

Uppkommer vid utredning av dödsbo fråga om förordnande av god man enligt 18 kap. 4 §, höre ärendet till den rätt, varunder boet lyder. Skall god man eljest förordnas enligt nämnda lagrum eller ock enligt 3 § samma kapitel, ankomme det på rätten i den ort, där den, för vilken god man förordnas, har egendom eller eljest behov av god man yppat sig. Erfordras ny god man eller uppstår fråga om entledigande av god man, upptages ärendet av den rätt, där godmanskapet är inskrivet.

33 §¹⁸

Talan mot överförmyndarens beslut föres skriftligen hos rätten inom två veckor från den dag klaganden erhöll del av beslutet.

Talan mot överförmyndarens beslut *i ärende enligt denna balk* föres skriftligen hos rätten inom två veckor från den dag klaganden erhöll del av beslutet.

35 §

Beslut eller dom, som meddelas av överförmyndaren eller rätten, skall lända till efterrättelse utan hinder av att talan däremot föres, utom såvitt angår dom, som innefattar hävande av omyndighetsförklaring, eller rättens avgörande, varigenom avtal om sammanlevnad i oskiftat

Beslut eller dom, som *i mål eller ärende enligt denna balk* meddelas av överförmyndaren eller rätten, skall lända till efterrättelse utan hinder av att talan däremot föres, utom såvitt angår dom, som innefattar hävande av omyndighetsförklaring, eller rättens avgörande, varigenom

¹⁸ Senaste lydelse 1955:409.

Nuvarande lydelse

bo häves eller *förordnande meddelas om gäldande av särskild ersättning, på sätt i 17 kap. 2 § tredje stycket sägs, eller förmyndare eller god man dömes till utgivande av försuttet vite.*

Föreslagen lydelse

avtal om sammanlevnad i oskiftat bo häves eller förmyndare eller god man dömes till utgivande av försuttet vite.

37 §¹⁹

Vistas den, mot vilken talan enligt denna balk riktas, på okänd ort, skall hans rätt i saken bevakas av god man som sägs i 18 kap. Detsamma gäller, om han vistas på känd ort utom riket men stämningen eller andra handlingar i målet ej kunna delges honom eller han underlåter att ställa ombud för sig och särskilda skäl föreligga att förordna god man. Gode mannen skall samråda med part för vilken han förordnats i den mån det kan ske.

I fråga om ersättning till god man som avses i första stycket skall gälla vad i 20 kap. 19 § stadgas angående ersättning åt rättegångsbiträde.

Vad i rättegångsbalken är stadgat om hämtning av part skall äga motsvarande tillämpning å den, som i annan egenskap än vittne eller sakkunnig skall höras i mål eller ärende som avses i denna balk.

Då fråga är om omyndighetsförklaring *på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av självverksamheten*, bör iakttagas att förordnande om skyldighet att inställa sig personligen ej gives beträffande den som avses med ansökningsen, såframt det finnes att inställelsen skulle för honom kunna medföra men eller fara.

Då fråga är om omyndighetsförklaring, bör iakttagas att förordnande om skyldighet att inställa sig personligen ej gives beträffande den som avses med ansökningsen, såframt det finnes att inställelsen skulle för honom kunna medföra men eller fara.

38 §²⁰

I fråga om mål eller ärende, vari allmän åklagare, barnavårdsnämnd eller överförmyndare *förtalan*, skall vad i 20 § lagen om införande av nya rättegångsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning.

I fråga om mål eller ärende, vari allmän åklagare, barnavårdsnämnd eller överförmyndare *äger föra talan*, skall vad i 20 § lagen om införande av nya rättegångsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Första stycket gäller ej mål om underhåll till barn utom äktenskap.

21 kap.

14 §

Närmare bestämmelser för tillämpningen av detta kapitel meddelas av Konungen.

¹⁹ Senaste lydelse 1973:945.

²⁰ Senaste lydelse 1973:802.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, såvitt gäller bestämmelserna i 19 kap. 2–11, 14 och 16–18 §§, och i övrigt den 1 januari 1975. Äldre bestämmelser i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare, gode män och överförmyndare gäller dock fortfarande, i den mån ersättningen avser tid före den 1 januari 1975. Vidare skall uppgift enligt 17 kap. 7 § lämnas i fråga om tillsyn över förvaltning som skett före nämnda tidpunkt.

Skall någon som omyndigförklarats före den 1 januari 1975 åter förklaras myndig, gäller bestämmelsen i 20 kap. 21 § om företeende av läkarintyg endast om grunden för omyndighetsförklaringen varit sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten.

Val av överförmyndare och ledamöter i överförmyndarnämnd samt ersättare för dessa skall med tillämpning av denna lag äga rum första gången före utgången av år 1975. Valet skall avse tiden intill utgången av år 1976.

I fråga om de överförmyndare och ledamöter i överförmyndarnämnd samt ersättare för dessa som valts enligt äldre bestämmelser upphör löpande tjänstgöringstider vid utgången av år 1975.

2 Förslag till

Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom förordnas i fråga om ärvdabalken

dels att 19 kap. 14 och 15 §§ samt 20 kap. 8 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i balken skall införas en ny paragraf, 19 kap. 14 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Till dödsboet hörande penningmedel, som göras räntebärande genom insättning i bank, skola insättas i boets namn. Dödsboets egendom må ej heller eljest sammanblandas med vad boutredningsmannen eller annan tillhör.

Föreslagen lydelse

19 kap.

14 §

Till dödsboet hörande penningmedel, som göras räntebärande genom insättning i bank, skola insättas i boets namn. Dödsboets egendom må ej heller eljest sammanblandas med vad boutredningsmannen eller annan tillhör. *Värdehandlingar skola nedsättas i öppet förvar i bank, om det sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.*

Utöver vad av 18 kap. 5 § föränledes må egendom ej förskottsvis utgivas till delägare, med mindre det kan ske utan men för annan, vars rätt är beroende av utredningen.

14 a §

Före den 1 april varje år skall boutredningsmannen avge redovisning för medelsförvaltningen under föregående kalenderår. I redovisningen skola upptagas saldo vid årets början och slut samt in- och utbetalningar under året. Ha medel innestått i bank eller annan inrättning skall vid redovisningen fogas bevis om insättningar och uttag under året samt behållning vid årets slut. När värdehandlingarna nedsatts i bank skall vid redovisningen fogas bevis av motsvarande innehåll.

Årsredovisning skall tillställas minst en delägare i boet. Övriga delägare samt rätten skola samtidigt underrättas om vem som tillställts

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

redovisningen. Dödsbodelägare som icke har tillställts redovisningen har rätt att på begäran hos boutredningsmannen erhålla ett exemplar av den. Finnes omyndig delägare i boet skall ett exemplar tillställas överförmyndaren.

Fullgör boutredningsman ej vad som åligger honom enligt denna paragraf, kan rätten vid vite förelägga honom att fullgöra sin skyldighet.

15 §

Så snart dödsboet beretts för bodelning eller arvskifte samt delning kan äga rum utan men för någon, vars rätt är beroende av utredningen, skall boutredningsmannen göra anmälan härom till delägarna och avgiva redovisning för sin förvaltning.

Sedan bodelning eller arvskifte förrättats av delägarna, skall boutredningsmannen till envar av dem utgiva honom tillkommande egendom. Samma lag vare, där av skiftesman verkställd delning blivit ståndande.

Har boutredningsman frånträtt uppdraget utan att det blivit slutfört efter vad nu är sagt, är han ock redovisningsskyldig.

När boutredningsman slutfört sitt uppdrag, må han på begäran entledigas av rätten.

20 kap.

8 §¹

Bouppteckning skall inom en månad efter upprättandet jämte bestyrkt avskrift för registrering ingivas till rätten i den ort där den döde skolat svara i tvistemål i allmänhet eller, om behörig domstol ej sålunda finnes, till Stockholms tingsrätt. Äro flera bouppteckningar, skola de ingivas samtidigt; och skall tiden härför räknas från det den sista bouppteckningen upprättades.

Bestyrkt avskrift av bouppteckningen skall förvaras hos rätten. Är ej avskrift ingiven, skall sådan tagas på boets bekostnad.

Bestyrkt avskrift av bouppteckningen skall förvaras hos rätten.

Har omyndig del i boet eller finnes delägare, för vilken god man skall förordnas, skall ytterligare en bestyrkt avskrift ingivas för varje överförmyndare som skall ha tillsyn över ifrågavarande förmynderskap eller godmanskap. Är bouppteckningen av vidlyftig beskaffenhet, må denna avskrift omfatta endast erforderliga delar.

Äro ej erforderliga avskrifter ingivna, skola sådana tagas på boets bekostnad.

¹ Senaste lydelse 1969:800.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975. I fråga om boutredningsman som har förordnats före den 1 januari 1972 är rätten ej skyldig att kontrollera att redovisningsskyldighet enligt 19 kap. 14 a § fullgöres, såvida det ej påkallas av dödsbodelägare eller, om omyndig har del i boet, av överförmyndaren.

3 Förslag till

Lag om ändring i giftermålsbalken

Härigenom förordnas att 15 kap. 3 § giftermålsbalken skall upphöra att gälla vid utgången av år 1974.

4 Förslag till

Lag om avveckling av äldre godmanskap

Härigenom förordnas som följer.

1 § Har god man förordnats antingen för bortovarande eller okänd arvinge till någon som avlidit före den 1 januari 1929 eller för bortovarande eller okänd testamentstagare efter någon som avlidit före den 1 januari 1931 och förvaltar den gode mannen penningmedel på grund av sådant godmanskap, är han skyldig att inbetala medlen till kammarkollegiet. Därvid skall bifogas av överförmyndaren godkänd sluträkning för godmanskapet.

Om överförmyndaren ej medger anstånd, skall skyldigheten att inbetala medel fullgöras inom tre månader från det denna lag trätt i kraft. När medlen har inbetalats skall gode mannen anses ha slutfört sitt uppdrag.

Kammarkollegiet skall underrätta överförmyndaren när inbetalning har skett enligt första stycket.

2 § Den som vill göra anspråk på medel som inbetalats eller bort inbetalas enligt 1 § skall senast inom två år från det denna lag trätt i kraft genom ansökan framställa sina anspråk hos den rätt där godmanskapet senast var inskrivet vid äventyr att han går förlustig sin rätt.

3 § När den i 2 § nämnda tiden har gått ut skall rätten för varje godmanskap som slutförts eller bort slutföras enligt 1 § pröva huruvida någon som anmält anspråk på medlen är berättigad till dessa eller de skall tillfalla allmänna arvsfonden.

Kammarkollegiet skall avge yttrande i ärende som avses i första stycket. Rätten skall även höra överförmyndaren och den gode mannen.

Finner rätten att känd person, som icke anmält anspråk på medlen enligt 2 §, är berättigad till medlen eller del av dem, skall denne, om det kan ske, beredas tillfälle att inom viss tid framställa anspråk på dem. Framställes anspråk inom den bestämda tiden, prövas det utan hinder av att den i 2 § angivna tiden har gått till ända.

4 § I fråga om ärende enligt 3 § gäller lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden. Den som har framställt anspråk på förvaltade medel svarar dock själv för sina kostnader med anledning härav. Ogillas anspråket, är han icke skyldig att ersätta staten för dess kostnader. Om rättens domförhet gäller vad i 6 § nämnda lag är föreskrivet om ärende som skall prövas enligt föräldrabalken.

5 § Överförmyndaren tillser att gode män för vilka denna lag gäller får kännedom om vad de har att iakttaga enligt lagen. Fullgör god man ej vad som åligger honom enligt 1 §, skall överförmyndaren anmäla försummelsen hos rätten. Rätten kan genom vite tillhålla den gode mannen att fullgöra sitt åliggande. Innan överförmyndaren gör anmälan som nyss nämnts, skall han erinra gode mannen om hans skyldighet, om det lämpligen kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975. Har god man som avses i 1 § före nämnda dag inbetalat förvaltade medel till statskontoret eller kammarkollegiet för avveckling av godmanskapet, tillämpas denna lag i fråga om ärendets vidare behandling. Prövning enligt 3 § skall dock ej äga rum i andra fall än när någon har anmält anspråk inom den i 2 § angivna tiden.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar

Härigenom förordnas att 1, 3, 8, 13 och 15 § § lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Hava för omyndigs räkning värdehandlingar blivit hos riksbanken eller annan bank i öppet förvar nedsatta efter vad i *lagen om förmynderskap* är stadgat, svare banken för de sålunda nedsatta värdehandlingarnas förvaring och förvaltning i enlighet med vad här nedan i 2–7 §§ stadgas. Ej må i vidare mån än där sägs avtal träffas om befrielse från de förpliktelser, som enligt nämnda lagrum åvila banken; har så skett, vare avtalet utan verkan.

Finnas eljest i öppet förvar hos bank omyndigs värdehandlingar, å vilka skall tillämpas vad i *lagen om förmynderskap* är stadgat beträffande nedsatta värdehandlingar, äge vad i första stycket sägs motsvarande tillämpning.

Hava för omyndigs räkning värdehandlingar blivit hos riksbanken eller annan bank i öppet förvar nedsatta efter vad i *föräldrabalken* är stadgat, svare banken för de sålunda nedsatta värdehandlingarnas förvaring och förvaltning i enlighet med vad här nedan i 2–7 §§ stadgas. Ej må i vidare mån än där sägs avtal träffas om befrielse från de förpliktelser, som enligt nämnda lagrum åvila banken; har så skett, vare avtalet utan verkan.

Finnas eljest i öppet förvar hos bank omyndigs värdehandlingar, å vilka skall tillämpas vad i *föräldrabalken* är stadgat beträffande nedsatta värdehandlingar, äge vad i första stycket sägs motsvarande tillämpning.

3 §²

Kapitalbelopp, som av banken uppbäres å omyndigs värdehandling, skall i den omyndiges namn insättas å sådan bankräkning, att medlen kunna utan föregående uppsägning uttagas, eller å annan bankräkning, som förmyndaren bestämmer. Insättning må ej utan överförmyndarens medgivande ske å räkning, från vilken uttag må göras utan hans tillstånd. Ränta och annan avkastning, som uppbäras av banken, skola, såvitt ej annan be-

Kapitalbelopp, som av banken uppbäres å omyndigs värdehandling, skall i den omyndiges namn insättas å sådan bankräkning, att medlen kunna utan föregående uppsägning uttagas, eller å annan bankräkning, som förmyndaren bestämmer. Insättning må ej utan överförmyndarens medgivande ske å räkning, från vilken uttag må göras utan hans tillstånd. Ränta och annan avkastning, som uppbäras av banken, skola, såvitt ej annan be-

¹ Senaste lydelse 1940:451.

² Senaste lydelse 1940:451.

Nuvarande lydelse

stämmelse givits av förmyndaren, i enahanda ordning insätts å bankräkning, dock att därvid må göras förbehåll, varom i 8 kap. 9 § andra stycket *lagen om förmynderskap* sägs.

Föreslagen lydelse

stämmelse givits av förmyndaren, i enahanda ordning insätts å bankräkning, dock att därvid må göras förbehåll, varom i 15 kap. 9 § andra stycket *föräldrabalken* sägs.

8 §³

För den vård av omyndigs värdehandlingar, som enligt denna lag åligger banken, må banken betinga sig en årlig avgift, icke överstigande i fråga om inhemska värdehandlingar två kronor och utländska värdehandlingar *en krona* för varje påbörjat tusental kronor av handlingarnas värde. Hava underåriga syskon gemensam förmyndare, skola syskonens värdehandlingar sammanräknas. *Närmare bestämmelser om avgiftens beräkning må, såvitt angår andra banker än riksbanken, meddelas av Konungen.*

För den vård av omyndigs värdehandlingar, som enligt denna lag åligger banken, må banken betinga sig en årlig avgift, icke överstigande i fråga om inhemska värdehandlingar *tre kronor* och utländska värdehandlingar *två kronor* för varje påbörjat tusental kronor av handlingarnas värde. Hava underåriga syskon gemensam förmyndare, skola syskonens värdehandlingar sammanräknas.

Den avgift, varom i första stycket sägs, innefattar ej ersättning för bankens särskilda utgifter till följd av uppdraget, ej heller för åtgärd, som banken efter särskilt avtal vidtagit.

För fordran å avgift eller ersättning, varom i *första stycket* sägs, äge banken innehålla vad av de nedsatta handlingarna i värde svarar mot fordringen. Banken äge ock för sådan fordran uttaga betalning av medel, som för den omyndiges räkning uppburits av banken.

För fordran å avgift eller ersättning, varom *ovan* sägs, äge banken innehålla vad av de nedsatta handlingarna i värde svarar mot fordringen. Banken äge ock för sådan fordran uttaga betalning av medel, som för den omyndiges räkning uppburits av banken.

13 §¹

Innestå hos bank omyndigs medel, som ej må uttagas utan överförmyndarens tillstånd, skall vad i 9, 11 och 12 §§ stadgas angående ansökan om tillstånd till uttagande av nedsatt värdehandling och om sådan ansökans prövning, så ock om förmyndarens skyldighet att ingiva redogörelse för vidtagna åtgärder eller anmälan, att tillståndet icke blivit använt, i tillämpliga delar gälla rörande ansökan om tillstånd att uttaga medel, om sådan ansökans prövning och om skyldighet för förmyndaren att ingiva redogörelse för medlens användning eller anmälan, att tillståndet icke blivit använt. Då fråga är om uttagning av medel till bestridande av utgifter för den omyndiges underhåll eller för vården av hans egendom, må tillståndet givas

³ Senaste lydelse 1963:153.

¹ Senaste lydelse 1940:451.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

tills vidare och avse visst sammanlagt belopp under kalenderår. Tillståndet må ock avse, att medel, som inneslå eller insättas å viss räkning, tills vidare må lyftas utan särskilt medgivande av överförmyndaren. I annat fall gälle ej överförmyndarens tillstånd för längre tid än tre veckor från det tillståndet meddelades.

Kunna insätta medel ej utan föregående uppsägning uttagas, skall tillstånd till medlens uttagning medföra rätt till uppsägning, och äge förmyndaren, sedan uppsägning skett, utan nytt tillstånd lyfta medlen. I sådant fall skall tiden för redogörelsens avgivande räknas från det dessa blivit för lyftning tillgängliga.

Skola medlen enligt tillståndet användas för inköp av värdehandling eller utlånas, må, där överförmyndaren ej annorlunda förordnar, medlen utlämnas allenast mot det att banken mottager värdehandling- eller fordringsbeviset i öppet förvar eller erhåller bevis, att nedsättning därav ägt rum hos annan bank eller att inskrivning, som avses i 8 kap. 8 § andra och tredje styckena *lagen om förmynderskap*, skett med förbehåll, som där sägs. Skola medlen enligt tillståndet användas till köp av fast egendom eller tomträtt, skall, där överförmyndaren ej annorlunda förordnar, utbetalning av banken verkställas direkt till säljaren. I övrigt äge överförmyndaren vid tillstånd till uttagning av medel foga de villkor, som i varje fall finnas erforderliga, åliggande det banken att noggrant iakttaga dessa villkor.

Skola medlen enligt tillståndet användas för inköp av värdehandling eller utlånas, må, där överförmyndaren ej annorlunda förordnar, medlen utlämnas allenast mot det att banken mottager värdehandling- eller fordringsbeviset i öppet förvar eller erhåller bevis, att nedsättning därav ägt rum hos annan bank eller att inskrivning, som avses i 15 kap. 8 § andra och tredje styckena *föräldrabalken*, skett med förbehåll, som där sägs. Skola medlen enligt tillståndet användas till köp av fast egendom eller tomträtt, skall, där överförmyndaren ej annorlunda förordnar, utbetalning av banken verkställas direkt till säljaren. I övrigt äge överförmyndaren vid tillstånd till uttagning av medel foga de villkor, som i varje fall finnas erforderliga, åliggande det banken att noggrant iakttaga dessa villkor.

Skola medel allenast överföras till annan bank, åligge den bank, där medlen inneslå, att insätta dem hos den andra banken och att ofördröjligen underrätta överförmyndaren därom. Vid insättningen må ej fogas förbehåll om rätt för förmyndaren att uttaga medlen utan överförmyndarens tillstånd.

15 §⁵

Vad i denna lag stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om vård av värdehandlingar, som tillhöra den, för vilken god man förordnats efter vad i 11 kap. 3 eller 4 §

Vad i denna lag stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om vård av värdehandlingar, som tillhöra den, för vilken god man förordnats efter vad i 18 kap. 3 eller

⁵ Senaste lydelse 1940:451.

Nuvarande lydelse

av lagen om förmynderskap stadgas, så ock i fråga om medel, som för hans räkning innestå hos bank och ej må uttagas utan överförmyndarens tillstånd.

Föreslagen lydelse

4 § föräldrabalken stadgas, så ock i fråga om medel, som för hans räkning innestå hos bank och ej må uttagas utan överförmyndarens tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975. Äldre avgiftsbestämmelser i 8 § gäller dock fortfarande i fråga om sådan vård av omyndigs värdehandlingar som har ägt rum före ikraftträdandet.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård

Härigenom förordnas att 67 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Finner nykterhetsnämnd, att någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, bör förklaras omyndig eller att förmyndare i hans ställe eller jämte honom bör förordnas för hans myndling, har nämnden att göra anmälan härom hos överförmyndaren.

Föreslagen lydelse

67 §

Finner nykterhetsnämnd, att någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, bör förklaras omyndig eller att *god man* bör förordnas för *honom* eller att förmyndare i hans ställe eller jämte honom bör förordnas för hans myndling, har nämnden att göra anmälan härom till överförmyndaren.

Anmälan till överförmyndaren skall också göras, om nämnden finner att någon icke längre bör vara omyndigförklarad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp

Härigenom förordnas att 63 § lagen (1956:2) om socialhjälp skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Finner socialnämnd att hjälptagare bör förklaras omyndig, har nämnden att göra anmälan härom hos överförmyndaren.

Föreslagen lydelse

63 §

Finner socialnämnd att hjälptagare bör förklaras omyndig eller att *god man* bör förordnas för *honom*, har nämnden att göra anmälan härom hos överförmyndaren.

Anmälan till överförmyndaren skall också göras, om nämnden finner att någon icke längre bör vara omyndigförklarad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

Motionsyrkanden

Utskottet har i samband med propositionen behandlat följande motioner:

I. *de med anledning av propositionen väckta motionerna:*

A. 1974:1946 av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c), vari hemställs att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1974:142 beslutar

1. att i föräldrabalken 11:5 införes ett tillägg av innebörd att till förmyndare ej må utses någon som har att på grund av tjänst eller avtal ta befattning med den omyndiges angelägenheter,

2. att förmyndares och god mans tjänster skall betalas med allmänna medel då det gäller personlig vård och intressebevakning,

3. att förmyndare skall åläggas att till överförmyndare redogöra för sina insatser beträffande den personliga omvårdnaden och intressebevakning, samt

4. att kommunerna åläggas att i samtliga kommuner utse förmyndarnämnd.

B. 1974:1947 av herrar Norrby (c) och Börjesson i Falköping (c), vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att bestämmelsen om rätten att indela en kommun i flera överförmyndardistrikt bibehålls,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att förslagen till ändring i föräldrabalken (prop. 1974:142) träder i kraft 1 januari 1976,

3. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att förslag förelägges riksdagen om införande av statligt ansvar för ekonomiska förluster som omyndig åsamkas genom förmyndares förskingring eller oaktsamhet, samt

4. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till övergångsbestämmelser vad beträffar arvodering av avgående överförmyndare under det sista året enligt nuvarande bestämmelser.

C. 1974:1948 av fru Fränkel (fp) och herr Henmark (fp), vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1974:142 beslutar

1. ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om grunderna för förordnande av god man,

2. om sådan lydelse av FB 12 kap. 1 § att förmynderskap för underårig skall inskrivas då den underårige annorledes än genom upptagande av lån har förvärvat egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning och som till sitt värde överstiger *ett belopp motsvarande gällande basbelopp* enligt lagen om allmän försäkring,

3. om sådan lydelse av FB 15 kap. 12 § att inbetalning hos bank skall ske i den mån förmånen för kalenderår överstiger *ett belopp motsvarande basbeloppet* enligt lagen om allmän försäkring, som gällt vid årets början,

4. att de föreslagna lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 1976.

- D. 1974:1949 av fru Kristensson m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen
1. avslår förslaget om att 2.–4. i 10 kap. 1 § föräldrabalken skall utgå,
 2. avslår förslaget om ändring i 11 kap. 5 § föräldrabalken,
 3. beslutar att i 13 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i föräldrabalken förmyndarens skyldighet att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rör denna nämns före skyldigheten att sörja för myndlingens person,
 4. beslutar att i 19 kap. 8 § föräldrabalken införs en bestämmelse om att överförmyndare och ersättare för denne skall vara väl förfaren i de praktiska, ekonomiska och juridiska frågor som är av betydelse för tjänsten,
 5. avslår förslaget att slopa bestämmelsen i 19 kap. 8 § föräldrabalken om att överförmyndare skall vara svensk medborgare,
 6. ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts om kommunernas kostnader för förmyndarvården.
 7. beslutar att de i propositionen föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 januari 1976.

II. de vid början av 1974 års riksdag väckta *fristående motionerna*:

A. 1974:20 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Norrby (c), vari hemställs att riksdagen beslutar att ersättning till överförmyndare och förmyndare skall utgå av allmänna medel då den omyndiges tillgångar är ringa.

B. 1974:651 av herr Josefson m. fl. (c), vari föreslås att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t att förslag till reviderad förmynderskapslagstiftning framläggs snarast möjligt för riksdagen.

C. 1974:974 av fru Dahl m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening uttalar att, vid den översyn av förmynderskapslagstiftningen som riksdagen förutsatt skall genomföras skyndsamt, kravet på en i princip lika behandling av alla legala förmyndare tillgodoses samt att en koncentration av kontrollen sker till komplicerade fall och stora förmögenheter.

Utskottet

Inledning

Den första moderna lagstiftningen på förmynderskapsrättens område var 1924 års lag om förmynderskap. Denna lag sammanfördes år 1949 med lagarna om föräldrar och barn till en särskild balk, *föräldrabalken* (FB). Vid balkens sammansättande, som till väsentlig del var av formell och systematisk karaktär, infördes reglerna om förmynderskap i 9–20 kap. Den enda viktiga materiella ändringen, som därvid gjordes i förmynderskapsreglerna, avsåg bestämmelserna om förmynderskapet för barn i äktenskap. Därefter har betydelsefulla ändringar gjorts genom att myndighetsåldern sänkts i två omgångar, nämligen den 1 juli 1969 från 21 till 20 år och den 1 juli 1974 från 20 till 18 år.

Även om vissa ändringar sålunda gjorts i förmynderskapsbestämmelserna bygger de i huvudsak på förhållanden och värderingar, som var rådande för mer än 50 år sedan. Till följd av den ekonomiska och sociala utvecklingen har en översyn av förmynderskapslagstiftningen ansetts påkallad i skilda hänseenden. Detta gäller främst frågor om omyndighetsförklaring och förfarandet i mål om sådan förklaring samt förmynderskapsförvaltningen och kontrollen över denna.

Sedan gång efter annan i motioner i riksdagen begärts förslag till ändringar och förenklingar i gällande ordning tillsattes år 1964 en särskild utredning, förmynderskapsutredningen, för en samlad översyn av förmynderskapslagstiftningen. Förmynderskapsutredningen avgav, efter att ha överlämnat delbetänkanden om bl. a. myndighetsåldern, den 19 augusti 1970 betänkandet (SOU 1970:67) Förmynderskap med förslag till ändringar i FB m. fl. författningar. Betänkandet remissbehandlades samma höst och mottogs i det stora hela positivt av remissinstanserna. Därefter har emellertid frågan om en ny förmynderskapslagstiftning vilat fram till år 1974 i avvaktan på Kungl. Maj:ts prövning. Framför allt torde det ha varit utredningens förslag om förstärkning av överförmyndarinstitutionen som har krävt ingående överväganden.

Dröjsmålet med att avlämna proposition med förslag till ny lagstiftning på området har föranlett motioner i riksdagen åren 1972, 1973 och 1974. Föregående år underströk lagutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1973:6 att det var angeläget att förslag till ny förmynderskapslagstiftning snarast förelades riksdagen, och utskottet förutsatte också att så skulle komma att ske.

Förmynderskapsutredningens förslag har under våren 1974 överarbetats inom justitiedepartementet och i en departementspromemoria (Ds Ju 1974:7) Förmynderskap har förslag lagts fram till ändringar i förmynderskapslagstiftningen m. m. Promemorian har remissbehandlats och har därvid fått ett övervägande gynnsamt mottagande. Föreliggande proposition bygger i allt väsentligt på promemrieförslaget.

Genom propositionens förslag till ändringar i FB har önskemålen i de vid riksdagens början väckta motionerna 1974:20, 1974:651 och 1974:974 blivit tillgodosedda. Motionerna bör därför inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet kommer i det följande efter en redogörelse för propositionens huvudsakliga innehåll att behandla propositionen i de delar som berörs av motionsyrkanden och i övrigt i den mån utskottet funnit anledning att närmare kommentera de föreslagna lagändringarna. Utskottet kommer därvid att föreslå bl. a. vissa förtydligande tillägg till de kommunalrättsliga bestämmelserna i 19 kap. FB.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att grunderna för omyndighetsförklaring begränsas. En person skall enligt förslaget kunna förklaras omyndig endast om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sig eller sin egendom och det inte är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter. Samtidigt föreslås ökade möjligheter att förordna god man för den som behöver bistånd i ekonomiska eller rättsliga angelägenheter eller i vården om sin person.

De processuella reglerna om omyndighetsförklaring och hävande av omyndighetsförklaring föreslås bli ändrade så att den enskildes rättssäkerhet stärks och man får bättre garantier för att en omyndighetsförklaring blir hävd när skäl för omyndighet inte längre föreligger.

När det gäller förmyndarnas uppgifter betonas att förmyndaren inte bara skall syssla med ekonomisk förvaltning utan också sörja för den omyndiges person. Reglerna om placering av den omyndiges medel föreslås bli ändrade så att förmyndarna får större möjlighet att placera medlen i värdesäkra tillgångar. Vidare föreslås vissa lättnader i förmyndarnas redovisningsskyldighet.

Förmynderskap skall enligt propositionen alljämt stå under kontroll av överförmyndaren och rätten. Det betonas att tillsynsorganen skall inrikta sin kontroll på sådana förmynderskap där en kontroll är särskilt påkallad med hänsyn till den omyndiges egendomsförhållanden. Vissa ändringar föreslås därför i reglerna om inskrivning av förmynderskap. Ändringarna innebär bl. a. att förmynderskap för underårig med legal förmyndare skall inskrivas endast om den underårige förvärvar egendom av viss angiven omfattning. Rätten får också möjlighet att besluta att inskrivning skall upphöra.

Överförmyndaren föreslås få vidgade uppgifter. Prövning av tillstånd till alla förvaltningsåtgärder läggs sålunda i sin helhet på överförmyndaren. Han skall också, som framgår av det följande, bestämma förmyndares arvode.

Det nuvarande systemet med kommunalvalda överförmyndare behålls. Kommunerna får dock möjlighet att i stället för överförmyndare utse överförmyndarnämnder. Reglerna om ersättning till överförmyndare ändras så att verksamheten inte längre skall bekostas genom avgifter från de omyndiga utan i stället betalas av kommunerna.

Även de nuvarande bestämmelserna om ersättning till förmyndare ändras. Det slås fast att förmyndaren har rätt till arvode inte bara för den ekonomiska förvaltningen utan också för vården av den omyndiges person. Arvudet skall i varje särskilt fall bestämmas av överförmyndaren med ledning av grunder som fastställs av kommunen. Arvudet skall utges av den omyndige i den mån hans beräknade årsinkomst överstiger två basbelopp eller, om

ej särskilda omständigheter föranleder annat, han har tillgångar till ett värde överstigande fyra basbelopp. I annat fall skall förmyndararvodet betalas av kommunen.

God man föreslås bli berättigad till arvode med belopp som överförmyndaren bestämmer. Överförmyndaren skall också avgöra i vad mån arvodet skall utges av den för vilken den gode mannen har förordnats eller av kommunen.

Rättens kontroll av överförmyndarna skall i fortsättningen utövas i huvudsak genom inspektion. Skyldigheten för överförmyndarna att ge in årsredogörelse till rätten slopas.

Propositionen innehåller slutligen förslag till ändringar i ärvdabalken som syftar till en förstärkt kontroll över boutredningsmans förvaltning. Det föreslås också en särskild lag om avveckling av äldre godmanskap.

Huvuddelen av de nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1975. Reglerna om den nya överförmyndarorganisationen skall dock träda i kraft först den 1 januari 1976.

Grunderna för omyndighetsförklaring och förordnande av god man

I fråga om *grunderna för omyndighetsförklaring* intar FB den ståndpunkten att i lag skall uttömmande anges de orsaker som anses föranleda sådan oförmåga hos en person att vårda sina angelägenheter att rätten kan mot hans vilja förklara honom omyndig. Enligt 10 kap. 1 § första-tredje punkterna FB kan omyndighetsförklaring sålunda ske oberoende av vederbörandes samtycke om han (1) på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, (2) om han genom slöseri eller annan grov vanvård av sin egendom eller på annat sätt genom otillbörligt förfarande med avseende på egendomen äventyrar sin eller sin familjs välfärd, eller (3) om han är hemfallen åt missbruk av rusgivande medel och till följd härav inte kan vårda sig eller sin egendom. Dessutom kan en person omyndigförklaras enligt fjärde punkten i samma paragraf om han själv begär det eller samtycker till det och han på grund av sjukdom, försvagat hälsotillstånd, lyte, oerfarenhet eller av annan orsak behöver annans bistånd i vården av sina angelägenheter. Omyndighetsförklaring skall hävas av domstolen om den omyndige finnes vara i stånd att själv ta vård om sina angelägenheter.

För den som på grund av sjukdom inte själv kan vårda sin egendom finns redan i dag vissa möjligheter att i stället för att förklara vederbörande omyndig förordna god man enligt 18 kap. 3 §. En förutsättning är emellertid att sjukdomen är av övergående natur. Vidare gäller som villkor att den sjuke har samtyckt till åtgärden, om inte sjukdomen medför hinder för inhämtande av samtycke.

Propositionen ansluter sig till gällande rätts ståndpunkt att i FB skall uttömmande anges de grunder enligt vilka en person kan omyndigförklaras.

I propositionen förslås emellertid väsentliga inskränkningar i de gällande omyndighetsgrunderna jämsides med en vidgning av möjligheterna att förordna god man. Av omyndighetsgrunderna föreslås samtliga upphävida utom de som inryms i den ovannämnda första punkten i 10 kap. 1 §. Beträffande denna punkt föreslås den inskränkningen att omyndighetsförklaring inte får ske om den enskilde kan få erforderligt bistånd i vården av sina angelägenheter genom att god man förordnas för honom eller på annat mindre ingripande sätt. Härutöver föreslås en modernisering av terminologin.

I vad gäller bestämmelserna i 18 kap. 3 § FB om förordnande av god man föreslås att god man inte bara som hittills skall kunna förordnas vid övergående sjukdom utan också då någon på grund av varaktig sjukdom, hämmad förståndsutveckling, försvagat hälsotillstånd eller liknande är ur stånd att bevaka sin rätt eller förvalta sin egendom. Vidare skall god man enligt förslaget kunna förordnas för att sörja för någons person. I likhet med vad som är fallet enligt gällande rätt fordras enligt förslaget i princip att den för vilken gode mannen skall utses har samtyckt till förordnandet. Kravet på samtycke skall dock kunna efterges om hans tillstånd medför hinder mot inhämtande av samtycke eller eljest särskilda skäl föreligger.

I motionen 1974:1949 (yrkandet 1) hemställs att riksdagen avslår förslaget att upphäva andra-fjärde punkterna i 10 kap. 1 § FB. Motionärerna anser att den allvarligaste bristen med propositionens förslag är att hänsyn tagits endast till den ena sidan av problemet med omyndighetsförklaring, nämligen att en människas rådighet ej onödigtvis skall inskränkas. Den andra sidan, att en person i vissa situationer kan behöva ett rimligt rättsskydd genom samhällets försorg, anser motionärerna ej ha beaktats i erforderlig utsträckning. Motionärerna framhåller att då andra och tredje punkterna har tillämpats har hjälp- och skyddsbehovet alltid varit klart uttalat. Motionärerna hävdar vidare att betänkligheterna mot en omyndighetsförklaring torde vara än mindre då någon med stöd av fjärde punkten själv begär att bli omyndigförklarad, eftersom han då inser följderna därav.

Utskottet vill för sin del till en början erinra om att omyndighetsförklaring har tillkommit för att skydda den omyndiges tillgångar för hans egna dispositioner. Såsom framhålls i propositionen innebär emellertid en omyndighetsförklaring ett allvarligt ingrepp i en persons liv. Omyndighetsförklaringen har nämligen vittomfattande verkningar även på områden som ligger utanför den ekonomiska rörelsefriheten. Bl. a. är den omyndige utesluten från rösträtt. Han är även förbjuden att utöva vissa yrken eller inneha vissa förtroendeuppdrag. Han kan vidare som regel inte gifta sig, adoptera eller adopteras utan förmyndarens samtycke. Härtill kommer svårigheten att enligt gällande rätt få en omyndigförklaring hävd utan större omgång.

Med hänsyn till omyndighetsförklaringens vittgående verkningar är det enligt utskottets uppfattning angeläget att den kommer till användning endast där det föreligger ett verkligt behov av ett omfattande rättsligt skydd. Uppenbart är emellertid att det f. n. förekommer fall av omyndighetsför-

klaringar, där det hade varit tillfyllest med ett godmansförordnande, om lagen hade medgett detta. Ett klart belägg för att den nuvarande ordningen inte är tillfredsställande utgör också handikapporganisationernas vid upprepade tillfällen framförda önskemål om en begränsning av institutet omyndighetsförklaring och en utökning av möjligheterna att på andra sätt bistå den handikappade, när det gäller rättsliga och ekonomiska dispositioner.

Mot bakgrund av det anförda ansluter sig utskottet till grundtanken i propositionen att omyndighetsförklaring bör tillgripas endast när annan mindre ingripande åtgärd inte är tillfyllest för ett tillfredsställande omhändertagande av den enskildes angelägenheter. Den i sådant syfte föreslagna ändringen i 10 kap. 1 § första punkten i förening med de föreslagna vidgade möjligheterna i 18 kap. 3 § att förordna god man bör enligt utskottets mening kunna få till följd att antalet omyndighetsförklaringar kommer att nedbringas väsentligt. Genom den föreslagna ordningen har således ett angeläget reformkrav blivit tillgodosett. På grund av det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del.

Vad därefter angår frågan huruvida det, såsom motionärerna påstår, finns något behov av att till den enskildes skydd behålla omyndighetsgrunderna i 10 kap. 1 § andra-fjärde punkterna, konstaterar utskottet till en början att åtminstone andra punkten ter sig föråldrad. Att tillgripa omyndighetsförklaring endast av den anledningen att en person är slösaktig synes vara en alltför långtgående åtgärd. I regel torde det i sådana fall vara helt tillfyllest med förordnande av god man. Av uppgifter som Stockholms tingsrätt lämnat i sitt remissyttrande framgår vidare att i de av tingsrätten under åren 1969–1973 meddelade 1 019 domarna på omyndighetsförklaring tredje punkten återopades i endast fyra fall och andra punkten inte i något fall. Omyndighetsgrunderna i andra och tredje punkterna har således i dag redan i stort sett upphört att tillämpas. Orsaken till att tredje punkten så sällan tillämpas torde sannolikt vara bevissvårigheter och det förhållandet att den som missbrukar alkohol och narkotika numera har möjligheter att få hjälp och vård på annat sätt. Utskottet vill vidare erinra om att de sjukdomstillstånd som kan uppkomma vid allvarligt missbruk av framför allt narkotika i vissa fall kan hänföras under begreppet psykisk sjukdom. Det är sålunda inte ovanligt att en narkoman, som har begått brott, av rätten överlämnas till sluten psykiatrisk vård. I dessa fall kan därför 10 kap. 1 § första punkten bli tillämplig. På grund av det anförda kan utskottet inte finna att det skulle föreligga behov av att behålla omyndighetsgrunderna i 10 kap. 1 § andra och tredje punkterna. Utskottet vill emellertid med anledning av vad socialstyrelsen anfört understryka att slopandet av tredje punkten i 10 kap. 1 § självfallet inte får leda till att en applicering av begreppet psykisk abnormitet av annat slag tillgrips i inte avsedd utsträckning för att möjliggöra omyndighetsförklaring.

Beträffande slutligen de grunder för omyndighetsförklaring, som är upptagna i 10 kap. 1 § fjärde punkten, har de kommit till användning i något

större omfattning än omyndighetsgrunderna i andra och tredje punkterna. I de av Stockholms tingsrätt enligt ovan meddelade domarna återopades fjärde punkten i 73 fall, dvs. i ca sju procent av domarna. Genom att möjligheterna att förordna god man vidgas till att även avse fall av varaktig sjukdom, hämmad förståndsutveckling, försvagat hälsotillstånd eller liknande torde emellertid omyndighetsförklaring i de flesta av de fall som nu rymts under fjärde punkten kunna ersättas av godmansförordnande. Det är endast när det gäller det nuvarande kriteriet oerfarenhet, som omyndighetsförklaring i fortsättningen inte kan utbytas mot sådant förordnande. För den som på grund av oerfarenhet har behov av hjälp i rättsliga och ekonomiska angelägenheter står emellertid andra möjligheter till buds. I propositionen hänvisas i sådant hänseende till samhällets rättshjälp och till det bistånd med ekonomisk förvaltning som lämnas av banker och liknande. På grund av det anförda anser utskottet att motionärernas påstående, att ett slopande av andra-fjärde punkterna i 10 kap. 1 § skulle medföra en försämring i den enskildes rättsskydd, saknar grund. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen 1974:1949 i förevarande del.

Utskottet övergår här efter till att behandla vissa problem som har tagits upp av justitieombudsmannen (JO) i en skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 mars 1973 och som också berörs i motionen 1974:1948, nämligen de som uppstår när en person, som inte är omyndigförklarad, av domstol förklaras *sakna processbehörighet* och till följd härav och på grund av att han saknat ställföreträdare får sin talan avvisad. I skrivelsen anför JO bl. a. att det framstår som betänkligt att det lagstiftningsvägen inte har sörts för ett klargörande av under vilka förutsättningar en myndig person skall kunna fränkännas processbehörighet. Än mer otillfredsställande måste det enligt JO:s mening anses vara att lagstiftningen inte heller har anvisat någon ordning enligt vilken en persons talan kan föras, då han funnits sakna behörighet att själv föra sin talan.

I propositionen framhåller föredragande statsrådet att även han anser att det självfallet skulle vara en fördel om man kunde ställa upp generella regler om när en person skall fränkännas processbehörighet och om det formella förfarandet i sådana fall. Enligt hans mening låter sig detta dock inte göras. Propositionen innehåller därför inga förslag till ändrade processuella regler i sådant hänseende.

Förevarande fråga är enligt utskottets mening av stor vikt från rättssäkerhetssynpunkt. Att beröva en person hans rätt att föra talan inför domstol är en allvarlig åtgärd och detta även om han på grund av ändringarna i 18 kap. 3 § kan få bistånd av god man. Det kan å andra sidan innebära väl så stora olägenheter om rätten tvingas på grund av exempelvis avsaknad av läkarintyg tillåta att talan förs av en person som rätteligen inte borde ha processbehörighet. Den senare riskerar genom sin process att själv ådra sig betungande rättegångskostnader. Vidare vållas motparten i rättegångar av det slag som här antytts i allmänhet betydande obehag och andra personliga olägenheter

lika väl som avsevärda kostnader, eftersom han ofta inte kan få ut ersättning för de rättegångskostnader som i domen tillerkänns honom. Problemet är såsom framhålls i remissvaren också av stor praktisk betydelse för domstolarna med hänsyn till att mål av förevarande art vanligen är tidsödande och föranleder ett i förhållande till målets vikt oproportionellt stort arbete. Samhället tillskyndas härigenom stora direkta och indirekta kostnader.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet det beklagligt att det inte befunnits möjligt att i lag reglera förevarande fråga, detta särskilt mot bakgrund av att fall, där det är tveksamt huruvida part är processbehörig eller inte, uppenbarligen kommer att bli vanligare i fortsättningen, eftersom möjligheterna till omyndighetsförklaring nu inskränks. I just denna typ av fall, där parten kan lida av en sjuklig kverulans, torde det vara utomordentligt svårt att förmå honom att inge läkarintyg. Såsom föredragande statsrådet anför kan det å andra sidan inte komma i fråga att tvångsvis föranstalta om läkarundersökning. Saknas läkarutredning torde det, såsom framgår av rättsfallet NJA 1971 s. 519, endast i undantagsfall, då omständigheterna är särskilt flagranta, bli möjligt att förklara part sakna processbehörighet. Nu angivna förhållanden kommer, såsom föredragande statsrådet anför, att leda till att personer många gånger måste tillåtas föra talan, trots att det finns omständigheter som tyder på att de skulle fränkännas processbehörighet, om läkarutlåtande hade kunnat anskaffas. Med hänsyn till de olägenheter som detta, enligt vad utskottet nyss anført, kan innebära utgår utskottet från att utvecklingen på området följs av Kungl. Maj:t och att frågan blir föremål för ytterligare överväganden i annat lämpligt sammanhang.

När det sedan gäller det av JO berörda problemet med ställföreträdare för den som fränkänns processbehörighet blir detta löst genom förslaget om vidgade möjligheter att förordna god man. Av stor betydelse är härvid möjligheten att, om särskilda skäl föreligger, förordna god man för den som motsätter sig sådant förordnande. När det gäller part som fränkänns processbehörighet måste man nämligen räkna med att han ofta inte kommer att samtycka till att god man förordnas för honom.

I den allmänna motiveringen anför föredragande statsrådet att genom de vidgade möjligheterna att förordna god man "torde de myndiga personer som fränkänns processbehörighet så gott som alltid kunna få en ställföreträdare som kan föra deras talan". Det citerade uttalandet kritiserar i motionen 1974:1948. Motionärerna anser att uttalandet ger intryck av att det kan förekomma fall, där person fränkänns processbehörighet men likväl inte kan få legal ställföreträdare. Enligt motionärernas mening bör en person i sådana fall alltid få ställföreträdare som för hans talan. Motionärerna yrkar (yrkandet 1) att denna uppfattning ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet vill för sin del understryka att utskottet delar motionärernas uppfattning att person, som fränkänns processbehörighet, alltid skall ha ställföreträdare. De föreslagna nya grunderna för förordnande av god man in-

nebär också, såvitt utskottet kan bedöma, att god man kan förordnas i förevarande fall. Endast i det fallet att det uppstår svårigheter att få fram en person, som är villig att åta sig uppdraget som god man, synes den som fränkänns processbehörighet behöva riskera att bli utan ställföreträdare. I praktiken torde detta emellertid enligt utskottets mening bli mindre vanligt. Vad utskottet nu anfört behöver för att bli tillämpligt inte ges Kungl. Maj:t särskilt till känna.

Förmyndare

Om underårigt barn saknar legal förmyndare skall rätten förordna en särskild förmyndare för barnet. För den som förklaras omyndig skall också en särskild förmyndare förordnas. Till förmyndare skall rätten enligt 11 kap. 5 § FB utse en erfaren, rättrådig och i övrigt lämplig man eller kvinna. Helst skall det vara en person som är släkt med den omyndige eller som är besvägrad med honom eller annars står honom nära.

I propositionen föreslås att släktskapsbestämmelsen slopas. Vidare föreslås att i 20 kap. införs en ny paragraf, 24 a §, i vilken föreskrivs skyldighet för rätten att i ärende om förordnande av förmyndare bereda överförmyndaren tillfälle att lämna förslag på person som är lämplig för uppdraget. Den nya bestämmelsen i 24 a § syftar till att möjliggöra för domstolarna att utan alltför stor omgång få tag på lämpliga förmyndare.

Den föreslagna ändrade lydelsen av 11 kap. 5 § har föranlett två motionsyrkanden. I motionen 1974:1949 hemställs (yrkandet 2) att riksdagen avslår förslaget att slopa släktskapsbestämmelsen. En sådan lagändring skulle enligt motionärernas mening nämligen innebära risk för att förmynderskapet kommer att institutionaliseras. I motionen 1974:1946 (yrkandet 1) hemställs att riksdagen för sin del beslutar att i 11 kap. 5 § införa ett tillägg av innebörd att till förmyndare ej får utses någon som har att på grund av tjänst eller avtal ta befattning med den omyndiges angelägenheter. Motionären avser med yrkandet framför allt fosterförälder för den som placeras i enskilt hem, arbetsgivare samt tjänsteman vid myndighet som har att handlägga ärenden rörande den omyndige. Gemensamt för dessa personer är enligt motionären att de kan komma att i något avseende företräda ett intresse som strider mot den omyndiges intresse.

Vad först angår *släktsbestämmelsen* vill utskottet erinra om att det från handikapporganisationernas sida vid skilda tillfällen framförts önskemål om att bestämmelsen skall upphävas. Enligt dessa organisationer händer det inte så sällan att på grund av nämnda bestämmelse till förmyndare utses släkting som inte hyscr något större intresse för den omyndige. I såväl förmynderskapsutredningens betänkande som i departementspromemorian har också föreslagits att bestämmelsen om företrädesrätt för anhöriga skall upphävas. Vid remissbehandlingen har ändringsförslagen tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser.

Utskottet ansluter sig för sin del till propositionens ståndpunkt att företrådesrätten för anhöriga bör utmönstras. Såsom föredragande statsrådet anför torde ett upphävande av bestämmelsen ge domstolarna bättre möjligheter att beakta den omyndiges intressen vid utseendet av förmyndare. Det nu sagda innebär självfallet inte att domstolarna framdeles skall undvika att förordna släkting till förmyndare. Tvärtom torde, såsom påpekas i specialmotiveringen (s. 170), en släkting eller liknande många gånger vara lämpligast som förmyndare, särskilt med hänsyn till angelägenheten av att den omyndige får tillfredsställande personlig omvårdnad. Någon risk för att förmynderskapet skulle komma att, såsom motionärerna befarar, institutionaliseras anser utskottet mot bakgrund av det anförda inte föreligga. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1974:1949 såvitt nu är i fråga.

Vad motionären anför i motionen 1974:1946 om att till förmyndare inte bör utses *fosterföräldrar, arbetsgivare och vissa tjänstemän* ansluter till vad Riksförbundet för utvecklingsstörda barn uttalat vid remissbehandlingen av promemorian. Även utskottet finner det självfallet angeläget att till förmyndare inte utses någon som har intressen som strider mot myndlingens intressen. Visserligen kan, om enstaka intressekonflikter uppkommer mellan förmyndare och myndling, god man enligt 18 kap. 2 § FB förordnas för myndlingen. Om det emellertid redan vid tidpunkten för förordnandet av förmyndare kan förutses att konkurrerande intressen kommer att uppstå mellan myndlingen och den föreslagna övervakaren, bör uppenbarligen annan förmyndare utses. När det gäller utvecklingsstörd person som av landstingets omsorgsstyrelse placeras i enskilt hem kan det onekligen föreligga risk för intressekollisioner mellan förmyndare och myndling, om till förmyndare utses den hos vilken den utvecklingsstörde blivit placerad. Å andra sidan kan det finnas situationer där det torde vara lämpligast att till förmyndare utse just vederbörandes fosterföräldrar. Ett förbud av det slag motionären förordat skulle därför kunna förhindra att myndlingen får till förmyndare den som kan anses lämpligast för uppdraget.

Liknande synpunkter gör sig än mer gällande i fråga om arbetsgivare. Att till förmyndare förordna arbetsgivare torde i regel ej vara lämpligt, eftersom ett sådant förordnande lätt kan skapa ett beroendeförhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare av slag som ej bör förekomma. Även här kan det emellertid föreligga situationer där det undantagsvis torde vara till fördel om arbetsgivaren kan utses till förmyndare.

Vad slutligen angår tjänsteman vid myndighet som har att handlägga ärenden rörande den omyndige vill utskottet hänvisa till remissyttrandet av Sociala centralnämnden i Göteborg, vilken är den enda sociala nämnd som har beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian. Nämnden har i sitt yttrande anförat att inom barnavårdens område har under årens lopp från domstolarnas sida ställts anspråk på att socialförvaltningen skulle komma med förslag på lämpliga personer som förmyndare. Svårighet har därvid enligt nämnden uppkommit att få tag på lämpliga personer, vilket

hängt samman med att socialassistenterna funnit det olämpligt att åta sig dylikt förmynderskap, eftersom de därigenom ansett sig kunna komma i konflikt med sina ordinarie tjänsteåligganden. Nämnden har med hänsyn härtill framhållit att till förmyndare bör utses personer utanför socialarbetarnas krets. I utskottet har vidare upplysts att i de få fall i Göteborg där socialassistent har förordnats till förmyndare har det hänt att konflikter uppstått mellan förmyndare och myndling, framför allt beroende på att myndlingen har betraktat förmyndarens anknytning till socialförvaltningen med misstro.

Utskottet vill för sin del framhålla det angelägna i att myndlingen har förtroende för sin förmyndare. Om till förmyndare utses person, som i sin tjänst har att handlägga ärenden rörande den omyndige, kan detta i vissa fall säkerligen leda till förtroendekonflikter mellan förmyndare och myndling. Försiktighet bör därför iaktas när det gäller att till förmyndare utse person som den omyndige kan komma att uppleva stå i motsatsförhållande till honom. Såsom framgår av det ovannämnda remissvaret brukar mot bakgrund av det anförda socialtjänstemän inte heller gärna åta sig förmyndaruppdrag. Något förbud att göra detta bör emellertid inte införas. En socialtjänsteman kan exempelvis redan ha goda kontakter med den omyndige, och denne kan själv önska att vederbörande förordnas till förmyndare.

Sammanfattningsvis anser utskottet sålunda att det inte i lagen bör införas något förbud att till förmyndare utse den som på grund av avtal eller tjänst har att ta befattning med den omyndiges angelägenheter. Ett förordnande av förmyndare måste emellertid i de fall som tas upp i motionen föregås av en noggrann lämplighetsprövning, varvid bör beaktas de synpunkter utskottet ovan framfört. Utskottet avstyrker på anförda skäl yrkandet I i motionen 1974:1946.

I detta sammanhang vill utskottet något beröra en fråga som har tilldragit sig intresse under remissbehandlingen av departementspromemorian. Från flera håll har riktats kritik mot att många förmynderskap samlas hos en och samma person. Enligt vad utskottet erfarit finns det fall, där förmyndare samtidigt innehar mer än 100 förmynderskap. Att personer tillåts åta sig förmynderskap i sådan utsträckning anser utskottet helt förkastligt. En förmyndare, som har hand om ett stort antal förmynderskap, kan uppenbarligen inte ha någon möjlighet att ägna tid åt myndlingens personliga omvårdnad, något som är en av huvudpunkterna i reformen.

De nuvarande förhållandena när det gäller förmyndare är således i vissa hänseenden allt annat än tillfredsställande. Det oaktat anser utskottet i likhet med föredragande statsrådet att man inte i lag kan ställa upp någon bestämd gräns för hur många förmynderskap en viss person skall kunna ha hand om. Med hänsyn till att överförmyndaren enligt den föreslagna lagen 24 a § alltid skall beredas tillfälle att lämna förslag på person som är lämplig som förmyndare, torde det emellertid i fortsättningen bli lättare för domstolarna att få tillgång till kvalificerade förmyndare, som inte samtidigt innehar en

mängd liknande uppdrag. Härtill kommer att antalet omyndigförklarade framdeles kommer att minska. Enligt utskottets mening kan man därför förvänta att förevarande problem kommer att få mindre betydelse. Utskottet vill emellertid kraftigt stryka under vad som i propositionen (s. 126) sägs om att det bör åligga domstolarna att förvissa sig om att den som utses till förmyndare har erforderlig tid att ägna sig åt sitt uppdrag.

Vad utskottet i detta avsnitt uttalat om förordnande av förmyndare är i tillämpliga delar gällande även vid förordnande av god man. Utskottet har velat betona detta med hänsyn till att institutet omyndighetsförklaring i fortsättningen skall användas restriktivt och i åtskilliga fall ersättas av godmansförordnande.

I propositionen föreslås ytterligare att den nuvarande skyldigheten enligt 11 kap. 8 § FB att åta sig förmyndaruppdrag slopas. Förmyndare föreslås vidare alltid få rätt att bli entledigad på egen begäran. Förälder skall dock inte ha sådan rätt, om särskilda skäl talar mot entledigandet.

De föreslagna ändringarna föranleder ingen erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

Inskrivning av förmynderskap

Enligt gällande rätt skall förmyndareförvaltning stå under kontroll från det allmännas sida. Förutsättning för att kontroll skall kunna utövas är att förmynderskapet kommer till kontrollmyndighetens kännedom. Detta möjliggörs genom att förmynderskapet skrivs in hos förmynderskapsdomstolen.

Bestämmelser om inskrivning av förmynderskap återfinns i 12 kap. 1 § FB. De bygger på grundsatsen att förmynderskap skall skrivas in först när egendom kan förväntas tillfalla den omyndige. Inskrivning av förmynderskap skall sålunda ske så snart underårigs fader eller moder avlider eller om dessförinnan egendom som skall stå under förmyndares förvaltning tillfaller underårig eller någon rättens åtgärd skall vidtas i fråga som rör förmynderskapet. Inskrivningen är obligatorisk och ej beroende av värdet av den egendom som eventuellt tillfaller den underårige. Förmynderskap för omyndigförklarad liksom alla godmanskap skall alltid inskrivas.

Gällande bestämmelser om inskrivning av förmynderskap har kritiserats i tre hänseenden. För det första blir inte alla de förmynderskap inskrivna och underkastade kontroll, som rätteligen borde bli det. Anledningen härtill är svårigheterna att få kännedom om när egendom tillfaller underårig, om detta inte sker i samband med arvsfall.

För det andra medför inskrivningsreglerna att förmyndarkontroll sätts in i fall där sådan är obehövlig, exempelvis på grund av att den egendom som tillfaller underårig vid ena förälderns död är obetydlig.

För det tredje kan, sedan ett förmynderskap väl har rätteligen skrivits in, beslut inte meddelas om att inskrivningen skall upphöra. Ett förmy-

derskap för underårig som en gång skrivits in förblir således inskrivet tills den underårige blir myndig.

I propositionen föreslås att reglerna om inskrivning ändras så att inskrivning av förmynderskap för underårig skall ske endast om (1) särskild förmyndare förordnas för den underårige eller (2) han på annat sätt än genom upptagande av lån erhåller egendom som skall stå under förmyndarens förvaltning och som till sitt värde överstiger ett belopp motsvarande *två gånger basbeloppet* enligt lagen om allmän försäkring eller (3) rätten av annan särskild anledning finner att förmynderskapet bör skrivas in. Rätten får också enligt propositionsförslaget möjlighet att besluta att inskrivning skall upphöra, om grund för inskrivning inte längre föreligger. När det gäller förmynderskap för omyndigförklarade och godmanskap föreslås i propositionen att inskrivning liksom f. n. alltid skall ske.

Den föreslagna gränsen för inskrivning av underårigs förmynderskap kritiserar i motionen 1974:1948. Motionärerna anser att gränsen är för högt satt. De yrkar därför (yrkandet 2) att gränsen skall sättas vid *ett basbelopp*.

Utskottet vill för sin del anmärka att genom förslaget om en beloppgräns som utgångspunkt för inskrivning av förmynderskap tillgodoses kravet på att förmynderskap, där förmyndaren förvaltar endast obetydliga medel för den underåriges räkning, skall undantas från samhällets kontroll. Härigenom uppnås också den fördelen att överförmyndaren får ett betydligt mindre antal förmynderskap att granska. Han får således på ett helt annat sätt än tidigare möjlighet att, såsom yrkas i motionen 1974:974, koncentrera kontrollen till fall där en kontroll verkligen behövs. Att beloppsgränsen anknyts till basbeloppet anser utskottet med hänsyn till de snabba förändringarna i penningvärdet vara en vinning.

Självfallet kan det råda olika uppfattningar om hur beloppsgränsen skall bestämmas. Någon motivering till att föredragande statsrådet valt just två gånger basbeloppet lämnas inte i propositionen. Enligt utskottets mening måste man här göra en skälighetsavvägning mellan å ena sidan önskemålet om en koncentration av kontrollen till större förmögenheter och å andra sidan behovet av att skydda även mindre tillgångar hos den underårige. Vid denna avvägning har utskottet kommit till att propositionens förslag, två gånger basbeloppet, vilket värde fr. o. m. den 1 december 1974 motsvarar 18 000 kronor, utgör en lämplig beloppsgräns. Utskottet har därvid beaktat att det är vanligt att barn vid förälders frånfälle erhåller försäkringsbelopp från tjänstegrupplivförsäkring. I flertalet fall uppgår sådant belopp f. n. till 13 000 kronor. Enligt utskottets mening är det rimligt att den efterlevande föräldern skall kunna använda detta belopp till barnets olika behov utan att behöva vara underkastad samhällets kontroll.

Utskottet finner sig emellertid böra understryka vad föredragande statsrådet anför om att bestämmelserna bör tolkas så att inskrivning skall ske inte bara när den underårige vid ett och samma tillfälle förvärvar egendom till ett värde överstigande två basbelopp utan också när den underårige er-

håller egendom som tillsammans med tidigare förvärvat och alltjämt innehavd egendom överstiger beloppsgränsen. Detta innebär således att om den underårige erhåller ett försäkringsbelopp av ovan angivna storlek skall detta slås samman med vad han eventuellt till följd av gåva eller arv kan ha exempelvis inestående på bank. Överstiger härvid det sammanlagda värdet två gånger basbeloppet, skall inskrivning av förmynderskapet ske. Utskottet vill även peka på att, om den omyndige har del i fast egendom eller i rörelse utan att värdet av hans del överstiger beloppsgränsen, kan förmynderskapet ändå inskrivas med tillämpning av 12 kap. 1 § tredje punkten.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1974:1948 såvitt nu är i fråga.

Förmyndares plikter

Förmyndarens huvuduppgift är enligt 13 kap. 1 § att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rör denna. I de fall då förmynderskapet avser en omyndigförklarad ingår det dessutom i förmyndarens plikter att sörja för myndlingens person i mån detta med hänsyn till grunden för omyndighetsförklaringen eller av annat skäl är nödvändigt. För arbetet härmed har förmyndaren dock inte rätt till arvode. När det gäller den personliga omsorgen om underåriga träder vårdnadsreglerna i 6 kap. FB in.

Från särskilt handikappsorganisationers sida har framförts stark kritik mot den nuvarande ordningen. Det har sålunda framhållits att förmyndare ofta ägnar sig endast åt förvaltningen av den omyndiges egendom och helt underlåter att tillgodose den omyndiges behov av personlig omvårdnad. En orsak till detta har angetts vara att förmyndaren inte kan få ersättning för sistnämnda arbete.

Såsom framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen över propositionens innehåll föreslås nu att förmyndaren skall ha rätt till arvode också för vård av den omyndiges person. Utskottet återkommer till detta nedan under rubriken ersättning till förmyndare och god man. I propositionen har man också velat på annat sätt betona att förmyndaren inte bara skall syssla med ekonomisk förvaltning utan också sörja för den omyndiges person. Detta har skett genom att 13 kap. 1 § föreslås få det innehållet att förmyndaren skall sörja för myndlingens person samt förvalta hans förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rör denna. Samtidigt föreslås att 13 kap. 3 § skall upphävas.

Förslaget till ändring av 13 kap. 1 § kritiserar i motionen 1974:1949 (yrkandet 3). Motionärerna föreslår att bestämmelsen ändras så att skyldigheten att förvalta omyndigas egendom och att företräda i angelägenheter som rör denna nämns före skyldigheten att sörja för myndlingens person.

Syftet med den föreslagna ändringen är såsom framgår av vad utskottet

nyss anfört att framhäva att det generellt sett är minst lika viktigt att förmyndaren sörjer för den omyndiges person som att han sköter den ekonomiska förvaltningen av den omyndiges egendom. I det enskilda fallet kan givetvis de båda arbetsuppgifterna ha olika tyngd. När exempelvis den omyndiges enda inkomst utgörs av pension eller livränta och hans tillgångar i övrigt är ringa kommer naturligt nog förmyndarens huvudsakliga arbetsuppgift att vara att sörja för den omyndiges personliga omvårdnad. I fall däremot där vårdbehovet är litet men där den omyndige innehar betydande tillgångar, kommer arbetet med förvaltningen av dessa tillgångar att vara den viktigaste arbetsuppgiften för förmyndaren.

Enligt utskottets mening har den inbördes ordningen vid uppräknningen av förmyndarens uppgifter ingen reell betydelse. När inte annat särskilt markeras måste de uppräknade skyldigheterna anses lika viktiga. Med hänsyn till att lagändringen är föranledd av att det förekommit brister i förmyndarnas sätt att sköta sina plikter anser utskottet det försvarligt att den nya inriktningen, när det gäller förmyndares plikter, markeras genom att uppgiften att sörja för omyndig nämns först i paragrafen. Att ordningen mellan uppgifterna är omkastad när det gäller rätten till arvode i 15 kap. 19 § och när det gäller god mans uppgifter enligt 18 kap. 3 § anser utskottet motiverat. Vid bestämmandet av arvode kommer nämligen uppgiften att förvalta egendom mera i förgrunden. Vad beträffar god man torde denne komma att ha anledning att befatta sig med den enskildes personliga omvårdnad endast vid längre förordnanden.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1974:1949 i denna del.

I 13 kap. föreslås vidare ett tillägg till 4 § av innebörd att förmyndaren skall se till att myndlingens medel i skälighets omfattning används till dennes nytta. Bestämmelsen är föranledd av att förmyndarna inte sällan underlåter att se till att myndlingens medel verkligen får sådan användning. Ofta har de i stället sett som sin uppgift att i största möjliga utsträckning bevara egendomen, något som många gånger kommit främst arvingarna till godo.

Utskottet tillstyrker att en bestämmelse av angivet innehåll fogas till 13 kap. 4 § FB. Bestämmelsen bör dock formuleras om på sätt som framgår nedan av utskottets hemställan.

Förmyndares förvaltning av omyndigs egendom

Såsom framgår av vad utskottet inledningsvis anfört föreslås reglerna i 15 kap. 5 § om placering av omyndigs medel bli ändrade så att förmyndarna får större möjlighet att placera medlen i värdesäkra tillgångar. Förslaget innebär att man behåller kravet på tillstånd av överförmyndare men slopar villkoret att särskilda skäl skall föreligga.

Utskottet har inget att erinra mot den föreslagna lagändringen. Utskottet vill dock framhålla att en placering av omyndigs medel i aktier ingalunda är riskfri ens om man begränsar sig till aktier på den ordinarie börslistan och på den s. k. fondhandlarlistan. Det måste därför ankomma på överförmyndaren att noga pröva de risker som är förbundna med den av förmyndaren föreslagna placeringen.

I 15 kap. 12 § finns vissa regler som ger tredje man möjlighet att hos bank nedsätta värdehandlingar eller direkt inbetala medel, som tillkommer omyndig. I propositionen framhålls att pension, livränta och andra periodiska förmåner som utgår i anledning av försäkring som regel inte är större än att de förbrukas för vederbörandes försörjning. Förmånerna kan emellertid i vissa fall uppgå till avsevärda belopp. I propositionen föreslås därför att i 15 kap. 12 § införs en bestämmelse av innehåll att nu angivna förmåner, som tillkommer omyndig, skall inbetalas till bank, om beloppet för kalenderår överstiger två basbelopp enligt lagen om allmän försäkring.

I motionen 1974:1948 (yrkandet 3) hemställs att riksdagen skall besluta att sänka beloppsgränsen från två till ett basbelopp. Yrkandet anknyter till det likartade yrkandet ovan, såvitt avser inskrivning av förmynderskap.

Utskottet har i sistnämnda sammanhang uttalat sig för att mindre belopp som utgår från försäkring och som inte överstiger två gånger basbeloppet bör kunna användas till omyndigs olika behov utan kontroll från samhällets sida. Motsvarande synpunkter gör sig gällande här. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1974:1948 yrkandet 3.

Ersättning till förmyndare och gode män

Såsom utskottet redan antytt i det föregående är flera nackdelar förenade med de nuvarande arvodesreglerna. Det förhållandet att arvodet utgår ur den omyndiges medel får till följd att omyndiga i små ekonomiska omständigheter betungas hårt. Arvodesreglernas konstruktion gör det också svårt att rekrytera förmyndare i fall då den omyndiges inkomst är ringa. Eftersom arbete med den personliga omvårdnaden inte berättigar till arvode blir, såsom framgår av vad utskottet anfört i ett tidigare avsnitt, följden lätt att sådant arbete försummas.

I propositionen läggs fram förslag till ändrade arvodesregler. Förslaget innebär att *förmyndaren* får rätt till ett årligt arvode dels för förvaltningen av den omyndiges egendom och dels såsom utskottet i det föregående påpekat för arbetet med den personliga omvårdnaden om myndlingen. Arvodet

skall enligt förslaget bestämmas av överförmyndaren enligt grunder som fastställts av vederbörande kommun. Till grund för kommunens beslut förutsätts komma att ligga av Svenska kommunförbundet utfärdade riktlinjer. Arvodet skall utgå av den omyndiges medel endast i den mån hans beräknade inkomst det år förmyndaruppdraget avser överstiger ett belopp motsvarande två gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring eller, om inte särskilda skäl föranleder annat, i den mån den omyndige har tillgångar till ett värde som överstiger fyra gånger basbeloppet. I annat fall skall arvodet utges av kommunen. Förmyndaren föreslås därjämte få en lagfäst rätt till ersättning för de utgifter som varit skäligen påkallade för uppdragets behöriga fullgörande.

God man föreslås bli berättigad till arvode med belopp som överförmyndaren bestämmer. Överförmyndaren skall också avgöra i vad mån arvodet skall utges av den för vilken den gode mannen har förordnats eller av kommunen.

De föreslagna arvodesreglerna innebär således att om den omyndiges årsinkomst understiger två basbelopp (dvs. i dag 18 000 kronor) skall förmyndararvodet helt utges av kommunen. Överstiger däremot inkomsten två basbelopp, skall förmyndararvodet utgå av den omyndiges medel till den del arvodet täcks av den överskjutande delen av inkomsten och i övrigt utges av kommunen. Om exempelvis den omyndiges årsinkomst är 20 000 kronor och förmyndararvodet 3 000 kronor, skall av arvodet 2 000 kronor sålunda utgå av den omyndiges medel och 1 000 kronor utges av allmänna medel.

Utskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att ett i riksdagen vid upprepade tillfällen framställt önskemål nu blivit tillgodosett. Den föreslagna beloppsgränsen, två basbelopp, får nämligen till följd att folkpension, förtidspension, änkepension och liknande, som utgår enligt lagen om allmän försäkring, alltid kommer att lämnas ograverade. Genom propositionens förslag tillgodoses också yrkandet i motionen 1974:20.

Vissa erinringar mot de föreslagna arvodesreglerna görs emellertid i motionen 1974:1946. Motionären menar att förmyndares och god mans tjänster i fråga om den omyndiges personliga vårdnad bör betraktas som en handikappomsorg, eftersom den som behöver sådana tjänster alltid är på något sätt handikappad. Enligt motionärens uppfattning bör samhället kompensera den omyndige för de merkostnader som handikappet förorsakar. Motionären hemställer därför (yrkandet 2) att riksdagen skall för sin del besluta att förmyndares och god mans tjänster alltid skall betalas med allmänna medel då det gäller personlig vård och intressebevakning.

Utskottet har i och för sig förståelse för syftet med motionsyrkandet. Att ta vård om enskilda är nämligen en uppgift som enligt socialhjälpslagen åvilar kommunerna. Det kan därför sägas att förmyndarna i viss mån utför en kommunal uppgift till den del deras uppdrag består i omsorg om den omyndiges person. Uppenbarligen avlastar förmyndarna också kommunens

tjänstemän en del av deras arbete.

Ett bifall till motionärens förslag skulle emellertid innebära att förmyndaren skulle bli tvungen att noga specificera t. ex. i vad mån ett besök hos myndlingen är föranlett av förmyndarnas förvaltaruppgift eller av hans vårdnadsskyldighet. En sådan uppdelning i olika arbetsmoment skulle i många fall bli svår att göra och den skulle säkerligen innebära en betydande administrativ belastning för överförmyndaren när han skall granska förmynderskapet och bestämma förmyndararvode. Härtill kommer att, när det gäller omyndiga med en årsinkomst överstigande två basbelopp eller med en förmögenhet överstigande fyra basbelopp, man ofta torde kunna räkna med att den kostnadskrävande delen av förmyndarens arbete väsentligen belöper på förvaltaruppgiften. Enligt utskottets mening talar därför övervägande skäl mot motionsförslaget. Vad utskottet nu anfört gäller i tillämpliga delar även arvode till god man.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1974:1946 i förevarande del.

Förmyndares redovisningsskyldighet

Vid omyndighetsförklaring av någon som uppnått myndig ålder skall förmyndare inom viss angiven tid ge in en förteckning över den omyndiges egendom till överförmyndaren (16 kap. 2 §). Vidare skall förmyndaren före den 15 februari varje år avge årsräkning med redogörelse för förvaltningen under föregående år (16 kap. 5 §). När förmyndarens befattning upphör skall sluträkning avges.

I motionen 1974:1946, yrkandet 3, hemställs att förmyndaren skall åläggas skyldighet att i sina redovisningar redogöra även för sina insatser beträffande den personliga omvårdnaden och intressebevakningen. Till stöd för yrkandet anför motionären att en sådan redogörelse är nödvändig för att överförmyndaren skall ha möjlighet att bedöma skäligheten av förmyndarens arvodesanspråk, såvitt detta avser den personliga omvårdnaden.

Av propositionen framgår att förevarande fråga har övervägts inom justitiedepartementet i anledning av liknande yrkanden i remissvaren från Handikappförbundens centralkommitté, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn och Riksförbundet för social och mental hälsa. Föredragande statsrådet har emellertid funnit att det skulle föra alltför långt att ålägga förmyndarna att i årsräkningarna alltid ta in en redogörelse för det arbete som de har lagt ned på omsorgen om myndlingens person. Något förslag till ändring av 16 kap. 5 § har därför inte lagts fram i propositionen.

Ifrågavarande yrkande kan enligt utskottets mening ses som ett uttryck för en oro hos motionären (och nämnda handikapporganisationer) för att förmyndare även i fortsättningen skall kunna utan risk för ingripande från överförmyndarens sida underlåta att ägna myndlingen erforderlig omsorg. Det åligger emellertid överförmyndaren att inte bara kontrollera förmynd-

darens förvaltning utan också förvissa sig om att förmyndaren lägger ned erforderligt arbete på den personliga omvårdnaden. Enligt förslaget till ändring i 17 kap. 1 § skall vidare överförmyndaren i fortsättningen vid sin granskning särskilt tillse att omyndigs tillgångar har i skäligen omfattning använts till hans nytta. Har förmyndaren inte begärt något arvode för arbete som han nedlagt på den personliga omvårdnaden av den omyndige bör överförmyndaren därför, om han inte redan känner till förhållandena, ta kontakt med förmyndaren och höra efter vad denne under föregående år gjort för den omyndiges person. Har å andra sidan förmyndaren begärt arvode för arbetet med den personliga omvårdnaden om myndlingen, måste han för att överförmyndaren skall kunna bedöma skäligheten i arvodesanspråket lämna en redogörelse för sitt arbete. Medföljer sådan redogörelse inte årsräkningen blir överförmyndaren följaktligen nödsakad att i efterhand fordra in en redogörelse.

På grund av det anförda anser utskottet att motionärens önskemål kan bli tillgodosett utan en uttrycklig lagregel. Utskottet vill även framhålla att det kan vara svårt att föreskriva vad en redogörelse skall innehålla. Härtill kommer, såsom utskottet ovan anför, att en redogörelse kan vara onödig, därför att överförmyndaren ändå känner till förhållandena. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill bifall till motionen 1974:1946 i förevarande del.

Överförmyndarorganisationen m. m.

Ett av huvudsyftena med propositionsförslaget är att söka få till stånd en effektivare och enhetligare *överförmyndarorganisation*. Sålunda föreslås att den nuvarande möjligheten att dela in kommun i flera överförmyndardistrikt slopas. I propositionen framhålls att kommunerna efter den senaste kommunindelningsreformen i allmänhet torde ha fått sådan storlek att de kan fungera tillfredsställande som överförmyndardistrikt. Med hänsyn härtill och då möjligheten att låta flera kommuner förena sig till ett distrikt knappast har utnyttjats i praktiken förordas att möjligheten till samgående tas bort. I propositionen föreslås vidare att kommun skall få möjlighet att besluta att det i stället för överförmyndare skall finnas en överförmyndarnämnd. Till grund för förslaget i denna del ligger de goda erfarenheter som man har fått av överförmyndarnämndens i Stockholm verksamhet. De nya överförmyndarnämnderna föreslås få rätt att delegera beslutanderätten till nämndledamot eller tjänsteman i enlighet med de riktlinjer som kommunfullmäktige bestämmer.

Förslaget till ny överförmyndarorganisation har föranlett två motionsyrkanden. I motionen 1974:1946 hemställs (yrkandet 4) att riksdagen skall besluta att det skall bli obligatoriskt för kommunerna att inrätta överförmyndarnämnd. Motionären anser detta angeläget med hänsyn till de viktiga uppgifter som överförmyndarna har. I motionen 1974:1947 yrkas (yrkan-

det 1) att den nuvarande möjligheten att dela in kommun i flera distrikt bibehålls. Motionärerna gör gällande att frågan huruvida kommun skall inrätta en överförmyndarnämnd med dess möjlighet till delegation av arbetsuppgifter eller i stället indela kommunen i flera överförmyndardistrikt bör överlåtas till kommunen att själv avgöra.

Vad först angår frågan om *överförmyndarnämnd* har det såsom nyss anförts visat sig att systemet med sådan nämnd i Stockholm har fungerat väl. Genom inrättandet av en nämnd kan överförmyndarorganisationen tillföras personer med erfarenhet från skilda verksamhetsområden, något som enligt vad utskottet återkommer till nedan är en betydande fördel. Uppenbart ger också ett system med en nämnd större möjlighet att effektivt organisera överförmyndarverksamheten i kommunen.

Med hänsyn till det anförda finner utskottet att mycket talar för förslaget i motionen 1974:1946. Det kan emellertid för vissa kommuner uppstå svårigheter att omgående övergå till ett system med överförmyndarnämnd. Vidare kan det inte uteslutas att det i några mindre kommuner inte finns arbetsuppgifter för en sådan nämnd. Utskottet anser sig därför inte kunna tillstyrka att i lagen införs skyldighet för kommun att alltid ha överförmyndarnämnd. Utskottet finner emellertid angeläget understryka vikten av att överförmyndarnämnd inrättas i så stor utsträckning som möjligt.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1974:1946, såvitt nu är i fråga.

Beträffande därefter frågan huruvida kommun skall kunna delas in i *flera överförmyndardistrikt* är det givetvis teoretiskt möjligt att inrätta överförmyndarnämnd även i distrikt som omfattar del av kommun. I praktiken skulle det emellertid i sådana distrikt endast undantagsvis finnas underlag för en överförmyndarnämnd. Härtill kommer att en bidragande orsak till bristerna i den nuvarande överförmyndarorganisationen är just överförmyndardistriktens ringa storlek. Under remissbehandlingen av promemorian har inte heller någon enda remissinstans uttalat sig för att möjligheten att dela in kommunen i flera överförmyndardistrikt skall bibehållas. På grund av det anförda och med beaktande av vad utskottet nyss uttalat om intresset av en effektivt fungerande överförmyndarverksamhet ansluter sig utskottet till föredragande statsrådets ståndpunkt att bestämmelsen om möjlighet att dela in kommun i flera överförmyndardistrikt bör slopas. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen 1974:1947 i förevarande del.

Utskottet vill emellertid tillägga att ett av motionärernas syften med motionen, nämligen att slå vakt om de nuvarande goda möjligheterna till personliga kontakter mellan överförmyndare och förmyndare, uppnås även genom propositionens förslag. Som utskottet anför ovan får överförmyndarnämnd möjlighet att delegera arbetsuppgifter till nämndens ledamöter. I särskilt vidsträckta kommuner kan det vara lämpligt att ledamöternas verksamhet förläggs till olika delar av kommunen, varigenom möjligheterna till de önskade personliga kontakterna främjas.

När det gäller överförmyndarens kvalifikationer uppställer gällande rätt fyra krav som en person måste uppfylla för att kunna utses till överförmyndare. För det första skall han vara väl förfaren i praktiska värv, för det andra skall han vara myndig, för det tredje skall han vara svensk medborgare och för det fjärde får han inte vara i konkurstillstånd. Vidare får lagfaren tjänsteman vid tingsrätt väljas till överförmyndare inom domsagan endast efter tillstånd av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall.

I propositionen föreslås i motsats till departementspromemorian att kraven på att överförmyndarna skall vara väl förfarna i praktiska värv och att de skall vara svenska medborgare slopas. Därutöver föreslås som ny kvalifikationsgrund att överförmyndare och ledamot i överförmyndarnämnd skall i likhet med vad som i allmänhet gäller för kommunala förtroendemän vara bosatta i kommunen.

Även dessa förslag har föranlett två motionsyrkanden. I motionen 1974:1949 hemställs att riksdagen *dels* beslutar att kravet på förfarenhet i praktiska värv bibehålls och kompletteras med krav på erfarenhet i ekonomiska och juridiska frågor som är av betydelse för tjänsten (yrkandet 4), *dels* avslår förslaget att kravet på svenskt medborgarskap skall slopas (yrkandet 5).

Vad först angår frågan om *överförmyndares kompetens* vill utskottet för sin del understryka det angelägna i att den som väljs till överförmyndare och ledamot i överförmyndarnämnd är väl kvalificerad för sitt uppdrag. Överförmyndarens uppgifter är redan i dag i många avseenden krävande och genom propositionsförslaget tilläggs överförmyndaren ytterligare uppgifter. Sålunda fordras först och främst kännedom om tillämplig lag och författningsbestämmelser. Därvid är framför allt av betydelse FB:s bestämmelser rörande förmyndarvården och den lagstiftning som sammanhänger därmed. Men även frågor om arvs- och testamentsrätt samt boutredning och arvskifte kommer ofta under överförmyndarens bedömande och kräver hans beslut. Den omfattande kurativa verksamhet som överförmyndaren enligt förslaget skall bedriva fordrar också ingående kunskaper i sociallagstiftningen och i den kommunalrättsliga lagstiftningen. Vid tillsynen av förmyndares och gode mäns förvaltning skall överförmyndaren framdeles överväga frågor om försäljning och pantförskrivning av fast egendom. Han skall vidare såsom framgår av vad utskottet ovan anfört på ett helt annat sätt än tidigare bedöma frågor om tillgångars placering, om olika värdepappers säkerhet och räntabilitet och dylikt. Ibland består den omyndiges eller bortavarandes tillgångar av en affärsrörelse och på landsbygden är det ofta fråga om skötsel av en jordbruks- eller skogsfastighet. Även i dessa fall skall överförmyndaren ha förmåga att tillse att förmyndaren eller gode mannen sköter egendomen på ett sätt som främjar den omyndiges eller bortavarandes rätt. Nya krävande uppgifter är vidare att bestämma om arvode till förmyndare och gode män samt att avgöra i vilken mån dessa arvoden skall betalas av allmänna medel. Överförmyndaren skall vidare

kunna bedöma om skäl för omyndighetsförklaring inte längre föreligger. Överförmyndaren skall också uppträda i och föra talan vid rätten i olika ärenden som rör förmynderskapen.

Vad utskottet nu anfört visar att det är önskvärt att överförmyndare och ledamot i överförmyndarnämnd har den erfarenhet och de kunskaper som motionärerna förordat. Ett av syftena med den föreslagna reformen av överförmyndarorganisationen är också att få kvalificerade personer som överförmyndare. Som utskottet i det föregående antytt kan det vidare vid val av ledamöter i överförmyndarnämnd vara lämpligt att ledamöterna har skilda erfarenheter och kunskaper.

Utskottet anser emellertid i likhet med föredragande statsrådet att man inte i lagen bör uppställa krav på formell kompetens eller i övrigt säga något om överförmyndarnas kunskaper eller erfarenhet inom olika områden. Enligt utskottets mening får den omständigheten att överförmyndare och ledamot av överförmyndarnämnd väljs av kommunfullmäktige utgöra tillräcklig garanti för att till dessa uppdrag utses personer som kan anses lämpade för uppdraget. Utskottet utgår vidare från att man härvid kommer att beakta vad föredragande statsrådet och utskottet anfört om vilka fordringar som bör ställas på innehavare av nämnda befattningar.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till yrkandet 4 i motionen 1974:1949.

I detta sammanhang vill utskottet understryka vikten av att överförmyndare respektive överförmyndarnämnd får erforderliga kansliresurser. Om distrikten inte är tillräckligt stora för att överförmyndaren skall kunna få eget kansli bör han få rätt att anlita kommunens kansli.

När det gäller kravet på *svenskt medborgarskap* vill utskottet till en början erinra om att den nya regeringsformen (RF) ger uttryck för grundsatsen att utlänning är likställd med svensk medborgare i fråga om möjligheten att erhålla tjänst eller uppdrag hos staten eller kommun. För vissa viktigare tjänster görs uttryckliga undantag i 11 kap. 9 § RF. I övrigt får enligt 11 kap. 9 § krav på svenskt medborgarskap för behörighet att inneha eller utöva tjänst eller uppdrag hos staten och kommun uppställas endast i lag. Härigenom markeras att sådan föreskrift endast skall meddelas om det föreligger ett verkligt behov härav.

Om det är det ovan anförda angående utlännings likställighet med svensk medborgare eller något annat skäl som ligger bakom förslaget att slopa det nuvarande kravet på svenskt medborgarskap framgår inte av propositionen. Föredragande statsrådet anför endast att man enligt hans mening inte bör behålla kravet. Utskottet vill för sin del framhålla att överförmyndaren har en viktig myndighetsutövande funktion. Utskottet vill även hänvisa till vad utskottet ovan anfört om överförmyndarens krävande uppgifter. Därav framgår att överförmyndaren måste ha goda insikter i svensk rätt och svensk förvaltning. Någon anledning att i varje fall nu slopa kravet på att överförmyndare skall vara svensk medborgare kan utskottet därför inte finna.

Utskottet tillstyrker på anförda skäl bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 5.

Arvode åt överförmyndare utgår f. n. med belopp motsvarande viss procent av den omyndiges behållna årsinkomst. Denna skall beräknas enligt årsräkning eller sluträkning (19 kap. 12 §). Förmyndaren skall betala in arvodet vid räkningens avgivande, vilket skall ske före den 15 februari varje år. Även om överförmyndarens arvode således beräknas på grundval av den omyndiges årsinkomst året före det år beloppet inbetalas, utgör de arvoden vilka en överförmyndare uppbär under ett kalenderår likväl ersättning för överförmyndarens arbete och kostnader under året (NJA 1945 s. 478).

I propositionen föreslås ersättningsreglerna ändrade så att överförmyndarverksamheten inte längre skall bekostas genom avgifter från de omyndiga utan i stället betalas av kommunerna. Det föreslås vidare att kommunerna själva skall få bestämma storleken av arvodet åt överförmyndare respektive ledamot av överförmyndarnämnd.

Det nuvarande arvodessystemet framstår som otillfredsställande och föråldrat. Överförmyndararvoden torde sålunda vara en av de sista formerna av s. k. sportler, som förekommer i landet. På andra områden av samhällslivet har man sedan länge avvecklat avlöningsformer av denna typ. Frågan om ett nytt arvodessystem har också vid upprepade tillfällen under de senaste tjugo åren på grund av motioner varit föremål för riksdagens prövning.

Mot bakgrund av det anförda vill utskottet uttrycka sin tillfredsställelse över att förevarande fråga nu får sin lösning. Med hänsyn till att överförmyndarverksamheten är en kommunal angelägenhet synes det naturligt att den, såsom förordas i propositionen, bekostas av kommunerna. Utskottet, som inte har någon erinran mot förslaget, tillstyrker propositionen i denna del.

Genom det nya arvodessystemet har yrkandet i motionen 1974:20 om att det allmänna skall svara för ersättningen till överförmyndare blivit tillgodosett.

Överförmyndarverksamheten är, såsom ovan anförts, en kommunal angelägenhet. Med hänsyn härtill föreslås i 19 kap. 16 § att bestämmelserna i kommunallagen (1953:753) och kommunallagen (1957:50) för Stockholm om s. k. kommunallagsreglerade nämnder i princip skall gälla för överförmyndarnämnd. I tillämpliga delar skall dessa bestämmelser också gälla för överförmyndare. På grund av bl. a. att överförmyndarnämnds uppgifter är av helt annan art än de uppgifter som ankommer på kommunal nämnd i allmänhet föreslås dock ett antal särskilda bestämmelser för överförmyndarnämnd i 19 kap. 5 och 7–14 §§. I några fall har i dessa paragrafer för tydlighetens skull också tagits in föreskrifter som har direkta motsvarigheter i kommunallagen och kommunallagen för Stockholm. Utskottet kommer i det följande att kommentera några av bestämmelserna och kommer därvid att föreslå vissa förtydligande tillägg.

Enligt 19 kap. 1 § skall för kommunen väljas en överförmyndare om ej annat följer av vad i övrigt i kapitlet stadgas. Sedan bestämmelsen i 4 §, som för vissa fall medgav val av flera överförmyndare, nu föreslagits upphävd, kan för kommun endast väljas en överförmyndare.

Den föreslagna 5 § innehåller i första stycket bestämmelser om att överförmyndare väljs av kommunfullmäktige och att för varje överförmyndare väljs en ersättare. Eftersom enligt vad utskottet ovan anfört kommun endast kan ha en överförmyndare, bör för att förebygga missförstånd ordet varje utgå ur lagtexten.

Av tredje stycket i samma paragraf framgår motsättningsvis att ersättare till ledamot i överförmyndarnämnd kan väljas *proportionellt*. Bestämmelser om sådant val återfinns i 22 § fjärde stycket kommunallagen, som till följd av 16 § i detta kapitel är tillämpligt på överförmyndarnämnd. 22 § fjärde stycket stadgar att val av ledamöter och ersättare under vissa förutsättningar skall ske proportionellt. Någon motsvarande bestämmelse finns emellertid inte i den särskilda kommunallagen för Stockholm. En bestämmelse om proportionella val av ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd bör därför införas i förevarande paragraf. Utskottet föreslår att en sådan bestämmelse, utformad efter mönster av 22 § fjärde stycket kommunallagen, införs som ett nytt tredje stycke i 5 § och att de i propositionen föreslagna tredje och fjärde styckena blir fjärde respektive femte stycke.

I 7 § i lagförslaget föreskrivs att överförmyndare, ledamot av överförmyndarnämnd och ersättare skall väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige ägt rum. Bestämmelsen stämmer väl överens med vad som enligt kommunallagen gäller om mandatperiod för kommunstyrelsen. Den föreslagna bestämmelsen synes förhindra att t. ex. överförmyndare under löpande mandatperiod ersätts av överförmyndarnämnd. Sådant förändring i organisationen för ske i anslutning till att en ny mandatperiod börjar löpa.

13 § första och andra styckena innehåller vissa processuella regler i ärende enligt FB. I fråga om handläggningen av annat ärende än enligt FB, t. ex. ett tjänstetillsättningsärende, gäller i princip reglerna i kommunallagen och i kommunallagen för Stockholm. I tredje stycket av paragrafen har dock tagits in ett undantag från reglerna om protokoll. Utskottet föreslår att i förtydligande syfte orden "varje ärende" i sista raden utbyts mot ordet "ärendet".

I 14 § har tagits in regler om *delegation* av beslutanderätten i ärende hos överförmyndarnämnd. De avser både föräldrabalksärenden och andra ärenden. Enligt första stycket i paragrafen får delegation ske om kommunfullmäktige så beslutar. Denna formulering tyder närmast på att med bestämmelsen avsetts att kommunfullmäktige skall kunna ge ett generellt tillstånd till delegation. Detta avviker emellertid från vad som normalt gäller beträffande bestämmelser om fullmäktiges beslut i fråga om delegation.

I kommunallagen finns bestämmelser om delegation rörande kommunens styrelse (43 §) och nämnder för oreglerad förvaltning (45 §). Även i vissa

specialförfattningar finns bestämmelser om delegation och då rörande vissa nämnder för specialreglerad förvaltning, t. ex. social centralnämnd. Den i nämnda bestämmelser medgivna delegationsrätten innebär emellertid ingen allmän delegationsrätt. Regelmässigt föreskrivs nämligen att vederbörande styrelse eller nämnd äger delegera beslutsrätten i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall anges i kommunens reglemente respektive i fullmäktiges beslut. En motsvarande bestämmelse bör enligt utskottets mening införas när det gäller överförmyndarnämnd. Utskottet föreslår därför att 14 § första stycket första meningen får det innehållet att om kommunfullmäktige bestämmer det får överförmyndarnämnd uppdra åt ledamot, ersättare som har inkallats till tjänstgöring eller tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall anges i fullmäktiges beslut.

I andra stycket sista meningen i förevarande paragraf föreskrivs att beslut som har fattats med stöd av delegation ej behöver anmälas inför nämnden. Även i detta fall har avvikelse gjorts från vad som gäller för kommunala nämnder. Regelmässigt föreskrivs beträffande sådana nämnder att beslut som har fattats med stöd av delegation skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde. Som skäl för avvikelsen anförs i specialmotiveringen (s. 184) att beslut i stor utsträckning torde komma att fattas med stöd av delegation.

Utskottet kan instämma i sistnämnda uttalande. Särskilt vanligt med sådana beslut torde det bli om ledamöterna i överförmyndarnämnd förlägger sin verksamhet till olika delar av kommunen, något som utskottet i det föregående funnit vara i vissa fall lämpligt. Det kan därför synas motiverat att ifrågavande beslut inte skall behöva anmälas i nämnden. Vad nu sagts gäller dock i huvudsak föräldrabalksärenden. När det gäller övriga ärenden däremot är de inte så många att det skulle innebära någon märkbar belastning om de måste följa de vanliga reglerna. Någon anledning att för dessa ärenden göra undantag från vad som gäller för kommunala nämnder om att beslut som fattats med stöd av delegation skall anmälas i nämnden finner utskottet inte föreligga. Utskottet föreslår därför att förevarande bestämmelse ändras så att den kommer att avse endast ärenden enligt FB.

Förfarandet i mål om omyndighets- och myndighetsförklaring

I det föregående har utskottet tillstyrkt förslag som är avsedda att leda till en begränsning av antalet omyndighetsförklaringar. I 20 kap. förordas vissa ändringar i de processuella reglerna i syfte att stärka den enskildes rättsskydd. Bl. a. slopas den nuvarande möjligheten att förklara en person omyndig utan att vederbörande dessförinnan har hörts. I de fall där den som avses med ansökan om omyndighetsförklaring har svårt att förstå vad saken gäller eller kan tänkas lida skada av att få del av ansökningen och därför inte personligen kan höras skall god man förordnas. Vidare föreslås ökade möjligheter att få rättegångsbiträde.

Utskottet som finner de föreslagna lagändringarna angelägna tillstyrker propositionen i denna del.

Det har i skilda sammanhang anförts att omyndighetsförklaringar inte hävs i önskvärd omfattning. I syfte att komma till rätta härmed föreslogs i motionen 1974:646 att en obligatorisk, periodiskt återkommande läkarundersökning skulle ske av alla omyndigförklarade. Lagutskottet uttalade i sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1974:14) att när förutsättningar föreligger för hävande av omyndighetsförklaring är det givetvis viktigt att detta konstateras så snart som möjligt och att erforderliga åtgärder skyndsamt vidtas för att få till stånd en myndighetsförklaring. Utskottet tog inte ställning i sak till motionsyrkandet, men sade sig utgå från att de synpunkter som framförts i motionen och remissvaren skulle beaktas under det pågående lagstiftningsarbetet.

I 20 kap. 16 § föreslås nu en bestämmelse om att förutom den omyndige själv och förmyndaren även överförmyndaren får ansöka om hävande av omyndighetsförklaring. Tanken på regelbundet återkommande obligatoriska läkarundersökningar avvisas eftersom de bl. a. kan medföra nackdelar för de omyndigförklarade. I stället föreslås på grundval av vad socialstyrelsen anförde i sitt remissvar att överförmyndarna årligen skall gå igenom alla förmynderskap, som inte avser underåriga, och efter samråd med medicinsk och social expertis bilda sig en uppfattning om huruvida ifrågavarande personer bör förbli omyndiga. Finner överförmyndaren att det inte längre föreligger skäl för omyndighetsförklaring skall han ansöka om hävande av denna. Föreskrift om överförmyndarens skyldighet att gå igenom förmynderskapen avses bli intagen i överförmyndarkungörelsen.

Det sålunda föreslagna systemet finner utskottet komma att väl tillgodose utskottets och riksdagens önskemål om att en omyndigförklarad inte skall behöva vara omyndig längre än som är oundgängligen nödvändigt. Utskottet tillstyrker därför att förslaget genomförs. Utskottet är emellertid medvetet om att skyldigheten för överförmyndare att årligen gå igenom alla förmynderskap i förevarande hänseende åtminstone inledningsvis kommer att medföra åtskilligt arbete. Särskilt första året kan det förutsättas att överförmyndarna får svårt att hinna med granskningen. Sedan man väl fått kännedom om vilka som numera själv kan vårda sina angelägenheter och för vilka det är till fyllest med biträde av god man och därefter hävt omyndighetsförklaringen för dessa, torde den fortsatta årliga granskningen emellertid inte behöva bli betungande för överförmyndarna.

I detta sammanhang vill utskottet beröra några uttalanden i propositionen om tillämpningen av 15 § förvaltningslagen på överförmyndares handläggning av ärenden. Enligt nämnda paragraf får ärende inte avgöras utan att part har beretts tillfälle att yttra sig. Kommunikation får dock underlåtas i vissa fall, t. ex. om åtgärden är uppenbart obehövlig. När det gäller överförmyndares beslut i fråga om arvode till förmyndare m. m. innebär förvaltningslagens regler enligt propositionen (s. 160) att överförmyndaren i allmänhet kan underlåta att höra den enskilde (dvs. den omyndigförklarade

eller den för vilken god man förordnats), om han avser att fastställa ett arvode som motsvarar vad som normalt brukar utgå och som dessutom bör betalas av kommunen. Detta synes utskottet riktigt med hänsyn till att kommunikation här är obehövlig. I propositionen anförs vidare att den enskilde normalt bör beredas tillfälle att yttra sig, om ett särskilt högt arvode har ifrågasatts, liksom då överförmyndaren anser att den enskilde helt eller delvis bör stå för kostnaden. Överförmyndaren bör dock kunna underlåta att höra den enskilde om detta skulle vara uppenbart meningslöst med hänsyn till hans ålder, psykiska tillstånd e. d.

Sistnämnda uttalande finner utskottet tveksamt. Någon sådan grund för att underlåta kommunikation finns inte i förvaltningslagen, som bygger på principen att en person som ej själv kan föra talan bör ha ställföreträdare. Att i alla fall det nu är fråga om förordna god man för att avge yttrande i arvodesfrågan skulle emellertid enligt utskottets mening föra för långt. Utskottet vill dock framhålla att om arvodesfrågan är tveksam och det rör sig om betydande belopp kan det bli erforderligt att förordna god man för att i förevarande hänseende bevaka den omyndiges rätt.

Kostnadsfrågor

Storleken av de kostnader som till följd av den nu föreslagna reformen kommer att belasta kommunerna är svår att beräkna. Något försök att göra detta har inte heller gjorts i propositionen. Till ledning för kostnadsberäkningen anges emellertid att kostnaderna för överförmyndarärenden i Stockholm för år 1974 har beräknats till ca 1,2 miljoner kronor.

Av remissinstanserna är det endast Malmö kommunstyrelse som har gjort en beräkning av de blivande kostnaderna. Kommunstyrelsen har därvid kommit fram till att kostnaderna för överförmyndare med kansli samt arvoden till förmyndare och gode män torde för Malmö kommuns vidkommande komma att uppgå till cirka 900 000 kronor. Mot bakgrund härav föreslår kommunstyrelsen att kommunerna skall erhålla statsbidrag med 70 procent av kostnaderna. Även sociala centralnämnden i Göteborg, vilken är den andra kommunala instans som beretts tillfälle att yttra sig över promemorian, anser att det bör utgå statsbidrag till täckande av kommunernas kostnader. Svenska kommunförbundet delar emellertid promemorians bedömning att man inte lämpligen bör införa något särskilt statsbidrag vare sig för kostnaderna för överförmyndarverksamheten eller för förmyndarvården i övrigt.

I propositionen förordas att något särskilt statsbidrag inte införs i detta sammanhang. Samma ståndpunkt intar motionärerna i motion 1974:1949. Motionärerna understryker att kostnadsutvecklingen för kommunerna i berört avseende dock bör följas med uppmärksamhet och att frågan om statsbidrag bör tas upp till förnyad prövning om det skulle visa sig att kostnaderna för kommunerna blir mycket höga. Motionärerna yrkar (yrkandet 6) att vad som sålunda anförs om kommunernas kostnader ges Kungl. Maj:t till

känna. Även i motionen 1974:1947 tas kostnadsaspekten upp till behandling dock utan att något formellt yrkande ställs. Motionärerna förklarar sig kunna acceptera att kommunerna övertar arvodeansvaret för förmyndarverksamheten utan att det härför utgår direkt statlig kompensation. Motionärerna vill likväl understryka att hänsyn måste framdeles tas till den ökade ekonomiska belastning som kommunerna får genom förslaget.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till föredragande statsrådets och motionärernas ståndpunkt att det inte bör införas något särskilt statsbidrag för överförmyndarverksamheten och för förmyndarvården i övrigt. Utskottet vill emellertid betona att förevarande reform kan komma att kraftigt belasta kommunerna. Detta bör enligt utskottets mening tas med i bedömandet när det gäller att fastställa de generella bidragen till kommunerna. Utskottet utgår från att vad nu anförts kommer att beaktas utan att riksdagen behöver särskilt ge Kungl. Maj:t detta till känna.

Skydd för omyndigs medel mot förskingring

Förmyndare är skyldig att ersätta skada som han uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndar den omyndige (13 kap. 9 §). Motsvarande skyldighet åvilar god man och boutredningsman. I de fall där skadan orsakas genom förskingring av den omyndiges medel saknar förskingraren emellertid i regel medel att betala skadestånd med. Detta förhållande har i skilda sammanhang lett till krav på ett förstärkt skydd för den omyndige. I riksdagen har vid åtskilliga tillfällen väckts motioner med sådant krav. Senast utskottet hade att behandla förevarande fråga var år 1973 med anledning av en motion (1973:71) med yrkande att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära förslag till statlig ersättning för förluster som omyndig åsamkas genom förskingring.

I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1973:10 hänvisade utskottet till att förmyndarskapsutredningen hade lagt fram förslag till en skärpning och effektivisering av förmyndarkontrollen. Utskottet pekade vidare på att en av utredningen företagen undersökning visade att frekvensen av förluster på grund av förmyndarförskingringar är mycket ringa och att utredningen därför inte hade funnit motiverat att införa en omfattande statlig garanti just på detta område. Utskottet konstaterade även att under remissbehandlingen av utredningens betänkande endast en av remissinstanserna förordat införandet av en sådan garanti. För egen del underströk utskottet att motionärernas syfte att söka förstärka skyddet för omyndigs medel i och för sig var behjärtansvärt. Den av förmyndarskapsutredningen föreslagna reformen av förmyndarkontrollen skulle emellertid, om den genomfördes, ytterligare minska den relativt ringa risken för förmyndarförskingringar. Utskottet erinrade avslutningsvis om att införandet av regler om skadeståndsansvar vid offentlig verksamhet (3 kap. 2 § skadeståndslagen) hade, även om detta endast delvis löste förevarande problem, inneburit en ytterligare förstärkning av skyddet för omyndigs medel. Med hänsyn till det anförda

och eftersom Kungl. Maj:ts prövning av förmynderskapsutredningens förslag till en skärpt förmyndarkontroll inte borde föregripas avstyrkte utskottet bifall till motionen.

I en till utskottets betänkande fogad reservation tillstyrkte utskottets minoritet (6 ledamöter) bifall till motionen.

Propositionen innehåller inget förslag om statligt ansvar i förevarande hänseende. Frågan diskuteras i propositionen, men föredragande statsrådet anser att det inte finns tillräckliga skäl för att införa bestämmelser om skydd för omyndigs och dödsbodelägares medel genom försäkring eller på annat liknande sätt.

I motionen 1974:1947, yrkandet 3, hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag om införande av statligt ansvar för ekonomiska förluster som omyndig åsamkas genom förmyndares förskingring eller oaktsamhet. Motionärerna erinrar om att den omyndige själv inte har någon möjlighet att välja förmyndare. Det kan då inte heller enligt motionärernas uppfattning vara godtagbart från rättvisesynpunkt att den omyndige själv skall stå ansvaret för förmyndares förskingring av den omyndiges egendom. Motionärerna anser det rimligt att staten ikläder sig ett ansvar och ersätter den omyndige den skada han/hon lidit genom förmyndares förskingring eller förmyndares oaktsamhet.

Utskottet vill till en början anmärka att sedan utskottet senast behandlade förevarande fråga har Kungl. Maj:t efter hemställan från riksdagen (JuU 1974:1, rskr 1974:42) beslutat att frågan om vidgad ersättning till brottsoffer skall utredas. I direktiven, som utfärdades den 28 juni 1974, sägs att utredningsarbetet i första hand bör ta sikte på att bygga ut möjligheterna till ersättning för personskador. De sakkunniga skall även pröva om ersättningssystemet bör vidgas till att avse också ersättning för saksador. När det gäller ren förmögenhetsskada bör de sakkunniga utgå från att sådan skada inte till någon del bör inrymmas under ett statligt ersättningsansvar.

Förlust på grund av förskingring är att hänföra till ren förmögenhetsskada. Med hänsyn till att direktiven avvisar tanken på statligt ersättningsansvar för sådan skada kan utredningen inte ta upp till behandling förevarande fråga.

Utskottet är för sin del av den uppfattningen att ett generellt statligt ansvar vid ren förmögenhetsskada skulle föra väl långt. Man kan emellertid inte enligt utskottets mening utesluta att det, om särskilda skäl föreligger, kan anses motiverat med statligt ersättningsansvar även för ren förmögenhetsskada. Fråga är då om sådana särskilda omständigheter föreligger vid förlust på grund av förskingring av omyndigs medel.

Utskottet anförde föregående år att frekvensen av förluster på grund av förmyndares förskingring är ringa. Någon ändring härutinnan har, såvitt utskottet kan bedöma, inte skett därefter. Den nu föreslagna reformen av förmynderskapslagstiftning innebär vidare att kontrollen över förmyndare, gode män och boutredningsmän skärps och effektiviseras, något som borde leda till att skyddet för omyndigs medel ytterligare ökas. Utskottet vill dock

understryka att hur effektiv kontrollen än är går det självfallet inte att helt utesluta risken för att förmyndare och gode män kan förskingra anförtrödda medel.

Även om således risken för förskingringar i och för sig är liten kan förlusten för den som drabbas av förskingring likväl bli betydande. Det bör vidare beaktas att den drabbade i förevarande fall ofta är en inte rättskapabel person, som regelmässigt är handikappad i någon form och som är i behov av samhällets hjälp och stöd. Såsom motionärerna påpekar har den omyndige inte heller någon möjlighet att välja förmyndare. I den mån förmyndaren inte är legal förmyndare, dvs. förälder till underårig, utses förmyndaren av förmynderskapsdomstolen. När det gäller god man skall denne, såsom utskottet tillstyrkt i det föregående, i vissa fall kunna förordnas utan samtycke från den för vilken god man skall utses.

På grund av det anförda kan det enligt utskottets mening inte anses godtagbart från rättvisesynpunkt att den som i förevarande fall drabbas av förskingring själv skall stå ansvaret härför. Den enda rimliga lösningen på problemet synes utskottet vara att staten på något sätt ersätter den som drabbas av skada till följd av förmyndares eller god mans förskingring. Självfallet skall staten ha regressrätt mot skadevållaren. Däremot anser utskottet att det skulle föra för långt att, såsom motionärerna även yrkar, införa ett statligt ersättningsansvar vid skada till följd av förmyndares och gode mans oaktsamhet.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet att riksdagen i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 3, hemställer hos Kungl. Maj:t att förslag föreläggs riksdagen om införande av statligt ansvar för ekonomiska förluster som i förevarande fall vållas genom förmyndares och god mans förskingring.

Kostnad för förvaring av omyndigs värdehandlingar

Handlingar som har satts ned i öppet förvar hos bank skall under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med bestämmelserna i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar (VL). Banken har enligt VL rätt att betinga sig en årlig avgift för den vård av omyndigs värdehandlingar som åligger banken. Avgiften får inte överstiga i fråga om inhemska värdehandlingar två kronor och beträffande utländska värdehandlingar en krona för varje påbörjat tusental kronor av handlingarnas värde. Har underåriga syskon gemensam förmyndare, skall syskonens värdehandlingar sammanräknas.

Såväl förmynderskapsutredningen som remissinstanserna förordade en höjning av den berörda avgiften. Utredningen ansåg emellertid att det av praktiska skäl borde överlämnas åt regeringen att bestämma avgiften samt att avgiftsbestämmelserna i lagen därför borde utgå. Samma ställningstagande gjordes i departementspromemorian.

I propositionen föreslås att avgiften för vård av omyndigs värdehandlingar

höjs till tre kronor, såvitt avser inhemska värdehandlingar, och till två kronor beträffande utländska värdehandlingar. Med anledning av propositionen har till utskottet inkommit en skrivelse från Svenska bankföreningen, i vilken hävdas att de föreslagna höjningarna är för låga och inte täcker bankernas kostnader. De mest förlustbringande depåerna är enligt föreningen de små. Föreningen anser att nu gällande tariff för vård av värdehandlingar i öppet förvar bör få tillämpas även beträffande omyndigförvar.

De nu tillämpade avgifterna för omyndigförvar har gällt sedan år 1963. Dessförinnan var avgifterna 1 krona 50 öre respektive 75 öre. Uppenbarligen finns det i betraktande av mer än tio års reallönehöjningar inom bankerna skäl att nu höja avgifterna.

På grund av att enligt 8 kap. 2 § RF föreskrifter om enskildas ekonomiska förhållanden inbördes måste meddelas genom lag har man i propositionen inte kunnat följa den av utredningen och även i promemorian föreslagna metoden att överlämna åt regeringen att bestämma storleken av berörda avgifter. Enligt vad utskottet erfarit inhämtade föredragande statsrådet, innan han föreslog de i propositionen intagna avgifterna, muntligen yttrande från bankinspektionen, som uppgav att den inom Bankföreningen verkställda notariattjänstutredningen inte gav någon entydig bild av kostnadsutvecklingen och att därför avgifterna f. n. inte borde sättas högre än tre repsektive två kronor.

Med hänsyn till det anförda saknas enligt utskottets mening underlag för en höjning av berörda avgifter utöver vad som föreslås i propositionen. Utskottet vill även peka på att beloppsgränsen för värdehandlingar, som skall nedsättas i öppet förvar i bank, nu höjs från 5 000 kronor till ett beopp motsvarande två gånger gällande basbelopp, dvs. f. n. 18 000 kronor (15 kap. 8 §). Härigenom kommer med all sannolikhet en del av de mindre och enligt Bankföreningen mest förlustbringande förvaren att försvinna.

På anförda skäl tillstyrker utskottet propositionen i denna del. Utskottet förutsätter emellertid att regeringen följer utvecklingen på området och lägger fram förslag för riksdagen beträffande avgifternas storlek när så kan anses befogat.

Ikraftträdande m. m.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1975 med undantag för reglerna i 19 kap. om den nya överförmyndarorganisationen, vilka föreslås träda i kraft den 1 januari 1976. De nuvarande bestämmelserna om arvode till överförmyndare föreslås dock upphöra redan med utgången av år 1974 och fr. o. m. den 1 januari 1975 ersättas av de nya bestämmelserna.

Även om de nya arvodesreglerna sålunda skall träda i kraft redan den 1 januari 1975 skall äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare, gode män och överförmyndare i den mån ersättningen avser tid före sistnämnda dag. När det gäller ersättningen

till överförmyndare kan med hänsyn till det av utskottet i det föregående anmärkta 1945 års rättsfall viss tveksamhet råda vad som avses med bestämmelsen. Syftet torde dock vara att överförmyndare även under år 1975 skall uppbära arvode av den omyndiges medel.

I motionerna 1974:1947 (yrkandet 2), 1974:1948 (yrkandet 4) och 1974:1949 (yrkandet 7) hemställs att riksdagen skall besluta att de i propositionen föreslagna lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 1976. I motionen 1974:1947 hemställs vidare (yrkandet 4) om nya övergångsbestämmelser vad beträffar arvodering till avgående överförmyndare rörande vilka nuvarande bestämmelser gäller. Som skäl för en senareläggning av ikraftträdandet har framför allt återopats att de nya bestämmelserna medför en ökad belastning på överförmyndarorganisationen, vilket torde behöva medföra en förstärkning av organisationen, och att kommunerna kommer att påläggas nya kostnader, för vilka medel inte har hunnit anvisas.

Den nu föreslagna lagstiftningen är en i många avseenden angelägen reform. Som framgår av vad utskottet inledningsvis anfört har utredningsarbetet emellertid tagit lång tid. Vidare har från det utredningsbetänkandet presenterades till dess propositionen förelades riksdagen förflutit något mer än fyra år. Under sådana förhållanden och med hänsyn till lagstiftningskomplexets storlek måste det anses rimligt att även domstolar, överförmyndare och kommuner skall få erforderlig tid på sig att förbereda tillämpningen av reformen.

Såsom framgår av vad utskottet anfört på flera ställen i det föregående innebär de föreslagna lagändringarna att överförmyndarna får nya viktiga uppgifter. Här må nämnas att prövning av tillstånd till alla förvaltningsåtgärder, t. ex. tillstånd till försäljning av fast egendom, i sin helhet läggs på överförmyndarna. När det gäller placering av omyndigs medel innebär förslaget att överförmyndarna på ett helt annat sätt än tidigare har att ta ställning till vad som kan anses vara värdesäkra tillgångar. Vidare skall överförmyndarna framdeles alltid ge rätten förslag på förmyndare. Överförmyndarna skall dessutom årligen granska förmynderskapen och se om de som är omyndigförklarade alljämt behöver vara detta. Som utskottet anfört ovan kommer detta att under det första året vara en mycket arbetskrävande uppgift. I den mån förmynderskap upphör under år 1975 och sluträkning avges, skall överförmyndarna tillämpa det nya arvodessystemet, vilket kan föra med sig svåra bedömanden. Upphör förmynderskapet under de första månaderna och sluträkning avges i nära anslutning därtill, kommer överförmyndarna dessutom att sakna grunder för avgörandet, eftersom kommunerna då ännu inte hunnit fastställa sådana. Enligt vad utskottet erfarit kan nämligen Kommunförbundet inte beräknas presentera sina riktlinjer beträffande arvoderingen av förmyndare för kommunerna förrän i april-maj 1975 och först därefter kan kommunerna fastställa grunder för arvoderingen.

Av vad utskottet ovan anfört torde framgå klart att den nuvarande överförmyndarorganisationen i många fall behöver förstärkas för att klara de

nya uppgifterna. En sådan förstärkning av kansliresurser m. m. måste komma till stånd genom kommunernas försorg. Utöver de kostnader som detta för med sig för kommunerna måste kommunerna i vissa fall erlägga förmyndar- och överförmyndararvoden, när det gäller förmynderskap som upphör under år 1975. Kommunerna torde emellertid i regel inte ha beräknat något belopp för angivna kostnader i sin utgiftsstat för år 1975.

Det nu sagda visar att överförmyndare och kommuner inte får, såsom utskottet ovan ansett viktigt, tillräcklig tid till sitt förfogande för reformens genomförande, om den skall träda i kraft den 1 januari 1975. Därutöver är att märka att utskottets betänkande avses komma att behandlas i kam-maren lördagen den 14 december 1974, vilket innebär att de nya lagarna kan antas av Kungl. Maj:t i konselj först den 20 december 1974. Med hänsyn härtill och till instundande julhelg torde lagarna inte kunna utkomma från trycket i Svensk författningssamling förrän i början av januari 1975. Detta innebär att domstolar och överförmyndare skall vara skyldiga att tillämpa den nya lagstiftningen utan att ha den nya lagtexten tillgänglig. Såsom utskottet ovan anført kan överförmyndarna vidare bli tvungna att bestämma arvoden till förmyndare utan att ha av kommunerna antagna grunder till sitt förfogande. Eventuellt kan de bli tvungna att skjuta på dessa avgöranden till dess grunderna fastställts. Enligt utskottets mening måste nu angivna förhållanden anses förkastliga.

Utskottet vill avslutningsvis understryka att när nu den första större ändringen görs i förmynderskapslagstiftningen på 50 år är det angeläget att reformen, när den träder i kraft, är väl förberedd av dem som skall tillämpa den. På grund av det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionsyrkandena och föreslår således att lagstiftningen i sin helhet skall träda i kraft den 1 januari 1976.

Det nu sagda innebär bl. a. att de nya arvodesreglerna blir gällande fr. o. m. sistnämnda dag. Någon anledning att ha en särskild övergångsbestämmelse när det gäller arvode som erläggs till överförmyndare finns enligt utskottets mening inte. Kommunerna har under år 1975 erforderlig tid att beräkna kostnaden för överförmyndarverksamheten och anvisa medel härtill. Överförmyndarnas arvoden skall således fr. o. m. den 1 januari 1976 helt betalas av kommunerna.

Vad därefter angår arvode till förmyndare och god man anser utskottet att de nya arvodesreglerna bör bli tillämpliga även på arvoden som hänförs sig till år 1975 och som skall bestämmas på grundval av de räkningar som ges in i början av år 1976. Upphör uppdrag som förmyndare före den 1 januari 1976 skall emellertid arvode, som beräknas på grundval av inlämnad års- eller sluträkning, bestämmas enligt de hittillsvarande bestämmelserna i 15 kap. 19 § första stycket FB.

Med hänsyn till det anförda bör motionen 1974:1947, yrkandet 4, inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Övriga frågor

I förslagen till lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård och till lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp föreslår utskottet vissa redaktionella ändringar såsom framgår nedan av till utskottets hemställan fogad bilaga. I övrigt tillstyrker utskottet lagförslagen i den mån de ej omfattas av vad utskottet ovan anfört.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande grunderna för omyndighetsförklaring att riksdagen med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 1, antar 10 kap. 1 § i det vid propositionen 1974:142 fogade förslaget till lag om ändring i föräldrabalken (FB),
2. beträffande slopande av släktskapsbestämmelsen såvitt avser förmyndare att riksdagen med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 2, såvitt nu är i fråga, godkänner vad utskottet anfört i denna del,
3. beträffande vissa personer som förmyndare att riksdagen med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 1, såvitt nu är i fråga, godkänner vad utskottet anfört i denna del,
4. beträffande förmyndare att riksdagen med avslag på motionerna 1974:1946, yrkandet 1, och 1974:1949, yrkandet 2, båda såvitt nu är i fråga, antar 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB,
5. beträffande inskrivning av förmynderskap att riksdagen med avslag på motionen 1974:1948, yrkandet 2, antar 12 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i FB,
6. beträffande förmyndares plikter att riksdagen med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 3, antar 13 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i FB,
7. beträffande förmyndares plikter att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del antar 13 kap. 4 § förslaget till lag om ändring i FB med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
8. beträffande förmyndares förvaltning av omyndigs egendom att riksdagen med avslag på motionen 1974:1948, yrkandet 3, antar 15 kap. 12 § förslaget till lag om ändring i FB,
9. beträffande ersättning till förmyndare att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 2, samt i anledning av motionen 1974:20, båda motionerna såvitt nu är i fråga, antar 15 kap. 19 § förslaget till lag om ändring i FB,

10. beträffande förmyndares redovisningsskyldighet att riksdagen avslår motionen 1974:1946, yrkandet 3.
11. beträffande grunderna för förordnande av god man att riksdagen med avslag på motionen 1974:1948, yrkandet 1, antar 18 kap. 3 § förslaget till lag om ändring i FB,
12. beträffande ersättning till god man att riksdagen med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 2, såvitt nu är i fråga, antar 18 kap. 11 § förslaget till lag om ändring i FB,
13. beträffande överförmyndarnämnd att riksdagen med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 4, antar 19 kap. 2 § förslaget till lag om ändring i FB,
14. beträffande flera överförmyndardistrikt att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1974:1947, yrkandet 1, godkänner vad utskottet anfört i denna del,
15. beträffande val av överförmyndare m. fl. att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del antar 19 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
16. beträffande överförmyndares kvalifikationer att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del, såvitt avser motionen 1974:1949, med avslag på yrkandet 4 och med bifall till yrkandet 5 antar 19 kap. 8 § förslaget till lag om ändring i FB med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
17. beträffande vissa processuella regler att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del antar 19 kap. 13 § förslaget till lag om ändring i FB med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
18. beträffande delegation att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del antar 19 kap. 14 § förslaget till lag om ändring i FB med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
19. beträffande ersättning till överförmyndare att riksdagen med bifall till propositionen och i anledning av motionen 1974:20, såvitt nu är i fråga, antar 19 kap. 15 § förslaget till lag om ändring i FB,
20. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i FB i vad förslaget ej omfattas av utskottets hemställan under 1. 4–9, 11–13, 15–19 samt i vad förslaget ej heller avser ikraftträdande- och övergångsbestämmelser,

21. att riksdagen antar 67 § förslaget till lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
22. att riksdagen antar 63 § förslaget till lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
23. att riksdagen antar de vid propositionen fogade lagförslagen i övrigt med undantag för förslaget till lag om ändring i giftermålsbalken samt i vad förslagen ej avser ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna,
24. beträffande ikraftträdande m. m. att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionerna 1974:1947, yrkandet 2, 1974:1948, yrkandet 4, och 1974:1949, yrkandet 7, samt med avslag på motionen 1974:1947, yrkandet 4, antar *dets* förslaget till lag om ändring i giftermålsbalken, *dets* ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till övriga lagförslag med i härvid fogad bilaga som *utskottets förslag* betecknad lydelse,
25. beträffande kostnadsfrågor att riksdagen avslår motionen 1974:1949, yrkandet 6,
26. beträffande skydd för omyndigs medel mot förskingring att riksdagen i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 3, hos Kungl. Maj:t hemställer att förslag föreläggs riksdagen om införande av statligt ersättningsansvar för ekonomiska förluster som åsamkas genom förmyndares och god mans förskingring av huvudmans medel,
27. att motionerna 1974:20, 1974:651 och 1974:974, i vad de ej omfattas av vad utskottet ovan anfört och hemställt, inte föranleder någon riksdagens vidare åtgärd.

Stockholm den 9 december 1974

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c)¹, Hammarberg (s), Lidgard (m)^{6 a}, Börjesson i Falköping (c), fru Åsbrink (s)^{1 b}, herrar Andersson i Södertälje (s), Torwald (c)², Olsson i Timrå (s)³, Winberg (m)³, fru Nilsson i Sunne (s)⁴, herrar Olsson i Sundsvall (c)⁵, Israelsson (vpk)⁵, fru Fredgardh (c)⁶, Fru Tillander (c)^{7 d}, fru Lindquist (m)^{8 f}, fru Hjalmarsson (s), fru Johansson i Hovmantorp (s)^{8 e}, herrar Henmark (fp), Lövenborg (vpk)^{9 d} och fru Karlsson (c)¹⁰.

¹ Ej närvarande vid p. 25 i utskottets hemställan.

² Ej närvarande vid p. 1, 5-7, 16 i utskottets hemställan.

³ Ej närvarande vid p. 1 i utskottets hemställan.

⁴ Ej närvarande vid p. 5-7, 15, 17-19 i utskottets hemställan.

⁵ Ej närvarande vid p. 20-23, 26, 27 i utskottets hemställan.

⁶ Endast närvarande vid p. 1, 20-23, 26, 27 i utskottets hemställan.

⁷ Endast närvarande vid p. 1, 5-7, 16 i utskottets hemställan.

⁸ Endast närvarande vid p. 5-6, 15, 17-19, 24, 25 i utskottets hemställan.

⁹ Endast närvarande vid p. 1 i utskottets hemställan.

¹⁰ Endast närvarande vid p. 25 i utskottets hemställan.

^a Ej närvarande vid justering av p. 26 i utskottets hemställan.

^b Ej närvarande vid justering av p. 8-10, 12-24, 26, 27 i utskottets hemställan.

^c Ej närvarande vid justering av p. 8-10, 12-27 i utskottets hemställan.

^d Ej närvarande vid justering av p. 1 i utskottets hemställan.

^e Ej närvarande vid justering av p. 5-7 i utskottets hemställan.

^f Ej närvarande vid justering av p. 2-7, 11 i utskottets hemställan.

Reservationer

1. beträffande *grunderna för omyndighetsförklaring* (punkt 1 i utskottets hemställan)

av herrar Lidgard (m) och fru Lindquist (m), som anser

*de*ls att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 47 med orden "Vad därefter" och slutar på s. 48 med orden "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Vad därefter angår frågan huruvida det, såsom motionärerna påstår, finns något behov av att till den enskildes skydd behålla omyndighetsgrunderna i 10 kap. 1 § andra-fjärde punkterna vill utskottet till en början understryka att den omständigheten att andra och tredje punkterna kommer till användning i begränsad omfattning inte i och för sig är något bärande skäl att ta bort desamma. Utskottet vill vidare peka på att en person som är att hänföra under andra och tredje punkterna kan, såsom Svenska bankföreningen framhåller i sitt remissvar, totalt radera sin familjs ekonomi med förödande verkningar för de anhöriga. Visserligen skall enligt propositionens förslag i nu förevarande fall kunna förordnas god man. I just de fall som

här avses – slöseri och vanvård av egendom respektive missbruk av rusgivande medel – får emellertid riskerna anses särskilt stora att huvudmannen handlar på egen hand i strid mot gode mannens vilja. Om t. ex. en narkotikamissbrukare får klart för sig att han kan företa rättshandlingar utan att tillfråga gode mannen, torde det ofta kunna bli synnerligen svårt för denne att vara till nytta. Det nu sagda visar enligt utskottets mening att det i förevarande fall inte kan anses tillfyllest med förordnande av god man. Utskottet vill vidare i anledning av vad socialstyrelsen anfört peka på risken för att slopandet av tredje punkten kan leda till att en applicering av begreppet psykisk abnormitet av annat slag tillgrips i inte avsedd utsträckning för att möjliggöra en omyndighetsförklaring. Avslutningsvis vill utskottet hänvisa till att av remissinstanserna Stockholms överförmyndarnämnd, Föreningen Sveriges överförmyndare, sociala centralnämnden i Göteborg, Svenska bankföreningen och Sveriges advokatsamfund, vilka samtliga torde ha en mycket god erfarenhet av nu ifrågavarande kategori hjälpbehövande, uttalat sig för ett bibehållande av andra och tredje punkterna.

Vad vidare angår de grunder som är upptagna i 10 kap. 1 § fjärde punkten vill utskottet framhålla att en person kan råka in i periodiskt återkommande svaghetstillstånd och, medveten om sina symtom, vilja få en omyndighetsförklaring till stånd, inte minst av rädsla för obehörig påverkan från närstående eller andra. Det är enligt utskottets mening svårt att se varför denna möjlighet inte skulle stå till buds. Detsamma kan gälla för en människa som själv upplever att hennes själsförmögenheter fortlöpande avtar och önskar i tid vidta åtgärder mot obehöriga påverkningar. Att i dessa fall medge omyndighetsförklaring på den enskildes egen begäran eller med hans samtycke framstår såsom ett naturligt integritetsskydd. Betänkligheterna mot omyndighetsförklaring torde, såsom motionärerna framhåller, dessutom vara mindre då någon själv begär att bli omyndigförklarad, eftersom han då inser följderna härav.

Enligt utskottets mening bör rättsordningen erbjuda den som i nu stadgade fall inte längre önskar behålla formell rättslig handlingsförmåga möjlighet att avstå från denna. Detta är desto mer angeläget som det enligt förslaget till ändring av 18 kap. 3 § inte skall bli möjligt att förordna god man för den som på grund av oerfarenhet önskar stöd och biträde.

Sammanfattningsvis anser utskottet således att det alltjämt kan finnas ett behov av att tillämpa omyndighetsgrunderna i 10 kap. 1 § andra–fjärde punkterna. Samhället bör då inte genom att upphäva dessa bestämmelser minska möjligheterna att åstadkomma det rättsskydd som ligger i en omyndighetsförklaring.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionen 1974:1949, såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande grunderna för omyndighetsförklaring att riksdagen
– med förklaring att propositionen 1974:142 i denna del inte

kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 1, antar 10 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i föräldrabalken (FB) med i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknad lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Reservanternas förslag

10 kap.

1 §

Den som fyllt aderton år skall av rätten förklaras omyndig, om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sig eller sin egendom och det icke är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter.

Den som fyllt aderton år skall av rätten förklaras omyndig:

1. om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sig eller sin egendom;

2. om han genom slöseri eller annan grov vanvård av sin egendom eller eljest genom otillbörligt förfarande med avseende å egendomen äventyrar sin eller sin familjs välfärd;

3. om han är hemfållen åt missbruk av rusgivande medel och i följd därav icke kan vårda sig eller sin egendom; eller

4. om han på grund av sjukdom, försvagat hälsotillstånd, lyte, oerfarenhet eller annan orsak behöver annans bistånd i vården av sina angelägenheter och av sådan anledning själv begär att bli förklarad omyndig eller samtycker därtill.

Vad i första stycket sagts gäller icke om det är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter.

2. beträffande *slopande av släktskapsbestämmelsen, såvitt avser förmyndare* (punkt 2 i utskottets hemställan)

av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 50 med "Vad först" och slutar på s. 51 med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är olämpligt att slopa den nuvarande regeln i 11 kap. 5 § föräldrabalken om att den omyndiges anhöriga bör ha företräde till uppdraget som förmyndare. Utskottet anser att förslaget på denna punkt stämmer dåligt överens med den uppfattning angående förmyndarens plikter som samtidigt kommer till uttryck i propositionen, nämligen att ökad vikt bör läggas vid tillgodoseendet av myndlingens behov av personligt stöd. Särskilt med hänsyn till angelägenheten av att den omyndige får tillfredsställande personlig omvårdnad torde enligt utskottets uppfattning en släkting eller annan närstående många gånger vara lämpligast som förmyndare. Utskottet vill dock i anslutning härtill framhålla att släktskapsbestämmelsen är fakultativ och således inte bindande för domstolarna. Bestämmelsen utgör därför ej något hinder mot att rätten tar hänsyn till de särskilda omständigheter som kan föreligga i det enskilda fallet och som måhända talar i annan riktning. Om man emellertid skulle helt slopa den nuvarande, fakultativa släktskapsbestämmelsen torde det såsom motionärerna framhållit uppstå risk för att förmynderskapet så småningom kommer att institutionaliseras och därmed komma att sakna den personliga prägel som är önskvärd. En fakultativ släktskapsbestämmelse kan också bidra till att förhindra att alltför många förmynderskap samlas hos en och samma person. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att den nuvarande släktskapsbestämmelsen i 11 kap. 5 § föräldrabalken bör behållas.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande slopande av släktskapsbestämmelsen, såvitt avser förmyndare, att riksdagen med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 2, såvitt nu är i fråga, godkänner vad utskottet anfört i denna del.

3. beträffande *vissa personer som förmyndare* (punkt 3 i utskottets hemställan)

av herrar Svanström (c), Börjesson i Falköping (c), Torwald (c), Olsson i Sundsvall (c) och fru Fredgarh (c), som anser

dels att det stycke i utskottets betänkande som börjar på s. 52 med orden "Sammanfattningsvis anser" och slutar med orden "motionen 1974:1946" bort ha följande lydelse:

Sammanfattningsvis anser utskottet sålunda att i lagen inte bör införas ett uttryckligt förbud att till förmyndare utse den som på grund av avtal eller tjänst har att ta befattning med den omyndiges angelägenheter. Ett förordnande av förmyndare i de fall som tas upp i motionen bör dock få ske endast i undantagsfall och först efter noggrann lämplighetsprövning, varvid bör beaktas de synpunkter som utskottet ovan anfört. För att understryka vikten av restriktivitet vid utseende av förevarande slag av förmyndare bör enligt utskottets mening i anledning av motionen 1974:1946, yrkandet 1, i lagtexten införas ett tillägg av innebörd att till förmyndare

får endast i den mån särskilda skäl föreligger utses den som på grund av avtal eller tjänst har att ta befattning med den omyndiges angelägenheter.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande vissa personer som förmyndare att riksdagen i anledning av motionen 1974:1946, yrkandet 1, såvitt nu är i fråga, godkänner vad utskottet anfört i denna del.

4. beträffande *förmyndare* (punkt 4 i utskottets hemställan)

av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen 2 – anser att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande förmyndare att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 2 och med avslag på motionen 1974:1946, yrkandet 1, båda såvitt nu är i fråga, antar 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB med i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknad lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Reservanternas förslag

11 kap.

5 §

När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna, *helst någon som är med den omyndige besläktad eller besvägrad eller eljest står honom nära.*

För underåriga --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- tala däremot.

5. beträffande *förmyndare* (punkt 4 i utskottets hemställan)

av herrar Svanström (c), Börjesson i Falköping (c), Torwald (c), Olsson i Sundsvall (c) och fru Fredgardh (c) som – under förutsättning av bifall till reservationen 3 – anser att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande förmyndare att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del i anledning av motionen 1974:1946, yrkandet 1 och med avslag på motionen 1974:1949, yrkandet 2, båda såvitt nu är i fråga, antar 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB med i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknad lydelse:

*Kungl. Maj:ts förslag**Reservanternas förslag*

11 kap.

5 §

När förmyndare --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- eller kvinna.

Till förmyndare får endast i den mån särskilda skäl föreligger utses den som på grund av avtal eller tjänst har att ta befattning med omyndigs angelägenheter.

För underåriga --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- tala däremot.

6. beträffande *förmyndare* (punkt 4 i utskottets hemställan)

av herrar Svanström (c), Börjesson i Falköping (c), Torwald (c), Winberg (m), Olsson i Sundsvall (c), fru Fredgardh (c) och fru Lindquist (m) som – under förutsättning av bifall till såväl reservationen 2 som reservationen 3 – anser att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande förmyndare att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 2, och med anledning av motionen 1974:1946, yrkandet 1, båda såvitt nu är i fråga, antar 11 kap. 5 § förslaget till lag om ändring i FB ned i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknad lydelse:

*Kungl. Maj:ts förslag**Reservanternas förslag*

11 kap.

5 §

När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättträdig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättträdig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna, *helst någon som är med den omyndige besläktad eller besvägrad eller eljest står honom nära.*

Till förmyndare får endast i den mån särskilda skäl föreligger utses den som på grund av avtal eller tjänst har att ta befattning med omyndigs angelägenheter.

För underåriga --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- tala däremot.

7. beträffande *inskrivning av förmynderskap* (punkt 5 i utskottets hemställan)
av herr Henmark (fp), som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 54 med "Utskottet vill" och slutar på s. 55 med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill till en början framhålla att det är önskvärt att det fastställs en beloppsgräns som följer förändringarna i penningvärdet. Utskottet finner det därför lämpligt att, såsom förordas i propositionen, anknyta gränsen till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Utskottet delar emellertid motionärernas uppfattning att den i propositionen föreslagna beloppsgränsen, två gånger gällande basbelopp, är alltför hög. Propositionens förslag innebär att gränsen för närvarande skulle utgöra 18 000 kronor. Mot förslaget att gränsen skall sättas vid en så avsevärd summa har kritik framförts av flera remissinstanser, såsom Stockholms överförmyndarnämnd, Föreningen Sveriges överförmyndare och Svenska sparbanksföreningen. Liknande kritik har också framförts till utskottet av allmänna advokatbyrån i Göteborg. Enligt utskottets mening är invändningarna mot förslaget på denna punkt övertygande. Överförmyndarorganisationernas erfarenheter tyder uppenbarligen på att kontroll av förmynderskap ofta erfordras redan när värdet av den underåriges egendom överstiger ett basbelopp, dvs. för närvarande 9 000 kronor. Utskottet vill särskilt peka på att det är vanligt att barn vid förälders frånfälle erhåller försäkringsbelopp från tjänstegrupplivförsäkring. I flertalet fall uppgår för närvarande sådant försäkringsbelopp till 13 000 kronor. Beloppet insätts regelmässigt av försäkringsgivaren på spärrad räkning för mottagaren. I en familj med flera barn kan utfallande försäkringsbelopp uppgå till en avsevärd summa. Överförmyndaren kommer med de föreslagna inskrivningsreglerna att få lämna tillstånd till uttag från den spärrade räkningen utan att i efterhand kunna utöva kontroll över hur medlen använts. Enligt utskottets mening framgår det av de ovannämnda remissyttrandena från överförmyndarorganisationerna att det erfarenhetsmässigt föreligger ett behov av att viss kontroll kan utövas över förbrukningen av sådana försäkringsbelopp. Utskottet delar vidare motionärernas uppfattning om att det även med hänsyn till underårigas egendomsförhållanden i övrigt är lämpligare att sätta gränsen vid ett basbelopp.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet bifall till motionen 1974:1948, yrkandet 2.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande inskrivning av förmynderskap att riksdagen – med förklaring att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i FB inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1974:1948, yrkandet 2, för sin del antar 12 kap. 1 § i förslaget med i nedan angivna som *reservantens förslag* betecknad lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Reservantens förslag

12 kap.

1 §

Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då

1. särskild förmyndare förordnas för den underårige,

2. den underårige annorledes än genom upptagande av lån har förvärvat egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning och som till sitt värde överstiger ett belopp motsvarande *två gånger* gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. rätten av annan särskild anledning finner att inskrivning bör ske.

Inskrivningen skall --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- Stockholms tingsrätt.

Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då

1. särskild förmyndare förordnas för den underårige,

2. den underårige annorledes än genom upptagande av lån har förvärvat egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning och som till sitt värde överstiger ett belopp motsvarande gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. rätten av annan särskild anledning finner att inskrivning bör ske.

8. beträffande förmyndares plikter (punkt 6 i utskottets hemställan)

av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m), som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 55 med "Syftet med" och slutar på s. 56 med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan i och för sig ansluta sig till föredragande statsrådets uppfattning att omsorgen om myndlingens person är en minst lika viktig uppgift för förmyndaren som förvaltningen av myndlingens förmögenhet. Utskottet anser emellertid att en föreskrift om att i förmyndarens uppgift även inrymmes vårdnadsplikt inte får skymma det faktum att den förordnade förmyndarens uppgift i första hand är att förvalta den omyndiges egendom och företräda honom i angelägenheter som rör denna. Det finns ingen anledning att ändra den ordningsföljd i vilken för närvarande dessa uppgifter nämns. I 13 kap. 1 § FB bör därför i enlighet med motionärernas förslag skyldigheten att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rör denna nämnas före skyldigheten att sörja för myndlingens person. Därmed vinner man också den fördelen att uppgifterna nämns i samma ordningsföljd i förevarande paragraf som i 15 kap. 19 § och 18 kap. 3 § FB. Utskottet tillstyrker följaktligen bifall till motionen 1974:1949, yrkandet 3.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande förmyndares plikter att riksdagen – med förklaring att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i FB inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till mo-

tionen 1974:1949, yrkandet 3, för sin del antar 13 kap. 1 § i förslaget med i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknad lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Reservanternas förslag

13 kap.

1 §

Förmyndaren *har* att sörja för myndlingens person *samt* att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rör denna.

Det åligger förmyndaren att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som rör denna. *Det åligger likaså förmyndaren* att sörja för myndlingens person.

9. beträffande *förmyndares förvaltning av omyndigs egendom* (punkt 8 i utskottets hemställan)

av herr Henmark (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som på s. 57 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkandet 3" bort ha följande lydelse:

Såsom framgår av det ovan anförda har utskottet förordat att riksdagen med bifall till förevarande motion måtte besluta om sådan ändring av 12 kap. 1 § förslaget till lag om ändring i föräldrabalken att gränsen för inskrivning av förmynderskap sätts vid ett basbelopp. I enlighet med vad motionärerna anför bör i överensstämmelse härmed även gränsen för nu ifrågakarande förmåner sättas vid ett basbelopp. Utskottet tillstyrker därför motionen 1974:1948 även i denna del.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse.

8. beträffande förmyndares förvaltning av omyndigs egendom att riksdagen – med förklaring att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i FB inte kunnat i oförändrat skick antas – med bifall till motionen 1974:1948, yrkandet 3, för sin del antar 15 kap. 12 § i förslaget med i nedan angivna som *reservantens förslag* betecknad lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Reservantens förslag

15 kap.

12 §

Förvärvar omyndig --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- särskilt stadgat.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testa- Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testa-

Kungl. Maj:ts förslag

mente eller såsom underhåll enligt 8 kap. ärvdabalken, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I fråga om pension, livränta eller annan på grund av försäkring utgående periodisk förmån gäller att inbetalning hos bank skall ske i den mån förmånen för kalenderår överstiger ett belopp motsvarande *två gånger* det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällt vid årets början.

I andra --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- hos bank.

Den som --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- förmyndare därom.

Reservantens förslag

mente eller såsom underhåll enligt 8 kap. ärvdabalken, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I fråga om pension, livränta eller annan på grund av försäkring utgående periodisk förmån gäller att inbetalning hos bank skall ske i den mån förmånen för kalenderår överstiger ett belopp motsvarande det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällt vid årets början.

10. beträffande överförmyndares kvalifikationer (punkt 16 i utskottets hemställan)

av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m), som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som på s. 63 börjar med orden "Utskottet anser" och slutar med orden "motionen 1974:1949" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid i likhet med föredragande statsrådet att man inte i lagen bör uppställa krav på formell kompetens. Enligt utskottets uppfattning är det däremot av vikt att lagen till ledning för kommunfullmäktige, som har att välja överförmyndare och ledamot i överförmyndarnämnd, anger vilka fordringar i fråga om kunskaper och erfarenheter som bör ställas på innehavare av nämnda befattningar. Motionärernas förslag till vad lagen i sådant hänseende bör innehålla ansluter sig till vad förmynderskapsut-

redningen föreslog i sitt betänkande. Utskottet finner sig för sin del kunna biträda motionärernas förslag.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet bifall till yrkandet 4 i motionen 1974:1949.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande överförmyndares kvalifikationer att riksdagen – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrad godtas – för sin del med bifall till motionen 1974:1949, yrkandena 4 och 5, antar 19 kap. 8 § förslaget till lag om ändring i FB med i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknad lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Reservanternas förslag

19 kap.

8 §

Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare skola vara myndiga och kyrkobokförda i kommunen och få ej vara i konkurs-tillstånd.

Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare skola vara myndiga *svenska medborgare* och kyrkobokförda i kommunen och få ej vara i konkurstillstånd. *De skola likaså vara väl förfarna i de praktiska, ekonomiska och juridiska frågor som äro av betydelse för tjänsten.*

Lagfaren tjänsteman --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- tillstånd därtill.

Ej må --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- av kommunfullmäktige.

11. beträffande *ikraftträdande m. m.* (punkt 24 i utskottets hemställan)

av herr Hammarberg (s), fru Åsbrink (s), herrar Andersson i Södertälje (s), Olsson i Timrå (s), Israelsson (vpk), fru Hjalmarsson (s) och fru Johansson i Hovmantorp (s), som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som på s. 73 börjar med orden "Den nu" och slutar på s. 74 med orden "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Den nu föreslagna lagstiftningen är en i många avseenden angelägen och eftertraktad reform. Här må särskilt framhållas förslagen om inskränkning av grunderna för omyndighetsförklaring, vidgade möjligheter att förordna god man, effektivare åtgärder för att få till stånd hävanden av inte längre erforderliga omyndighetsförklaringar samt ökat rättsskydd när det gäller förfarandet vid omyndighets- och myndighetsförklaringar. Såsom framgår av vad utskottet inledningsvis anfört har utredningsarbetet tagit lång tid, något som bl. a. föranlett motionsyrkanden vid såväl 1972 och 1973 års riksdagar som vid innevarande års riksdag. Vid 1973 års riksdagsbehandling under-

strök utskottet och riksdagen angelägenheten av att förslag till ny förmynderskapslagstiftning snarast förelades riksdagen. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att det nu är av vikt att riksdagen – även om tiden intill dess lagstiftningen avses träda i kraft är kort – gör vad på riksdagen ankommer för att inte reformens förverkligande skall försenas ytterligare ett år.

Såsom framgår av vad utskottet på flera ställen i det föregående anfört innebär de föreslagna lagändringarna att överförmyndarna får nya viktiga uppgifter. Utskottet medger att detta kan komma att innebära en i viss mån ökad belastning på överförmyndarorganisationen. På många håll har överförmyndarna emellertid redan erforderliga kansliresurser till sitt förfogande. I de fall där sådana saknas torde överförmyndaren kunna anlita kommunens kansli.

För kommunerna innebär ett ikraftträdande den 1 januari 1975 sett från kostnadssynpunkt att de kan komma att få betala en viss förstärkning av den nuvarande organisationen och vidare bli nödsakade att utge vissa förmyndar-, god mans- och överförmyndararvoden i anledning av uppdrag som upphör under år 1975. Enligt utskottets uppfattning rör det sig dock här om marginella kostnader. Kommunerna måste vidare under år 1975 förbereda den nya överförmyndarorganisationen, som skall börja sin verksamhet den 1 januari 1976. Detta kan självfallet medföra ökade kostnader. Dessa blir dock desamma vare sig lagstiftningen till vissa delar träder i kraft den 1 januari 1975 eller i sin helhet först den 1 januari 1976.

Det förhållandet att riksdagen kommer att behandla utskottets betänkande först den 14 december 1974 kan vidare föra med sig att den nya lagstiftningen inte utkommer från trycket i Svensk författningssamling förrän lagstiftningen redan trätt i kraft. Det kan dock i så fall endast röra sig om några dagar. Även om det självfallet är mindre tillfredsställande att lagtexten inte är tillgänglig vid ikraftträdandet, vill utskottet peka på att detta förhållande inte är alldeles ovanligt. Eftersom det, såsom utskottet nyss anfört, endast kan komma att röra sig om få dagar mellan ikraftträdandet och publiceringen av lagstiftningen, torde olägenheterna för domstolar, överförmyndare och andra berörda bli obetydliga.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet sålunda att det föreslagna ikraftträdandet av lagstiftningen visserligen kan medföra svårigheter. Dessa är dock enligt utskottets uppfattning inte av sådan omfattning att det finns anledning för riksdagen att senarelägga ikraftträdandet. På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 1974:1947, 1974:1948 och 1974:1949, samtliga såvitt nu är i fråga.

Såsom framgår av vad utskottet anfört i det föregående är övergångsbestämmelserna, i vad avser arvode till överförmyndare, inte helt entydiga. Utskottet föreslår därför i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 4, att övergångsbestämmelserna beträffande arvode och annan ersättning till förmyndare, gode män och överförmyndare i förtydligande syfte formuleras

om och får följande lydelse: Äldre bestämmelser i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare, gode män och överförmyndare gäller dock fortfarande, i den mån ersättningen avser uppdrag under tid före den 1 januari 1975 eller, såvitt gäller överförmyndare, tillsyn över sådant uppdrag.

Den sålunda föreslagna arvodesbestämmelsen innebär, såvitt gäller förmyndararvoden, att arvoden som hänför sig till under år 1974 utfört arbete och som skall bestämmas på grundval av räkningar som ges in i början av år 1975, skall utgå av de omyndigas medel och bestämmas enligt de hittillsvarande bestämmelserna i 15 kap. 19 § första stycket FB.

När det gäller överförmyndarna innebär övergångsbestämmelsen att de skall även år 1975 liksom hittills uppbära arvode av de omyndigas medel på grundval av ovannämnda räkningar, och arvoden skall bestämmas enligt 19 kap. 12 § FB i dess lydelse före den 1 januari 1975.

De nya arvodesbestämmelserna skall således under år 1975 tillämpas endast i fråga om förmyndaruppdrag eller förmynderskap som upphör under detta år.

dels att utskottets hemställan under 24. bort ha följande lydelse:

24. att riksdagen beträffande ikraftträdande m. m. – med förklaring att propositionen i denna del inte kunnat oförändrat godtas med avslag på motionerna 1974:1947, yrkandet 2, 1974:1948, yrkandet 4, och 1974:1949, yrkandet 7, samt i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 4, antar *dels* förslaget till lag om ändring i giftermålsbalken, *dels* ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till lag om ändring i FB med i nedan angivna såsom *reservanternas förslag* betecknad lydelse, *dels* i propositionen föreslagna sådana bestämmelser till övriga lagförslag.

Kungl. Maj:ts förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, såvitt gäller bestämmelserna i 19 kap. 2–11, 14 och 16–18 §§, och i övrigt den 1 januari 1975. Äldre bestämmelser i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare, gode män och överförmyndare gäller dock fortfarande, i den mån ersättningen avser tid före den 1 januari 1975. Vidare skall uppgift enligt 17 kap. 7 § lämnas i fråga om tillsyn över förvaltning som skett före nämnda tidpunkt.

Reservanternas förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, såvitt gäller bestämmelserna i 19 kap. 2–11, 14 och 16–18 §§, och i övrigt den 1 januari 1975. Äldre bestämmelser i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare, gode män och överförmyndare gäller dock fortfarande, i den mån ersättningen avser *uppdrag under tid* före den 1 januari 1975 *eller, såvitt gäller överförmyndare, tillsyn över sådant uppdrag*. Vidare skall uppgift enligt 17 kap. 7 § lämnas i fråga om tillsyn över förvaltning som skett före nämnda tidpunkt.

Skall någon --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- av själsverksamheten.

Val av --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- år 1976.

I fråga om --- (Kungl. Maj:ts förslag) --- år 1975.

12. beträffande skydd för omyndigs medel mot förskingring (punkt 26 i utskottets hemställan)

av herr Hammarberg (s), fru Åsbrink (s), herrar Andersson i Södertälje (s), Olsson i Timrå (s), fru Nilsson i Sunne (s), herr Israelsson (vpk) och fru Hjalmarsson (s), som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som på s. 70 börjar med orden "Utskottet är" och slutar på s. 71 med orden "mans förskingring" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar direktivens ståndpunkt att det i princip skulle föra för långt att införa statligt ersättningsansvar vid ren förmögenhetsskada. Utskottet anser sig emellertid inte kunna helt utesluta möjligheten att det finns brottskategorier där omständigheterna är sådana att ett statligt ersättningsansvar även vid ren förmögenhetsskada kan anses motiverat. Huruvida detta kan vara fallet vid förskingring av omyndigs medel saknar utskottet underlag för att nu kunna bedöma. Utskottet kan därför inte tillstyrka motionsyrkandet, som ju innebär att riksdagen utan att ha tillgång till ett fullständigt beslutsunderlag omedelbart skall ta ställning till frågan om statligt ersättningsansvar vid nu angivna brott och vid förmyndares oaktsamhet.

Utskottet finner inte heller att det föreligger skäl för riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om särskild utredning av förevarande fråga. Såsom utskottet uttalade redan föregående år är frekvensen av förluster på grund av förskingring av omyndigs medel nämligen ringa. Den nu föreslagna reformen av förmynderskapslagstiftningen innebär vidare att kontrollen över förmyndare, gode män och boutredningsmän skärps och effektiviseras. Detta förhållande måste enligt utskottets uppfattning ytterligare minska den relativt ringa risken för förskingringar av förmyndare och gode män. Innan erfarenheter av den nya lagstiftningen vunnits bör enligt utskottets mening inga ytterligare åtgärder vidtas. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t noga följer utvecklingen på området och vidtar åtgärder om så visar sig erforderligt. Vad utskottet nu anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande skydd för omyndigs medel mot förskingring att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1974:1947, yrkandet 3.

Särskilda yttranden

1. beträffande *inskrivning av förmynderskap*

av herrar Svanström (c), Börjesson i Falköping (c), Torwald (c), Winberg (m), Olsson i Sundsvall (c), fru Fredgardh (c) och fru Lindquist (m) som anför:

Såsom framgår av det ovan anförda (s. 54 f.) har utskottet godtagit propositionens förslag om att gränsen för inskrivning av förmynderskap bör sättas vid ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Såsom framhålls i utskottets motivering finns det emellertid inget säkert underlag för en närmare bestämning av beloppsgränsen, utan man måste här göra en skälighetsavvägning. Avvägningen måste ske med beaktande av de synpunkter som utskottet anför. Därvid bör särskild vikt läggas såväl vid behovet av skydd för omyndigs egendom som vid önskemålet att samhället inte i onödigt stor utsträckning utövar kontroll över den enskilde. Man kan för närvarande inte säkert överblicka vilka konsekvenser som följer av de olika alternativ som står till buds i gränsdragningsfrågan.

Vi har genom detta yttrande velat understryka att vi anser det viktigt att utvecklingen på denna punkt följs med särskild uppmärksamhet från statsmakternas sida. Om de praktiska erfarenheterna skulle komma att ge anledning därtill måste därför frågan om gränsbeloppets storlek snabbt tas upp till förnyat övervägande.

2. beträffande *ersättning till förmyndare och gode män*

av herr Torwald (c) som anför:

Jag delar motionärens och utskottets uppfattning, att förmyndares och god mans insatser för den omyndiges personliga vårdnad bör betraktas såsom en handikappsomsorg. I princip anser jag därför att samhället bör stå för de kostnader som uppkommer i samband därmed. Jag tror inte heller att det skulle bli speciellt betungande för vederbörande förmyndare och god man att särredovisa sina arbetsinsatser på detta område. Jag utgår emellertid från att överförmyndarna och överförmyndarnämnderna kommer att ta särskild hänsyn till dessa förhållanden vid arvodesbestämning liksom vid avvägningen av i vad mån myndlingen skall bidra med egna medel. På grund härav har jag ansett mig tills vidare kunna acceptera utskottets avslag på motionen tills det är möjligt att något utvärdera erfarenheterna av den nya förmynderskapslagstiftningen.

3. beträffande *förmyndares redovisningsskyldighet*

av herrar Svanström (c), Börjesson i Falköping (c), Torwald (c), Olsson i Sundsvall (c) och fru Fredgardh (c) som anför:

Såsom framgår av det ovan anförda (s. 60) har utskottet sett positivt på

motionsyrkandet. Utskottet har dock inte velat tillstyrka en uttrycklig lagregel om att det skall åligga förmyndarna att i sina redovisningar redogöra även för sina insatser beträffande den personliga omvårdnaden och intressebevakningen. Utskottet har som skäl härför åberopat att utskottet anser att motionärernas önskemål kan bli tillgodosett utan en sådan lagregel. Eftersom vi delar den uppfattningen har vi kunnat ansluta oss till utskottets skrivning.

Med detta yttrande har vi velat betona att vi anser förevarande fråga viktig. Vi förutsätter att Kungl. Maj:t följer utvecklingen på området och vidtar erforderliga åtgärder, om det skulle visa sig att de omyndiga inte får den personliga omvårdnad som avsetts.

4. beträffande *hörande av lagrådet*

av herr Winberg (m) och fru Lindquist (m) som anför:

Vid flera tillfällen och på olika sätt har från moderata samlingspartiet påtalats nackdelen av att civilrättsliga lagstiftningskomplex numera i betydande omfattning framläggs för riksdagen utan att de dessförinnan underställts lagrådets granskning. Inte heller lagförslaget i förevarande betänkande har granskats av lagrådet.

Under utskottsbehandlingen har framkommit att propositionen är behäftad med bristfälligheter i olika avseenden. Utskottet har därför nödgats komplettera den föreslagna lagtexten. En lagrådsgranskning hade otvivelaktigt underlättat behandlingen av ärendet i såväl utskott som kammare. Det är enligt vår mening helt otillfredsställande att genomgripande ändringar i en så central fråga inom familjerätten som förmynderskapsreglerna utgör äger rum utan lagrådets hörande. Behandlingen har dessutom försvårats av den knappa tid som stått riksdagen till buds.

Bilaga

Av utskottet föreslagna ändringar i lagförslagen

1 Förslag till

Lag om ändring i föräldrabalken

*Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

13 kap.

4 §

Förmyndaren skall med omsorg och nit vårda myndlingens rätt och främja hans bästa. *Han* skall därvid se till att myndlingens medel i skälig omfattning användas till *hans* nytta.

Förmyndaren skall med omsorg och nit vårda myndlingens rätt och främja hans bästa. *Härvid* skall *förmyndaren* se till att myndlingens medel i skälig omfattning användas till nytta *för myndlingen*.

19 kap.

5 §

Överförmyndare väljes av kommunfullmäktige. För *varje* överförmyndare väljes en ersättare.

Överförmyndare väljes av kommunfullmäktige. För överförmyndare väljes en ersättare.

Ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter får dock ej understiga tre.

Val av ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finnas särskilda bestämmelser.

Sker ej val av ersättare i överförmyndarnämnd proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning i vilken ersättarna skola inkallas till tjänstgöring.

Då val av överförmyndare, ledamot av överförmyndarnämnd eller ersättare förrättats, skall det genast anmälas till rätten. Har val ej skett i behörig tid, skall rätten göra anmälan därom hos länsstyrelsen, som tillser att valet hålles så snart ske kan.

*Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

8 §

Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare skola vara myndiga och kyrkobokförda i kommunen och får ej vara i konkurs-tillstånd.

Lagfaren tjänsteman vid tingsrätt får ej vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare inom domsagan, om ej regeringen för särskilt fall meddelat tillstånd därtill.

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare än den som under de tre senast förflutna åren fullgjort sådant uppdrag, den som uppnått sextio års ålder eller den som eljest uppgiver förhinder, vilket godkännes av kommunfullmäktige.

13 §

Vid omröstning i överförmyndarnämnd i ärende enligt denna balk gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i 16 kap. rättegångsbalken. Om ledamot eller föredragande har skiljaktig mening, skall denna antecknas i protokoll eller annan handling.

I fråga om varje beslut av överförmyndare eller överförmyndarnämnd i ärende enligt denna balk skall finnas handling av vilken framgår vem som har fattat beslutet, vem som har varit föredragande samt beslutets dag och dess innehåll. Föreskrifter om i vilken utsträckning beslut skall innehålla de skäl som bestämt utgången finnas i 17 § förvaltningslagen (1971:290).

Protokoll hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i annat ärende än enligt denna balk behöver ej upptaga annat än förteckning över dem som har deltagit i handläggningen samt beslutat i *varje ärende*.

Protokoll hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i annat ärende än enligt denna balk behöver ej upptaga annat än förteckning över dem som har deltagit i handläggningen samt beslutet i *ärendet*.

14 §

Överförmyndarnämnd får, om kommunfullmäktige så besluta, uppdraga åt ledamot, ersättare som har inkallats till tjänstgöring eller tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar besluta i ärende hos nämnden. Framställning eller yttrande till kommunfullmäktige får dock ej beslutas annorledes än av nämnden samfällt.

Om kommunfullmäktige bestämmat, får överförmyndarnämnd uppdraga åt ledamot, ersättare som har inkallats till tjänstgöring eller tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall angivas i fullmäktiges beslut. Framställning eller yttrande till kommunfullmäktige får dock ej besluta

Kungl. Maj:ts förslag

Finner den som erhållit uppdrag som avses i första stycket, att samtycke, tillstånd eller förordnande i visst fall ej bör meddelas, eller anser han frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till nämnden. Beslut som har fattats på grund av uppdrag som avses i första stycket behöver ej anmälas inför nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, såvitt gäller bestämmelserna i 19 kap. 2–11, 14 och 16–18 §§, och i övrigt den 1 januari 1975. Äldre bestämmelser i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare, gode män och överförmyndare gäller dock fortfarande, i den mån ersättningen avser tid före den 1 januari 1975. Vidare skall uppgift enligt 17 kap. 7 § lämnas i fråga om tillsyn över förvaltning som skett före nämnda tidpunkt.

Skall någon som omyndigförklarats före den 1 januari 1975 åter förklaras myndig, gäller bestämmelsen i 20 kap. 21 § om företeende av läkarintyg endast om grunden för omyndighetsförklaringen varit sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av självsverksamheten.

Val av överförmyndare och ledamöter i överförmyndarnämnd samt ersättare för dessa skall med tillämpning av denna lag äga rum första gången före utgången av år 1975. Valet skall avse tiden intill utgången av år 1976.

I fråga om de överförmyndare och ledamöter i överförmyndarnämnd samt ersättare för dessa som valts enligt äldre bestämmelser upphör löpande tjänstgöringstider vid utgången av år 1975.

Utskottets förslag

tas annorledes än av nämnden samfällt.

Finner den som erhållit uppdrag som avses i första stycket, att samtycke, tillstånd eller förordnande i visst fall ej bör meddelas, eller anser han frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till nämnden. Beslut i ärende enligt denna balk vilket har fattats på grund av uppdrag som avses i första stycket behöver ej anmälas inför nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare och gode män gäller dock fortfarande om uppdraget som förmyndare respektive god man upphört före den 1 januari 1976.

Skall någon som omyndigförklarats före den 1 januari 1976 åter förklaras myndig, gäller bestämmelsen i 20 kap. 21 § om företeende av läkarintyg endast om grunden för omyndighetsförklaringen varit sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av självsverksamheten.

2 Förslag till Lag om ändring i ärvdabalken

Kungl. Maj:ts förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975. I fråga om boutredningsman som har förordnats före den 1 januari 1972 är rätten ej skyldig att kontrollera att redovisningsskyldighet enligt 19 kap. 14 a § fullgöres, såvida det ej påkallas av dödsbodeläggare eller, om omyndig har del i boet, av överförmyndaren.

Utskottets förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. I fråga om boutredningsman som har förordnats före den 1 januari 1972 är rätten ej skyldig att kontrollera att redovisningsskyldighet enligt 19 kap. 14 a § fullgöres, såvida det ej påkallas av dödsbodeläggare eller, om omyndig har del i boet, av överförmyndaren.

3 Förslag till Lag om ändring i giftermålsbalken

Kungl. Maj:ts förslag

Härigenom förordnas att 15 kap. 3 § giftermålsbalken skall upphöra att gälla vid utgången av år 1974.

Utskottets förslag

Härigenom förordnas att 15 kap. 3 § giftermålsbalken skall upphöra att gälla vid utgången av år 1975.

4 Förslag till Lag om avveckling av äldre godmanskap

Kungl. Maj:ts förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975. Har god man som avses i 1 § före nämnda dag inbetalat förvaltrade medel till statskontoret eller kammarkollegiet för avveckling av godmanskapet, tillämpas denna lag i fråga om ärendets vidare behandling. Prövning enligt 3 § skall dock ej äga rum i andra fall än när någon har anmält anspråk inom den i 2 § angivna tiden.

Utskottets förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Har god man som avses i 1 § före nämnda dag inbetalat förvaltrade medel till statskontoret eller kammarkollegiet för avveckling av godmanskapet, tillämpas denna lag i fråga om ärendets vidare behandling. Prövning enligt 3 § skall dock ej äga rum i andra fall än när någon har anmält anspråk inom den i 2 § angivna tiden.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar

Kungl. Maj:ts förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975. Äldre avgiftsbestämmelser i 8 § gäller dock fortfarande i fråga om sådan vård av omyndigs värdehandlingar som har ägt rum före ikraftträdandet.

Utskottets förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre avgiftsbestämmelser i 8 § gäller dock fortfarande i fråga om sådan vård av omyndigs värdehandlingar som har ägt rum före ikraftträdandet.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård

Härigenom förordnas att 67 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård skall ha nedan angivna lydelse.

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

67 §

Finner nykterhetsnämnd, att någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, bör förklaras omyndig eller att god man bör förordnas för honom eller att förmyndare i hans ställe eller jämte honom bör förordnas för hans myndling, har nämnden att göra anmälan härom *till* överförmyndaren.

Anmälan *till* överförmyndaren skall också göras, om nämnden finner att någon icke längre bör vara omyndigförklarad.

Finner nykterhetsnämnd, att någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, bör förklaras omyndig eller att god man bör förordnas för honom eller att förmyndare i hans ställe eller jämte honom bör förordnas för hans myndling, har nämnden att göra anmälan härom *hos* överförmyndaren.

Anmälan *hos* överförmyndaren skall också göras, om nämnden finner att någon icke längre bör vara omyndigförklarad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

7 Förslag till Lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp

Härigenom förordnas att 63 § lagen (1956:2) om socialhjälp skall ha nedan angivna lydelse.

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

63 §

Finner socialnämnd att hjälptagare bör förklaras omyndig eller att god man bör förordnas för honom, har nämnden att göra anmälan härom hos överförmyndaren.

Anmälan *till* överförmyndaren skall också göras, om nämnden finner att någon icke längre bör vara omyndigförklarad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

Finner socialnämnd att hjälptagare bör förklaras omyndig eller att god man bör förordnas för honom, har nämnden att göra anmälan härom hos överförmyndaren.

Anmälan *hos* överförmyndaren skall också göras, om nämnden finner att någon icke längre bör vara omyndigförklarad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Lagförslagen	2
Lag om ändring i FB	2
Lag om ändring i ÄB	30
Lag om ändring i GB	33
Lag om avveckling av äldre godmanskap	34
Lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värde- handlingar	36
Lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård	40
Lag om ändring i lagen (1956:2) om socialhjälp	40
Motionsyrkanden	41
Utskottet	42
Inledning	42
Propositionens huvudsakliga innehåll	44
Grunderna för omyndighetsförklaring och förordnande av god man	45
Förmyndare	50
Inskrivning av förmynderskap	53
Förmyndares plikter	55
Förmyndares förvaltning av omyndigs egendom	57
Ersättning till förmyndare och gode män	57
Förmyndares redovisningsskyldighet	59
Överförmyndarorganisationen m. m.	60
Förfarandet i mål om omyndighets- och myndighetsförklaring	66
Kostnadsfrågor	68
Skydd för omyndigs medel mot förskingring	69
Kostnad för förvaring av omyndigs värdehandlingar	71
Ikraftträdande m. m.	72
Övriga frågor	75
Hemställan	75
Reservationer	78
Särskilda yttranden	92
Bilaga: Av utskottet föreslagna ändringar i lagförslagen	94